

De onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

Een evaluatie van de kwaliteit van de academische opleidingen
Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen aan
de Vlaamse universiteiten

De onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

Een evaluatie van de kwaliteit van de academische opleidingen
Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen aan
de Vlaamse universiteiten

De onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

Een gedrukte versie van dit rapport kan tegen betaling bekomen worden op:

VLIR-secretariaat, Ravensteingalerij 27, 1000 Brussel

T +32 (0)2 792 55 00 - F +32 (0)2 211 41 99

administratie@vlir.be

Het rapport is elektronisch beschikbaar op www.vlir.be

Wettelijk depot: D/2011/2939/11

Voorwoord van de voorzitter van de VLIR

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de academische opleidingen Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Tevens geeft zij toelichting bij de aan de evaluatie ten grondslag liggende motivering, de conclusies en de aanbevelingen die resulteren uit het kwaliteitsonderzoek dat zij heeft verricht naar de desbetreffende opleidingen. Dit initiatief kadert in de opdracht die de Vlaamse overheid gaf aan de Vlaamse universiteiten en aan de Vlaamse Inter-universitaire Raad (VLIR) betreffende de externe kwaliteitszorg van het academisch onderwijs.

De visitatiecommissie verrichtte haar onderzoek en bezocht de betrokken opleidingen in het najaar 2010. Zij volgde daarbij de visitatieprocedure zoals vastgelegd in de 'Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA' (Brussel, februari 2008). Naast belangrijke suggesties en aanbevelingen voor continue verbetering van het academisch onderwijs, heeft de commissie een oordeel geformuleerd over de kwaliteit van de opleidingen. Tevens heeft zij een evaluatiescore gegeven aan de zes onderwerpen en de onderliggende facetten van het accreditatiekader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). Samen met de kwalitatieve oordelen vormen die scores in de opleidingsrapporten een belangrijk element ten behoeve van de accreditatiebesluiten van de NVAO.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen en is vooral gericht op kwaliteitshandhaving en -verbetering. Daarnaast wil het rapport alle belanghebbenden in de samenleving objectief inlichten over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom is het visitatierapport op de webstek van de VLIR publiek gemaakt.

De lezer moet er rekening mee houden dat het visitatierapport een momentopname is. Bovendien vertegenwoordigt het slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kunnen de opleidingen grondig zijn gewijzigd en verbeterd, mede als antwoord op de resultaten van interne onderwijsbeoordelingen die de betrokken universiteiten zelf uitvoeren, of als reactie op de aanbevelingen van de visitatiecommissie.

Graag dank ik namens de VLIR op de eerste plaats de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de bestede tijd alsook voor de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De visitatie was enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de universiteiten betrokken waren bij de voorbereiding en uitvoering ervan. Ook hen willen wij daarvoor onze erkentelijkheid betuigen. Hopelijk ervaren zij in de positieve opmerkingen van de visitatiecommissie een bevestiging van hun inspanningen en vinden zij in de aanbevelingen een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het academisch onderwijs aan hun instelling verder te verbeteren.

Prof. dr. Alain Verschoren – Voorzitter VLIR

Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie

'Bewegen loopt als een rode draad door mijn carrière' sprak ik eerder. Die rode draad heb ik de afgelopen maanden verder vervolgd, maar nu in de rol als voorzitter van de onderwijsvisitatiecommissie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Ik heb deze rol om een aantal redenen met veel plezier vervuld. Niet in het minst gezien het toenemend maatschappelijk belang van deze opleidingen. Immers, lichamelijke inactiviteit is op dit moment na hoge bloeddruk, roken en een hoge bloedsuikerspiegel de vierde risicofactor voor sterfte als gevolg van niet-infectieuze chronische ziektes, ook wel welvaartziektes genoemd. Het belang van dagelijkse lichaamsbeweging ter bevordering van de gezondheid en ter preventie van ziekte staat dan ook buiten kijf. Daarnaast speelt gerichte training een steeds belangrijker therapeutische rol bij de behandeling van ziektes. Sport en lichaamsbeweging hebben ook een belangrijke maatschappelijke functie, waarbij plezier en prestatie voor veel mensen centraal staan. Tot slot spelen lichamelijke opvoeding en sport een belangrijke socialiserende rol in onze, zich steeds verder diversifiërende maatschappij. Belangrijke tweede reden om de taak van voorzitter op mij te nemen ligt in het feit dat ik altijd nieuwsgierig ben over mijn vakgebied te leren van anderen. Ik weet uit ervaring dat een visitatieproces daar een uitgelezen gelegenheid toe biedt. Tot slot kom ik graag in Vlaanderen; om de taal, de mensen en de Vlaamse gastvrijheid, die ik ook nu weer heb ervaren.

Het visitatieproces is in oktober 2010 van start gegaan. Onze commissie was divers samengesteld, bestaande uit een mix van wetenschappers, een deskundige uit het veld en twee studenten-leden. De commissie werd vanuit de VLIR bij de uitvoering van haar werkzaamheden voortreffelijk ondersteund door dr. Steven Van Luchene, die als secretaris van de commissie optrad. De commissie had tot taak zowel de Bachelor- als de Masteropleidingen van de Universiteiten van Brussel, Gent en Leuven te visiteren. Daarnaast werd ook gevisiteerd de Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity, gecoördineerd door de Universiteit van Leuven. De commissie kon voor haar visitatiewerkzaamheden beschikken over uitgebreid gedocumenteerde zelfevaluaties. Daarnaast waren de bezoeken aan de respectieve opleidingen goed voorbereid door de drie universiteiten. Hierdoor bestond er gelegenheid voor interactie met studenten, docenten en andere belanghebbenden en kon de commissie persoonlijk kennis nemen van onder meer vorm en inhoud van de studierichtingen en het studiemateriaal. Ook kon de commissie zich ter plekke oriënteren op de onderwijsfaciliteiten en andere materiële voorzieningen.

Voor u ligt het resultaat van onze visitatie. Het rapport vormt een logisch geheel met de verschillende zelfevaluatierapporten. Natuurlijk zijn er nuanceverschillen in het oordeel van de commissie over de verschillende opleidingen. Deze staan in het

rapport beschreven. De commissie was evenwel in het algemeen tevreden over de kwaliteit van de gevisiteerde opleidingen. De commissie heeft met instemming kennisgenomen van het instellen van een tweejarige Master met ingang van het studiejaar 2013-2014, waarbij door de drie universiteiten nauwer dan voorheen zal worden samengewerkt. Opvallend vond de commissie dat het geven van onderwijs in het Engels nog geen gemeengoed is. Zij snapt dat dit inherent is aan de wijze waarop het universitair onderwijs in Vlaanderen is georganiseerd, maar wil toch in overweging geven nog eens nauwkeurig naar dit aspect van het onderwijs te kijken. Overal trof de commissie bevlogen en enthousiaste professionals aan, die allen het belang van het visitatieproces onderschreven met als doel de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Voor deze professionals is dit rapport bedoeld, als een volgende stap in het continue proces van onderwijsverbetering.

Willem van Mechelen

Voorzitter onderwijsvisitatiecommissie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

Inhoud

Voorwoord van de voorzitter van de VLIR	3
Voorwoord van de voorzitter van de visitatiecommissie	5

Deel 1 Algemeen deel 9

I. De onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen	11
II. Het referentiekader	17
III. De opleidingen in vergelijkend perspectief	27
IV. Tabellen met scores, onderwerpen en facetten	47

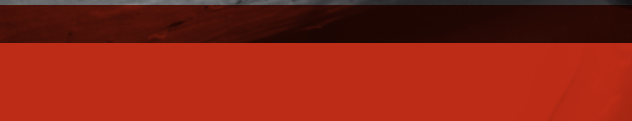
Deel 2 Opleidingsrapporten 53

I. De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven	55
II. The Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity, coordinated by the Katholieke Universiteit Leuven	79
III. De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel	103
IV. De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Universiteit Gent	127

Bijlagen 151

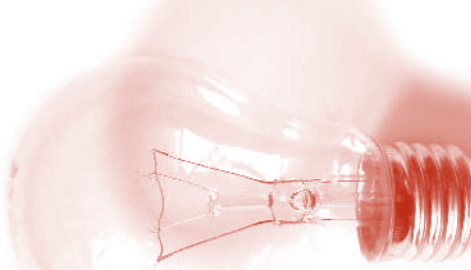
Bijlage 1: Personalia van de leden van de visitatiecommissie	152
Bijlage 2: Bezoekschema's	158

Deel 1 Algemeen deel

De onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

Inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen verslag uit van haar bevindingen over de academische bachelor- en masteropleidingen in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen die zij in het najaar 2010, in opdracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), heeft bezocht.

Dit initiatief kadert in de werkzaamheden van de VLIR inzake externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse universiteiten gevolg geven aan de decretale verplichtingen ter zake.

1| De betrokken opleidingen

Ingevolge haar opdracht heeft de commissie de volgende instellingen bezocht:

- van 3 t.e.m. 5 november 2010: Katholieke Universiteit Leuven
  - Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen
  - Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen
  - Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity
- van 30 november t.e.m. 2 december 2010: Vrije Universiteit Brussel
  - Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen
  - Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen
- van 15 t.e.m. 17 december 2010: Universiteit Gent
  - Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen
  - Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

De volgorde van de bezoeken is uitsluitend bepaald door overwegingen van pragmatisch-organisatorische aard. De commissie is zich ervan bewust dat deze volgorde, zij het impliciet, een invloed kan hebben gehad op de visitatie. Zij heeft er evenwel uiterst zorgvuldig over gewaakt dat in alle opzichten vergelijkbare beoordelingen en adviezen tot stand kwamen.

2| De visitatiecommissie

2.1. Samenstelling

De samenstelling van de commissie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen werd op 5 juli 2010 bekrachtigd door de Erkeningscommissie Hoger Onderwijs. De commissie werd vervolgens door de VLIR ingesteld bij besluit van 16 september 2010.

De visitatiecommissie heeft de volgende samenstelling:

Voorzitter

- Prof. dr. Willem van Mechelen, hoofd van de Afdeling Sociale Geneeskunde en co-directeur van het EMGO+ Instituut, VU medisch centrum Amsterdam

Vakdeskundige leden:

- Mevr. Harlindis (Line) Dumoulin, Secretaris Generaal Bond voor Lichamelijke Opvoeding vzw
- Prof. dr. Hubrecht Toussaint, lector Bewegingswetenschappen aan de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) van de Hogeschool van Amsterdam en hoofd onderzoek van het InnoSport fieldlab zwemmen aan de Faculteit bewegingswetenschappen van de VU Amsterdam

Onderwijskundig lid

- Prof. dr. em. Jules Peschar, emeritus Hoogleraar Onderwijssociologie, basiseenheid Sociologie, Rijksuniversiteit Groningen

Student-leden

- Dhr. Sander Raeymaekers, master in de lichamelijke opvoeding en de bewegingswetenschappen, K.U.Leuven
- Mevr. Kimara Goethals, master in de lichamelijke opvoeding en de bewegingswetenschappen, Universiteit Gent

Dr. Steven Van Luchene, stafmedewerker van de Cel Kwaliteitszorg van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), trad op als projectbegeleider en secretaris voor deze visitatie.

Voor korte curricula vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2. Taakomschrijving

De opdracht aan de visitatiecommissie die in het instellingsbesluit is omschreven, luidt als volgt:

- a. een gemotiveerd en onderbouwd oordeel te geven over de zes onderwerpen en bijhorende facetten uit het accreditatiekader en – in voorkomend geval – over de bijzondere kwaliteitskenmerken;
- b. een integraal oordeel te geven over de opleidingen waarop de NVAO zich zal baseren bij de accreditatie;
- c. aanbevelingen te formuleren om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

2.3. Werkwijze

2.3.1. Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instellingen gevraagd een uitgebreid zelfevaluatie-rapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLIR heeft hiervoor een visitatieprotocol ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen ten aanzien van de inhoud van het zelfevaluatie-rapport uitgebreid zijn beschreven. Het zelfevaluatie-rapport volgt het accreditatiekader. Naast feitelijke beschrijvingen per onderwerp en per facet van het accreditatiekader werd aan de opleidingen ook gevraagd hun toekomstperspectieven kenbaar te maken en een kritische sterkte-zwakteanalyse op het niveau van het onderwerp op te nemen in het zelfevaluatie-rapport. Daarnaast werden een aantal verplichte bijlagen opgenomen, onder andere een beschrijving van het programma, cursusbeschrijvingen, examenvragen en studenten- en personeelstabellen.

De commissie ontving de zelfevaluatie-rapporten een aantal maanden voor het eigenlijke bezoek, waardoor zij de gelegenheid kreeg deze documenten vooraf zorgvuldig te bestuderen en het bezoek grondig voor te bereiden.

De commissieleden werden bovendien verzocht om voor elke opleiding een tweetal masterproeven te selecteren uit een lijst van recente masterproeven. De geselecteerde masterproeven werden eveneens een aantal weken voor het eigenlijke bezoek door de Cel Kwaliteitszorg aan de commissieleden bezorgd. Elk commissielid heeft bijgevolg per opleiding minstens twee masterproeven grondig gelezen vooraleer het bezoek plaatsvond.

De commissie hield haar installatievergadering op 15 oktober 2010. Op dat ogenblik hadden de commissieleden het visitatieprotocol en de zelfevaluatie-rapporten reeds in hun bezit. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Verder heeft de commissie op deze vergadering haar referentiekader geformuleerd (zie *hoofdstuk II*). Daarnaast werd het programma van de bezoeken opgesteld (zie *bijlage 2*) en werd een eerste bespreking gehouden van de zelfevaluatie-rapporten.

2.3.2. *Bezoek aan de instellingen*

De tweede bron van informatie werd gevormd door de gesprekken die de commissie tijdens haar bezoeken aan de opleidingen heeft gevoerd met alle geledingen die betrokken zijn bij academische programma's in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Ook werd aan de instellingen gevraagd – als een derde bron van informatie – om een veelheid van documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens de bezoeken is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven om deze documenten te bestuderen. De documenten die typisch ter inzage van de commissie werden gelegd, waren: het leer-materiaal (cursussen, handboeken, syllabi), verslagen van de studenten, verslagen van de belangrijke beleidsvormende of beleidsopvolgende organen (faculteitsraad, onderwijscommissies, departementsraden), documenten die betrekking hebben op de interne kwaliteitszorg (enquêteformulieren, niet-persoonsgebonden evaluatie van het onderwijs), documenten aangaande de procedures van curriculumherzieningen, voorbeelden van informatieverstrekking aan aspirant-studenten, etc. Bovendien werden nog enkele masterproeven bijkomend ter inzage gelegd. Daar waar de commissie het noodzakelijk achtte heeft zij bijkomende informatie opgevraagd tijdens het bezoek om haar oordeel goed te kunnen onderbouwen.

Het bezoekschema voorzag – naast gesprekken met het bestuur van de faculteit, de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de assistenten, de docenten en de facultaire en opleidingsgebonden beleidsmedewerkers – steeds in een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, leslokalen en computerfaciliteiten), een gesprek met de afgestudeerden van de opleidingen en het beroepenveld en een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door de commissie konden worden gehoord.

De gesprekken die de commissie heeft gevoerd, waren openhartig en verhelderend en vormden een goede aanvulling bij de lectuur van de zelfevaluatierapporten. Aan het einde van elk bezoek werden, na intern beraad van de commissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleidingen meegedeeld.

2.3.3. *Rapportering*

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de commissie haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen in voorliggend rapport vastgelegd. Bovendien geeft zij, overeenkomstig de bepalingen voor de visitaties in het kader van de accreditatie, een oordeel over de zes onderwerpen uit het accreditatiekader volgens een binaire beoordelingsschaal positief/negatief en een integraal oordeel over de betrokken opleidingen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op een conceptversie van de rapporten te reageren alvorens de tekst van de rapporten definitief werd vastgelegd.

3| Een korte terugblik op de visitatie

De visitatiecommissie heeft conform haar opdracht het academisch onderwijs in de academische opleidingen Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen nader bestudeerd en heeft de unieke gelegenheid gehad om onder vakgenoten te reflecteren en te debatteren over de aard, de kwaliteit en de toekomst van het academisch onderwijs in dit domein.

De visitatiecommissie heeft de haar toegewezen opdracht met veel belangstelling en toewijding uitgevoerd en waardeert in het bijzonder de openhartige gesprekken die zij bij de opleidingen heeft kunnen voeren met alle geledingen van de opleiding, waardoor zij zich een goed beeld heeft kunnen vormen over de opleidingen. Tijdens de bezoeken heeft de commissie steeds getracht om, op een kritische en constructieve wijze, voorstellen te formuleren voor de verdere verbetering van de individuele opleiding.

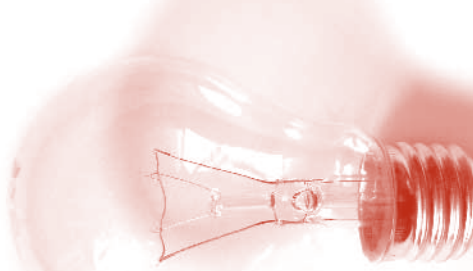
Voor de visitatie Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen is het VLIR-VLHORA-visitatieprotocol (Brussel, februari 2008) gebruikt dat is afgestemd op de accreditatievereisten. Het visitatierapport zal ook worden gebruikt voor de accreditatieaanvraag van de betreffende opleidingen.

Met het voorliggend rapport hoopt de commissie een bijdrage te leveren tot de verdere positieve ontwikkeling van het academisch onderwijs in de door haar bezochte opleidingen. De commissie wenst met het rapport in de eerste plaats een discussie op gang te brengen binnen de betrokken faculteiten en universiteiten met de bedoeling na te gaan op welke punten verbetering nodig is binnen de opleidingen en in welke mate dit binnen de gegeven randvoorwaarden te verwezenlijken is. Verder hoopt de commissie dat het voorliggend rapport in zijn geheel ook aan de buitenwereld nuttige informatie verschaft en een goed inzicht geeft in de eigenheid en de kwaliteit van de gevisiteerde opleidingen.

4| Opzet en indeling van het rapport

Het voorliggend rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel van het rapport beschrijft de commissie in hoofdstuk II het referentiekader van waaruit zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk III worden de opleidingen Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen in vergelijkend perspectief geplaatst en in hoofdstuk IV worden de toegekende scores in tabelvorm samengevat. De commissie benadrukt dat de tabellen niet los van de rapporten geïnterpreteerd kunnen worden.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de verschillende opleidingen die zij heeft gevisiteerd. De aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van de afzonderlijke opleidingen worden in deze deelrapporten achteraan opgenomen. De deelrapporten zijn geordend in chronologische volgorde van de bezoeken.

Het referentiekader van de visitatiecommissie Lichamelijke Opvoeding & Bewegings- wetenschappen

Inleiding

Voor het beoordelen van het onderwijs gaat de visitatiecommissie uit van een referentiekader gebaseerd op geformuleerde doelstellingen, omschreven eindtermen en vastgestelde kwaliteitseisen waaraan naar haar oordeel de gevisiteerde opleiding dient te voldoen. De commissie kan immers niet volstaan met het geven van oordelen, maar moet ook aangeven waarop deze oordelen zijn gebaseerd.

Het referentiekader beschrijft in de eerste plaats waaraan dient te worden voldaan aangaande de domeinspecifieke minimeisen voor een academische opleiding in het studiegebied Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen (*1. Doelstellingen en eindtermen*).

Daarnaast dient er volgens de commissie ook voldoende inzicht te zijn in de algemeen onderwijskundige uitgangspunten van een academische opleiding, de eisen aangaande de onderwijsorganisatie, het personeelsbeleid en het onderwijzende personeel, de interne kwaliteitszorg en de resultaten. Daartoe formuleert de commissie enkele onderwijskundige en onderwijsorganisatorische richtlijnen (*2. Onderwijskundige en onderwijsorganisatorische richtlijnen*).

Bij het opstellen van het referentiekader heeft de commissie een aantal bronnen geraadpleegd. Onder meer heeft zij kennis genomen van:

- het referentiekader zoals gehanteerd bij de onderwijsvisitatie Lichamelijke Opvoeding in Vlaanderen (VLIR, 2003),
- de resultaten van het Thematic Network Project AEHESIS 'Aligning a European Higher Educational Structure In Sport Science' (2003–2007)',

- de doelstellingen en eindtermen die de opleidingen in hun zelfevaluatie-rapporten voor hun eigen onderwijs hebben geformuleerd,
- artikel 58§ 2 van het Vlaamse structuurdecreet (2003) en
- het toetsingskader van het Nederlands-Vlaams Accreditatie Orgaan (NVAO).

Het referentiekader werd vóór het bezoek, maar na het inleveren van de zelfevaluatie, voorgelegd aan de opleidingen. Tijdens het bezoek van de visitatiecommissie werd de mogelijkheid geboden om het referentiekader met de opleiding te bediscussieren.

1 | Doelstellingen en eindtermen

1.1. Algemene minimale doelstellingen (Dublin Descriptoren)

Voor de omschrijving van de algemene (minimale) doelstellingen van een academische bacheloropleiding en een academische masteropleiding baseert de commissie zich op de vijf Dublin-Descriptoren, die conform zijn met de minimum-eisen gesteld in het Structuurdecreet (2003) en in het toetsingskader van de NVAO, met name (1) kennis en inzicht, (2) toepassen van kennis en inzicht, (3) oordeels-vorming, (4) communicatie en (5) leervaardigheden:

	Kwalificatie bacheloropleiding	Kwalificatie masteropleiding
A. Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht van/ in een vakgebied, waarbij wordt voortge-bouwd op het niveau bereikt in het voort-gezet (secundair) onderwijs en dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van specifieke leermiddelen, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikke-lingen in het vakgebied vereist is.	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op het verworven niveau van de bachelor en die deze overtreffen of verdiepen, evenals een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toe-passen van ideeën, vaak in onderzoeks-verband.
B. Toepassen van kennis en inzicht	Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op verantwoorde wijze in de beroepsuit-oefening toe te passen, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen in een breed georiënteerd vakgebied.	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstan-digheden binnen een brede multidiscipli-naire context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.
C. Oordeels-vorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van cultureel, sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte infor-matie en daarbij rekening te houden met culturele, sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
D. Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten.	Is in staat om conclusies, evenals de ken-nis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondub-belzinnig over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.

E. Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.	Bezit de leervaardigheden om zich verder zelfstandig te ontplooiën en een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

1.2. Domeinspecifieke eisen

De visitatiecommissie expliciteert verder de volgende minimale domeinspecifieke eisen voor een academische bacheloropleiding en een academische masteropleiding in het studiegebied Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen

De beschreven competenties kunnen, evenwel niet uitputtend, worden gezien als een operationalisering van bovenstaande Dublin-Descriptoren:

a. Bachelor

	Kwalificatie bacheloropleiding
A. Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht ten aanzien van een of meerdere van onderstaande aspecten: – (functionele) anatomie; – (inspannings-)fysiologie en biomechanica van het menselijk bewegen in relatie tot gezondheid en ziekte; – determinanten van gezond (beweeg-)gedrag en gedragsveranderingmodellen; – overige psychosociale aspecten van het menselijk bewegen; – bouw en werking van de gebieden waarbinnen bewegingswetenschappelijke kennis wordt toegepast, zoals de gezondheidszorg; – en meer in het algemeen van: - o statistiek; - o werking wetenschappelijke zoekmachines; - o de maatschappelijke inbedding van sport en bewegen zoals bijvoorbeeld: - sport- en beroepsethiek - sportmarketing – communicatie - sportwetgeving (juridische aspecten) - organisatie van de sport (sportstructuren)
B. Toepassen van kennis en inzicht	Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op verantwoorde wijze in de beroepsuitoefening toe te passen, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties, voor het oplossen van problemen in een breed georiënteerd vakgebied. Het gaat bijvoorbeeld om het toepassen van kennis en inzicht op de volgende terreinen: – schrijven van academische teksten; – bewegingsanalyse; meten met vragenlijsten; – meten fysieke fitheid met behulp van neuro- en sportmotorische tests, inclusief kunnen toepassen van kennis van EHBO; – meten van fysiologische grootheden; – basale statistiek; – basale trainingsleer; signaalverwerking; – gebruik wetenschappelijke zoekmachines.
C. Oordeelsvorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren op het vakgebied met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van cultureel, sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.
D. Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten.
E. Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.

b. Master

- beschikt over bewegingswetenschappelijke expertise, zowel in praktijksituaties als bij het (onder begeleiding) uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek;
- kan zelfstandig complexe bewegingswetenschappelijke problemen op verantwoorde wijze analyseren en vertalen naar adequate oplossingen;
- heeft inzicht in en is vertrouwd met de theorievorming en het onderzoek in het domein van de bewegingswetenschappen;
- is in staat om de nationale en internationale wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van de bewegingswetenschappen (blijvend) te volgen, kritisch te evalueren en toe te passen;
- is vertrouwd met en kan gebruik maken van de methodologie van het wetenschappelijk onderzoek op het vlak van de bewegingswetenschappen.

Naargelang de afstudeerrichtingen:

- is in staat de maatschappelijke positie en functie van bewegingswetenschappen kritisch te volgen en te beoordelen;
- heeft diepgaand inzicht in de relatie sport en bewegen enerzijds en gezondheid en fitheid anderzijds;
- is in staat tot het zelfstandig formuleren van zinvolle bewegingsprogramma's en ter preventie en behandeling van ziekte en aandoeningen;
- is in staat tot gerichte sport- en beweegadvisering;
- is in staat tot interdisciplinaire samenwerking en tot samenwerking met andere actoren in het domein van sport en bewegen ([sport]-artsen, coaches, trainers, pedagogen, diëtisten, leerkrachten lichamelijke opvoeding, sportbestuurders, etc.);
- is in staat om een sportfederatie, sportdienst, sportorganisatie, fitnesscentrum e.a. te leiden (met o.m. sturen en evalueren van het beleid en het beheer, projecten, eventorganisatie).

2|Onderwijskundige en onderwijsorganisatorische richtlijnen

De visitatiecommissie stelt, naast de domeinspecifieke eisen, verder onderstaande richtlijnen met betrekking tot onderwijskundige en onderwijsorganisatorische aspecten voorop als nastrevenswaardige doelen, waarop de opleidingen gericht dienen te zijn:

2.1. Doelstellingen en eindkwalificaties

- De doelstellingen en eindtermen van de opleiding zijn mede gebaseerd op de wettelijke regelingen, de ontwikkelingen in het wetenschaps- en vakgebied, de arbeidsmarkt voor de afgestudeerden, de kennis omtrent leren en onderwijzen en relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

- De keuzes die daarbij door de opleiding zijn gemaakt zijn helder en expliciet vastgelegd.
- De doelstellingen en eindtermen zijn helder en concreet. De eindtermen zijn beschreven aan de hand van bij de student waarneembare en toetsbare leerresultaten.
- In de doelstellingen en eindtermen komt de wetenschappelijke/professionele oriëntatie van de opleiding concreet tot uitdrukking.
- De doelstellingen en eindtermen zijn richtinggevend voor het onderwijsaanbod.
- Doelstellingen en eindtermen zijn zowel geformuleerd op het niveau van de opleiding als op het niveau van de opleidingsonderdelen.
- Elk opleidingsonderdeel – ook stage – draagt op een eigen wijze bij aan de doelstellingen van de opleiding als geheel.

2.2. Programma

Aansluiting programma op academische en professionele eisen

De opleiding stelt zich garant voor de wetenschappelijke, maatschappelijke en beroepsvoorbereidende relevantie van het onderwijs, de doelmatigheid en doeltreffendheid van het opleidingsprogramma.

Dat betekent dat de opleiding:

- voldoet aan standaarden bepaald door de ontwikkelingen in het vak- en wetenschapsgebied en rekening houdend met verwachtingen die de arbeidsmarkt stelt.
- op de hoogte is van de beschikbare wetenschappelijke kennis over leren en onderwijs nodig voor het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van het onderwijs.
- zo veel als mogelijk rekening houdt met relevante maatschappelijke ontwikkelingen.

Wetenschaps- en vakgebied

- De opleiding is op de hoogte van de (meest recente) theorievorming en van de ontwikkelingen in het vakgebied. Deze zijn terug te vinden in de inhoud en de opbouw van het onderwijsprogramma.

Arbeitsmarkt

- De opleiding bouwt contacten op met het werkveld.
- De kennis van en ervaring met het werkveld wordt daar waar mogelijk en zinvol vertaald naar het onderwijsaanbod, bv. via stages.
- De opleiding voert een actief alumnibeleid.

Wetenschappelijke visie omtrent leren en onderwijs

- Die visie is mede uitgangspunt voor de inrichting van het programma.

Relevante maatschappelijke ontwikkelingen

- De opleiding is op de hoogte van het belang/de betekenis van de informatie-technologie op het vak- en wetenschapsgebied en houdt hiermee rekening in het onderwijsprogramma.
- De opleiding heeft een duidelijke en geëxpliciteerde visie op de internationalisering van de opleiding.
- De opleiding is op de hoogte van de maatschappelijke evoluties in het brede werkveld van de afgestudeerden.

Studeerbaarheid

Studeerbaarheid

- De programmaorganisatie van de opleiding dient de studeerbaarheid te bevorderen.
- Het programma dient door de gemiddelde student te kunnen worden afgerond in de ervoor gestelde tijd.

Studierendement/Studietijd

- De opleiding bewaakt systematisch de studietijd.
- De opleiding houdt cijfermatige gegevens bij aangaande studievoortgang en studieloopbaan.

Instroom/Toelatingsvoorwaarden

- De opleiding geeft duidelijk aan welk beginniveau van de studenten wordt vereist.

Aanwezigheid studiebevorderende/studiebelemmerende factoren

- Studiebelemmerende factoren worden in kaart gebracht. Een remediëring wordt uitgewerkt.
- Studiebevorderende maatregelen worden genomen, opgevolgd en bijgestuurd waar dit nodig blijkt.

Het onderwijsleerproces

- De opleiding heeft een expliciete en wetenschappelijk gefundeerde visie op leren en onderwijzen.
- De visie op leren en onderwijzen is concreet vertaald naar door de opleiding noodzakelijk geachte werkvormen en didactiek.
- Het leerproces van de student staat centraal en is vertrekpunt voor de invulling en vormgeving van het onderwijsprogramma.
- Het leerproces wordt ondersteund door een adequate didactische uitrusting en door goed aansluitende onderwijs- en leermiddelen die in voldoende mate voor de studenten beschikbaar zijn.

- Er wordt gebruik gemaakt van aangepaste didactische werkvormen en een efficiënte begeleiding ervan met relevante technologieën (vb. elektronisch leerplatform).
- De invulling van de werkvormen is stimulerend en activerend.

Beoordeling en toetsing

- De visie op leren en onderwijzen is concreet vertaald naar de vorm en inhoud van de evaluatie.
- Er wordt gestreefd naar een zo gunstig mogelijke planning van de evaluatieactiviteiten tijdens de examenperiodes.
- De exameneisen en -vormen zijn vooraf aan de studenten duidelijk bekend gemaakt.
- De beoordeling vindt plaats op basis van vooraf vastgelegde beoordelingscriteria.
- De opleiding voorziet in feedback over de toetsresultaten aan de studenten.

Kwaliteitseisen mbt. de masterproef

- De masterproef is een individuele² proeve van bekwaamheid en vormt het sluitstuk van de opleiding.
- De opleiding is zo ingericht dat de student zich op een adequate manier kan voorbereiden op het volbrengen van de masterproef, bijvoorbeeld door de mogelijke organisatie van stages.
- Met de masterproef tonen de studenten aan dat ze een onderzoeksprobleem op een creatieve en wetenschappelijk verantwoorde manier kunnen analyseren, aanpakken en uitvoeren, en de resultaten ervan helder kunnen rapporteren, schriftelijk en eventueel mondeling.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.
- De beoordelingscriteria zijn helder en expliciet vastgelegd en bekendgemaakt.

Internationalisering

- De opleiding heeft structurele contacten met andere (buitenlandse) instellingen voor hoger onderwijs.
- De opleiding moedigt internationalisering en mobiliteit aan zowel binnen als buiten Europa.
- Er worden initiatieven genomen om de internationale dimensie ook voor hen die niet naar het buitenland vertrekken in het onderwijs in te bouwen.
- De kwaliteit van het in het buitenland gevolgd onderwijs wordt opgevolgd.
- De curriculumstructuur en organisatorische randvoorwaarden van de opleiding houden in de mate van het mogelijke rekening met de mobiliteit van studenten.

---

² | Dit sluit niet uit dat de masterproef in groep kan worden voorbereid. Een individuele beoordeling moet evenwel mogelijk zijn.

2.3. Inzet van Personeel

Kwaliteitseisen onderwijzende staf

- De kwaliteitseisen van de onderwijzende staf hebben vooral betrekking op:
  - de wetenschappelijke deskundigheid
  - de onderwijsdeskundigheid
  - de vertrouwddheid en, indien relevant, de ervaring met het werkveld
- Er wordt gestreefd naar een koppeling van onderzoek en onderwijs van de staf bij de toekenning van de onderwijsopdracht.
- Er wordt gestreefd naar betrokkenheid bij het werkveld van de staf bij de toekenning van de onderwijsopdracht.
- De internationale gerichtheid van de opleiding veronderstelt van de staf de uitbouw van internationale contacten met een terugkoppeling naar het onderwijs en/of onderzoek door middel van participatie aan internationale netwerken en samenwerkingsverbanden.
- De staf van de academische opleidingen beschikt over een wetenschappelijk curriculum en neemt actief deel aan het wetenschappelijk onderzoek.
- De staf heeft voeling met de wetenschappelijke en maatschappelijke evoluties in het domein van werkveld.

Personeelsbeleid (vanuit een onderwijsperspectief)

- De procedure aangaande aanwervingen en benoemingen van personeel is helder omschreven en voor iedereen raadpleegbaar.
- Selectie en bevordering van personeel gebeurt mede op basis van de onderwijskwaliteit van de betrokkene.
- De opleiding heeft een geëxpliciteerd professionaliseringsbeleid.
- Het personeel is aanspreekbaar en bereikbaar.
- Er wordt gezorgd voor voldoende evenwicht tussen de omvang van het personeelsbestand en de specifieke kwaliteit die wordt vereist van het personeel in functie van de opleiding/afstudeerrichtingen.
- Er wordt een actieve politiek gevoerd inzake gelijkekansenbeleid.

2.4. Voorzieningen/onderwijsorganisatie

Materiële voorzieningen/faciliteiten

- De staf kan beschikken over voldoende materiële voorzieningen (kwantiteit en kwaliteit) en over adequate accommodatie ter ondersteuning van het onderwijsproces.
- De studenten kunnen beschikken over voldoende middelen (kwantiteit en kwaliteit) en adequate accommodatie ter ondersteuning van het onderwijs- en leerproces.

Studie-informatie en -begeleiding

- Er wordt adequate informatie beschikbaar gesteld voor (potentiële) studenten.
- Het onderwijs- en examenreglement, inclusief de klachtenprocedure in het geval van betwisting, zijn vooraf bekend gemaakt.
- De opleiding voert een beleid gericht op het detecteren van veranderingen in de instroom.
- In het onderwijs zijn mogelijkheden ingebouwd om de deficiënties in voorkennis en vaardigheden weg te werken en/of hiervoor door te verwijzen naar andere instanties.
- De opleiding voorziet in een systeem van studie- en studentenbegeleiding en neemt gericht maatregelen om de resultaten en de studievoortgang van de studenten te bevorderen.

2.5. Interne kwaliteitszorg

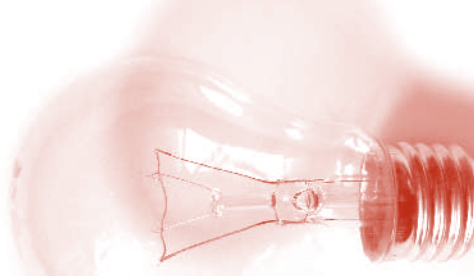
- De opleiding beschikt over een duidelijk omschreven kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot onderwijs.
- Het kwaliteitsbeleid en -systeem is zowel preventie/borging- als controle/verbeteringsgericht.
- Er is duidelijk vastgelegd wie welke bevoegdheid heeft in het kader van het kwaliteitszorgsysteem.
- Er is een duidelijke structuur aanwezig ter ondersteuning van het kwaliteitszorgproces.
- De opleiding werkt zo veel mogelijk met streefdoelen voor het beoordelen voor de beoordeling van de mate waarin de gewenste kwaliteit wordt gerealiseerd.
- De opleiding betreft medewerkers, studenten, alumni en vertegenwoordigers van het werkveld in haar kwaliteitszorgsysteem.

2.6. Resultaten

De opleiding kan aantonen dat zij haar doelstellingen realiseert en dat zij oog heeft voor haar onderwijsrendement. De volgende elementen zijn in deze context relevant:

- Het eindniveau van de afgestudeerden (onder meer het niveau van de bachelor/masterproef en/of de stage, de tewerkstelling, de waardering van de afgestudeerden over de opleiding, en indien relevant de waardering van het werkveld over de afgestudeerden).
- De streefdoelen of streefcijfers inzake onderwijsrendement (onder meer de analyse van instroom-doorstroom-uitstroom).

De opleidingen in vergelijkend perspectief

Woord vooraf

In dit hoofdstuk geeft de commissie in vergelijkend perspectief een beknopt overzicht van haar bevindingen over de Vlaamse opleidingen Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan vaststellingen die zij in meerdere opleidingen heeft gedaan en aan die elementen die haar in elke opleiding het meest in het oog zijn gesprongen. Het is dus geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele deelrapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen.

Zowel de Vrije Universiteit Brussel (VUB), de Universiteit Gent (UGent) als de Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven) bieden een bachelor- en een masteropleiding in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen aan. Aan de K.U.Leuven evalueerde de commissie daarnaast ook de Engelstalige opleiding 'Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity'. Aangezien deze opleiding zowel op inhoudelijk als op organisatorisch vlak significante verschillen vertoont met de Nederlandstalige bachelor- en masteropleidingen wordt zij niet in deze vergelijking opgenomen.

De bachelor- en masteropleiding van de VUB wordt aangeboden door de Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie. De opleidingen van de K.U.Leuven zitten ingebed in de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen binnen de Groep Biomedische Wetenschappen. Aan de UGent ten slotte worden de opleidingen aangeboden door de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen.

De drie bacheloropleidingen tellen telkens 180 studiepunten. De masteropleidingen bedragen 60 studiepunten. De master van de VUB heeft vier afstudeerrichtingen: 'Training en Coaching', 'Sportmanagement', 'Fitheid en gezondheid' en 'Onder-

wijs'. De Leuvense master omvat zes afstudeerrichtingen: 'Training & Coaching', 'Fysieke activiteit, fitness & gezondheid'; 'Sportmanagement', 'Bewegingsonderwijs', 'Research in Biomedical Kinesiology' en 'Aangepaste bewegingsactiviteiten'. De Gentse masteropleiding telt drie afstudeerrichtingen: 'Fysieke activiteit, fitheid en gezondheid'; 'Sportmanagement' en 'Sporttraining'.

De commissie vernam dat de Vlaamse opleidingen Lichamelijke Opvoeding & Bewegingswetenschappen in 2009 bij de bevoegde Minister gezamenlijk een aanvraag hebben ingediend voor het inrichten van een tweejarige master. De instellingen zullen hun masteropleidingen daarbij volgens eenzelfde structuur (een parallelle opbouw met een gelijke verdeling van studiepunten) inrichten en plannen daarbij ook inhoudelijk nauw te gaan samenwerken. De aanvraag werd eind 2009 goedgekeurd en de tweejarige master zou vanaf 2013-2014 operationeel worden. De commissie kan een dergelijke samenwerking uiteraard alleen maar aanmoedigen en volmondig bevestigen dat een uitbreiding naar een tweejarige master de Vlaamse opleidingen mooie en welkome kansen biedt. Op het moment van haar bezoek (najaar 2010) was evenwel het eenjarige programma nog volop in voege en waren de details van het nieuwe programma nog niet volledig duidelijk (en daardoor ook niet verifieerbaar). De oordelen van de commissie zijn dus vooral gebaseerd op haar bevindingen over het eenjarige masterprogramma.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1. Niveau en oriëntatie

Het facet 'Niveau en oriëntatie' is voor de Leuvense en de Gentse opleidingen als 'goed' beoordeeld. De opleidingen van de VUB krijgen de score 'voldoende' toegekend.

De commissie heeft de doelstellingenkaders van de opleidingen getoetst aan de algemene eisen en de globale competenties zoals die zijn vastgelegd in het artikel 58§2 van het Structuurdecreet en heeft kunnen vaststellen dat alle opleidingen ruim voldoen aan de aldaar gestelde eisen. Alle opleidingen werkten tevens aan de internationale afstemming van hun profielen door zich expliciet in het Europese AEHESIS-kader³ in te schrijven. De doelstellingenkaders werden volgens de commissie ook voldoende gedetailleerd, concreet en competentiegericht geformuleerd.

De commissie waardeert de nadruk op de wetenschappelijke oriëntatie en het academische karakter in de formuleringen van de doelstellingen van de opleidingen van de UGent en de K.U.Leuven. Tijdens de gesprekken met de opleidingsvertegenwoordigers en de studenten uit deze instellingen bleek dat de opleidingsambities goed bekend zijn en breed gedragen worden door alle betrokkenen. De commissie begreep dat er in deze instellingen sterk geïnvesteerd is in onderling inhoudelijk overleg met alle betrokken actoren en er een gedeelde visie op de opleidingen bestaat.

Aan de VUB stelde de commissie vast dat er binnen de opleidingen nog werk is om dat wat op papier is gezet verder te interioriseren en consequent uit te dragen. De commissie suggereert de opleidingen daarbij om in alle interne en externe communicatie nog sterker en eenduidiger in te zetten op het primaat van de wetenschap en het onderzoek, en ook de vorming van bewegingswetenschappers meer uitdrukkelijk centraal te zetten.

Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen

Het facet 'Domeinspecifieke eisen' werd bij alle opleidingen als 'goed' beoordeeld.

De ondergrens, het domeinspecifiek referentiekader van de commissie en de vigerende eisen vanuit internationaal wetenschappelijk en professioneel perspectief, wordt door alle opleidingen ruim gehaald. De ambities van de opleidingen komen met andere woorden tegemoet aan wat vanuit internationaal perspectief redelijkerwijs van een opleiding in deze discipline verwacht mag worden.

---

3 | AEHESIS staat voor 'Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science'.
Zie: www.esep.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=29

De opleidingen van de VUB verdienen daarbij complimenten voor hun actieve participatie in het Europese AEHESIS-project en het nauwe betrekken van partners uit het beroepenveld bij het opstellen van het competentiemodel. Uit de kaders blijkt duidelijk een goede afstemming op de eisen van het werkveld.

Aan de K.U.Leuven waardeert de commissie het ondubbelzinnig streven naar het vormen van bewegingsdeskundigen met een sterke wetenschappelijke bagage in elke aangeboden afstudeerrichting. Tijdens de gesprekken werd duidelijk dat de zes afstudeerrichtingen steunen op weloverwogen en opleidingsbreed gedragen keuzes en het inhoudelijk ruime aanbod een belangrijke aantrekkingspool is van de opleidingen. De commissie stelde ook vast dat er binnen de Leuvense opleidingen een goede balans werd bereikt tussen de professionele en academische gerichtheid.

Aan de UGent viel de commissie vooral de evolutie op die de opleidingen hebben doorgemaakt op het vlak van expliciete onderzoeksgerichtheid en fundamenteel wetenschappelijke uitstraling. De herinbedding van de opleidingen in de geneeskundige faculteit is daar wellicht niet vreemd aan. Deze evolutie werpt ook duidelijk vruchten af: studenten noemen de wetenschappelijke insteek en de onderzoeksgerichtheid als de gezichtsbepalende eigenschappen van de opleidingen en geven ook aan dat deze profilering mee bepalend is geweest in hun studiekeuze.

Onderwerp 2   Programma

Facet 2.1. Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

Het facet 'Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma' is voor de Gentse en Leuvense opleidingen als 'goed' beoordeeld. De opleidingen van de VUB krijgen de score 'voldoende' toegekend.

Zowel aan de UGent als aan de K.U.Leuven kon de commissie de relatie tussen de eindtermenkaders, de algemene programmaopbouw en de individuele programma-onderdelen voor de betrokken opleidingen over het algemeen goed navolgen. Aan de K.U.Leuven trof de commissie coherent opgebouwde, weloverwogen en goed beheerde curricula aan. Disciplineoverschrijdende leerlijnen worden bewaakt door regelmatig docentenoverleg en door het werken met didactische teams. De commissie vindt dit een goede aanpak en raadt beide opleidingen aan om vooral op deze weg verder te gaan: via gezamenlijk overleg en uitgaand van de uit de doelstellingen afgeleide leerlijnen blijven zoeken naar verdere integratiemogelijkheden tussen theorie en praktijk. Een mooie realisatie in dit verband is de afsluitende onderzoeksstage in de bachelor die als culminatiepunt fungeert en waarbij de beoogde onderzoekscompetenties integratief geoefend en getoetst worden. De afstudeerrichtingen

in de master bouwen stuk voor stuk op binnen de Faculteit aanwezige onderzoeks-expertise waardoor er volgens de commissie in de aangeboden breedte ook telkens een prima focus ontstaat.

Ook voor de Gentse opleidingen heeft de commissie bijzondere waardering voor de weloverwogen manier waarmee de programma's zijn opgezet. De synergie tussen theorie en praktijk die de Gentse opleidingen gedurende het hele traject weten te realiseren acht de commissie een bijzonder sterk punt. De master culmineert in een prima opgezette en goed begeleide masterproef. Uit de opbouw, maar vooral uit de gesprekken waarin gemaakte keuzes werden toegelicht, blijkt er een strakke regie te worden gevoerd over beide curricula. Overleggen en beslissen gebeurt in efficiënt opgezette structuren waarbij de verantwoordelijkheden (met name die tussen opleidingscommissie en vakgroep) duidelijk zijn verdeeld.

Aan de VUB constateerde de commissie dat de vakinhouden over het algemeen in overeenstemming zijn met de ambities maar er tevens een wat vreemde oppositie bestaat tussen de doorgedreven competentiegerichte aanpak in de doelstellingen en de relatief traditionele, vanuit disciplines (en achterliggende vakgroepen) gedefinieerde, programma's. De gelegenheid om consequent koppelingen te maken bijvoorbeeld tussen praktijkvakken en theorie wordt te weinig gegrepen. Rollen en competenties die door de schotten van de disciplines en vakgroepen heen lopen (bijvoorbeeld 'beroepsinnovator die evoluties en trends opvolgt') zijn heel divers en over het programma verspreid vormgegeven. Onduidelijk is wie de invulling van zo'n rol aanstuurt en hoe een rol met bijhorende competenties coherent en stapsgewijs doorheen beide programma's wordt opgebouwd. De commissie kreeg de indruk dat de programma's en de vormgeving vaak intuïtief en relatief individueel (of vooral binnen de vakgroepen) geschiedt, en er weinig overkoepelende sturing is.

Een belangrijk aandachtspunt dat geldt voor alle opleidingen betreft de verdere versterking van de internationalisering. De opleidingen werkten reeds verschillende goede initiatieven uit (doceren van sommige vakken in het Engels, uitnodigen van buitenlandse gastprofessoren, integreren van internationale literatuur) maar de resultaten op het vlak van studentenmobiliteit zijn nog erg beperkt. Aangegeven werd dat dit zeker een van de prioriteiten zal zijn bij de verdere uitwerking van de tweejarige master.

Facet 2.2. Eisen academische en professionele gerichtheid van het programma

Het facet 'Eisen academische en professionele gerichtheid van het programma' is voor de Gentse en Leuvense opleidingen als 'goed' beoordeeld. De opleidingen van de VUB krijgen de score 'voldoende' toegekend.

Het bestuderen van de individuele opleidingsfiches en het binnen de opleidingen gebruikte cursusmateriaal heeft de commissie over het algemeen een erg positief beeld gegeven over de inhoudelijke kwaliteit van de aangeboden programma's. In alle betrokken programma's is met name de kennisontwikkeling erg goed verankerd. De gedoctrineerde stof is telkens up to date en inhoudelijk ook goed afgestemd op de recentste ontwikkelingen in de bewegingswetenschappen. De verschillen tussen de opleidingen zijn groter op het vlak van de integratie tussen theorie en praktijk en op het vlak van onderzoeksgerichtheid.

Aan de VUB vormt het mooie aanbod aan stages die goed zijn vormgegeven in intensieve geïntegreerde werkweken een sterk punt. Het ruime aanbod aan stages in de onderwijsafstudeerrichting verdient daarbij speciale vermelding. Het pakket met reguliere bewegingsvorming in beide opleidingen is op zich voldoende breed en van een goede kwaliteit, al mist de commissie daar een systematische integratie met de theorie. Een ander aandachtspunt betreft de ontwikkeling van onderzoeksattitudes- en vaardigheden waarbij de commissie vaststelde dat het huidige aanbod niet alle studenten even sterk toerust. Een verdere programmabrede versterking van de onderzoeksleerlijn is nodig zodat studenten meer vaardigheden worden bijgebracht om het finale onderzoekproces gefocust aan te pakken, goed te laten bezinken en de conclusies ook goed in context te plaatsen.

De Leuvense opleidingen realiseren volgens de commissie een verrijkende wisselwerking tussen theorie en praktijk. Practica waarin sportprestatievaardigheden worden aangebracht ageren duidelijk mee als hefboomen voor de academische vorming. De commissie raadt wel aan om dit gegeven nadrukkelijker in de presentatie van de programma's en de externe communicatie in te brengen. Op het vlak van het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en -attitudes is er volgens de commissie een geleidelijke opbouw vanaf de eerste bachelor, via het expliciete en goed gedoctrineerde methodologieonderwijs in de tweede en derde fase, naar de afsluitende onderzoeksstage. Dit opleidingsonderdeel dat de commissie erg sterk vindt, vormt de springplank naar het afstudeerrichtingspecifieke onderzoek in het kader van de masterproef. De commissie raadt de Leuvense opleidingen aan om ook die lijn nadrukkelijker zichtbaar te maken in de programma's en ze, gezien de variatie die werd vastgesteld in de kwaliteit van de masterproeven, tevens verder te versterken.

De synergie tussen sportpraktijk en -theorie die de Gentse opleidingen gedurende het hele traject weten te realiseren acht de commissie erg geslaagd. Zij stelde daarbij vast dat hierachter een weloverwogen plan en een geïnstitutionaliseerde aanpak schuilgaat. Vanuit een visietekst rond sportpraktijk werden voor elk praktijkvak in de twee opleidingen de linken tussen sportvaardigheden en theorie en onderzoek expliciet nagegaan en zitten praktijkdocenten en wetenschappers geregeld samen om die wisselwerking blijvend te garanderen. Tevens werd een liaisonpersoon aange-

steld wier verantwoordelijkheid het is dit integratieproces tussen theorie en praktijk verder te faciliteren en die als spil fungeert tussen het ZAP en de praktijkassistenten. De commissie vindt dit een uiterst degelijke aanpak. Ook onderzoeksvaardigheden en -attitudes worden goed geoefend in beide programma's. Dat dit rendeert blijkt volgens de commissie mede uit de hoge kwaliteit van de masterproeven.

Facet 2.3. Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet 'Samenhang van het programma' als 'voldoende' voor de Brusselse opleidingen, als 'goed' voor de Leuvense opleidingen en als 'excellent' voor de Gentse opleidingen.

De modeltrajecten van de betrokken opleidingen van de VUB acht de commissie over het algemeen logisch opgebouwd en inhoudelijk samenhangend. De commissie waardeert het ook dat er werk werd gemaakt van het uittekenen van volgtijdelijkheden in de vorm van pre- en co-requisites. De commissie mist wel een gemeenschappelijke en vakgroepoverschrijdende aanpak van de onderwijsvormgeving wat zich vooral uit in een nog beperkte horizontale samenhang in de programma's. Een meer geregisseerde en geïnstitutionaliseerde aanpak moet ook helpen om de gerealiseerde samenhang van de programma's ook structureel en proactief te verankeren.

Aan de K.U.Leuven trof de commissie programma's aan die zowel inhoudelijk als organisatorisch goed samenhangen, met een brede start aan het begin en een goede focus op het eind. Voor elk opleidingsonderdeel werden duidelijke begin- en eindtermen gedefinieerd zodat de nodige volgtijdelijkheden gegarandeerd worden. De commissie vond tevens de nodige horizontale samenhang terug in bijvoorbeeld de gerealiseerde integratie tussen sportpraktijk en wetenschap, in de onderzoeksstage in de bachelor, en in de coherente afstudeerrichtingspecifieke pakketten in de master. Beide programma's stutten tevens op onderliggende leerlijnen die structureel worden bewaakt via regelmatig docentenoverleg en didactische teams en die de verschillende vakken samen houden. Deze lijnen zouden wel nadrukkelijker in de verf kunnen worden gezet.

De commissie complimenteert de Gentse opleidingen met de uitstekende manier waarop zij - via breed overleg, duidelijk verdeelde beslissingsbevoegdheden, een goed verankerde opvolging en sterk leiderschap - de samenhang proactief 'managen'. De gehanteerde aanpak verdient zonder meer navolging. De opbouw van de programma's berust op inhoudelijke sequenties tussen opleidingsonderdelen die in strakke en door de opleidingscommissie uitgetekende volgtijdelijkheden werden gegoten. De commissie vernam dat dit via besprekingen in een tiental ad hoc werkgroepen gebeurde. Een curriculummanager is aangesteld die deze volgtijdelijkheden ook daadwerkelijk bewaakt, studenten hierover informeert en hen begeleidt. Daarnaast realiseren de opleidingen ook een prima horizontale coherentie. Gewezen werd

reeds op de uitstekende en ook institutioneel verankerde integratie tussen theorie en praktijk. Ook voor de majoren tijdens de bachelorfase en de afstudeerrichtingspecifieke pakketten tijdens de masterfase is er een sterke horizontale samenhang. Ook hiervoor bestaat er een institutionele verankering in optieoverleggroepen die geleid worden door coördinatoren.

Facet 2.4. Studieomvang

Alle opleidingen voldoen aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang: de bacheloropleidingen omvatten ten minste 180 studiepunten en de masteropleidingen omvatten ten minste 60 studiepunten.

Facet 2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt het facet 'Studietijd' voor de twee betrokken opleidingen aan de UGent en voor de Leuvense en Brusselse bacheloropleidingen als 'goed'. De masteropleidingen aan de VUB en aan de K.U.Leuven scoren 'voldoende'.

Voor geen van de betrokken bacheloropleidingen werden tijdens de gesprekken klachten opgevangen als zouden de programma's te zwaar of te licht zijn. In alle opleidingen wordt de studeerbaarheid ook structureel opgevolgd. Aan de VUB gebeurt dit mede door een 'studievoortgangsbewakingscommissie' die voor elke student een dossier bijhoudt en dat op individuele basis beoordeelt. Aan de UGent wordt gebruik gemaakt van kwantitatieve (retrospectieve en prospectieve) studietijdmetingen die worden aangevuld met jaarlijkse focusgroepgesprekken. Aan de K.U.Leuven wordt de studeerbaarheid van de programma's door de POC bewaakt en worden regelmatig studietijdmetingen uitgevoerd.

In de Leuvense en Brusselse masteropleidingen is de werkdruk problematischer. Het huidige format van de eenjarige master zorgt er voor dat er veel moet gebeuren op erg korte tijd en de commissie stelde zowel in Brussel als in Leuven vast dat met name de gerealiseerde kwaliteit van de masterproeven lijdt onder deze hoge belasting. De commissie vernam evenwel dat de suboptimale studeerbaarheid een van de directe aanleidingen is geweest voor de aanvraag van een tweejarige master, die inmiddels is goedgekeurd. De commissie meent dat de problematiek van de krappe eenjarige master aldus voldoende gekend is en er een goede oplossing voor is uitgetekend.

De commissie vond het opvallend dat de masteropleiding van de UGent - waar dezelfde problematiek speelt en de studenten eveneens wezen op de erg hoge werkdruk in de master - er toch in slaagt om middels een erg goede en strakke begeleiding de studenten in relatief korte tijd mooie producten te laten afleveren.

Facet 2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Het facet 'Afstemming tussen vormgeving en inhoud' is voor de opleidingen aan de UGent en de K.U.Leuven als 'goed' beoordeeld. De opleidingen van de VUB krijgen de score 'voldoende' toegekend.

Zowel aan de K.U.Leuven als aan de UGent wordt er vanuit een expliciete visie op onderwijs en leren gewerkt die ook goed terug te vinden is in de vormgeving van de programma's. Uit de gesprekken met de docentengroepen uit beide instellingen blijkt dat er regelmatig samen wordt gereflecteerd over het zo aantrekkelijk mogelijk vormgeven van de programma's. De commissie waardeert het dat de onderwijsvormgeving op een gereflecteerde manier en opleidingsbreed wordt aangepakt. Studenten en alumni uit de vier opleidingen getuigden dan ook van een grote tevredenheid over de manier waarop de curricula worden aangeboden. Vermeldenswaard zijn de innovatieve leermethoden aan de K.U.Leuven, zoals het gebruik van peer instruction of het BeMeX-project waarin sportvaardigheden aan theoretische analyses worden gekoppeld. Studenten spreken ook zeer lovend over de manier waarop statistiek wordt gedoceerd. Aan de UGent zag de commissie mooie voorbeelden van integratie van kennis en kunde in de practica, zoals de biomechanische bewegingsanalyses bij gymnastiek of de onderwaterregistratie van zwembewegingen.

Aan de VUB stelde de commissie vast dat de vormgeving van individuele vakinhouden en bijhorende onderwijsmiddelen van een goede kwaliteit zijn. Bachelor- zowel als masterstudenten, getuigen van de grote gedrevenheid van lesgevers en geven aan dat de kleinschaligheid zorgt voor een erg interactieve leeromgeving die duidelijk wordt gewaardeerd. De commissie kon ook constateren dat er in beide opleidingen de facto studentgecentreerd wordt gewerkt. De onderwijsvisie die in het zelfevaluatierapport wordt beschreven vond de commissie evenwel slechts ten dele in de programma's terug. Opnieuw dient dit volgens de commissie verklaard te worden door een te weinig doorgedreven en doorgesproken opleidingsbrede onderwijsaanpak. De commissie is van oordeel dat docenten veel meer naar elkaar moeten kijken en van elkaar zouden moeten leren. De individuele en vaak intuïtieve aanpak levert hier en daar enkele mooie praktijken op maar die vormen zelden de motor voor een discussie over en het ontwikkelen van een meer opleidingsgebonden onderwijsvisie.

Facet 2.7. Beoordeling en toetsing

Het facet 'Beoordeling en toetsing' is voor de opleidingen aan de UGent en de K.U.Leuven als 'goed' beoordeeld. De opleidingen van de VUB krijgen de score 'voldoende' toegekend.

Organisatie, transparantie en de meer formele aspecten van het evalueren en examineren zoals vastgelegd in de respectieve examenreglementen acht de commissie voor alle betrokken opleidingen behoorlijk geregeld. Studenten uit alle opleidingen

gaven aan dat de examinering transparant en eerlijk verloopt. Het niveau en de inhoud van de examenvragen alsook de gebruikte examenvormen zijn in alle opleidingen aan de maat en ook globaal gezien in overeenstemming met de doelstellingen.

Zowel aan de K.U.Leuven als aan de UGent is er daarbij sprake van een berede-
neerde en opleidingsbrede aanpak van de toetsing, al gebeurde er in Gent nog geen
expliciete afstemming van de gebruikte evaluatievormen in het licht van de compe-
tentiekaders. Voor de tussentijdse toetsing van de praktijkvakken, de stages en voor
de masterproef bestaan in beide instellingen heldere protocollen of handleidingen
waarin verwachtingen en criteria duidelijk staan vermeld.

Aan de VUB lijkt er over het algemeen eveneens een adequate koppeling te bestaan
tussen het competentiemodel en de toetsing maar die alignatie komt volgens de
commissie eerder impliciet en accidenteel dan bewust en gewild tot stand. Voor
geen van beide opleidingen is er een opleidingsbrede beoordelingsstrategie. Voor
de evaluatie van de sportpraktijk, de stages en de masterproef zijn zowel de eisen
als de manier van beoordelen duidelijk. De commissie stelde wel vast dat naar haar
oordeel met name voor de masterproef de vooropgezette standaard niet door alle
beoordeelaars even consequent is gehanteerd.

Facet 2.8. Masterproef

*De commissie beoordeelt het facet 'Masterproef' als 'onvoldoende' voor de masteropleiding
van de VUB, als 'voldoende' voor de Leuvense masteropleiding en als 'goed' voor de
masteropleiding van de UGent.*

Over plaats, opzet, organisatie en finaliteit van de masterproef in de verschillende
opleidingen is de commissie over het algemeen tevreden. Wel stelde de commissie
kwaliteitsverschillen vast bij het bestuderen van de eindproducten. De com-
missie heeft voor het bezoek van elke opleiding een selectie van masterproeven
doorgenomen en heeft ook tijdens het bezoek inzage gekregen in een ruimere keur
aan werken. Zowel aan de VUB als aan de K.U.Leuven constateerde de commissie
daarbij een zekere variabiliteit in de kwaliteit van de output.

Aan de K.U.Leuven viel het de commissie op dat een deel van de werken erg sterk
is en reeds aanleiding gaf tot publicaties. Een tweede groep werken kon minder
overtuigen. Die zwakkere werken zijn niet over de hele lijn ondermaats - vaak is de
literatuurstudie erg degelijk - maar ze vertonen storende tekortkomingen op het
vlak van methodologie en analyse. Gegeven de goede voorbereiding in de bachelor
is dit verbazend. De commissie vermoedt dat de tijdsdruk die met het format van de
eenjarige master gepaard gaat hier een rol speelt maar raadt de opleiding niettemin
aan om ook na te gaan of door het versterken van de methodologische voorbereiding

of het intensiveren van de begeleiding het empirisch-analytische niveau van de werken niet kan worden aangesterkt.

Aan de VUB stelde de commissie een gelijkaardige spreiding in kwaliteitsniveaus vast die eveneens deels te verklaren valt door het feit dat studenten betrekkelijk weinig tijd hebben om hun masterproef uit te voeren. De commissie opperde daarnaast reeds dat de methodologische onderzoeksleerlijn sommige studenten nog onvoldoende de vaardigheden bijbrengt om het finale onderzoekproces gefocust aan te pakken, goed te laten bezinken en de conclusies ook goed in context te plaatsen. Een derde element dat aan de VUB speelt betreft de begeleiding die vooral binnen de vakgroepen en onder toezicht van promotoren plaatsvindt, waarbij regie en intensiteit van begeleiding lijkt te variëren. De commissie constateerde daarnaast ook dat een klein aantal scripties volgens haar ten onrechte een voldoende beoordeling hebben gekregen. De commissie acht het van belang dat de ondergrens – die door de opleiding overigens duidelijk is getrokken – erg streng bewaakt dient te worden. In twee gevallen is dit niet gebeurd, wat er op wijst dat de vooropgezette standaard onder de docenten kennelijk niet eenduidig wordt gehanteerd. In het licht van haar eerdere opmerkingen over het ontbreken van een opleidingsbrede aanpak en een centrale regie heeft de commissie tevens onvoldoende garanties dat dergelijke voorvallen zich in de toekomst niet opnieuw kunnen voordoen. Met het aan dit facet toegekende oordeel wil de commissie vooral hierover een duidelijk signaal geven en de opleidingsverantwoordelijken aanmanen om in de puntentoekenning voldoende checks and balances aan te brengen zodat het wetenschappelijk eindniveau van de opleiding ondubbelzinnig en opleidingsbreed wordt gewaarborgd.

Wat de output van de Gentse opleiding betreft is de commissie erg tevreden. Zij kreeg een keur aan werkstukken te lezen die over het algemeen van een hoge kwaliteit waren, waaruit duidelijk een analytisch en probleemoplossend vermogen blijkt en die getuigen van het beheersen van de nodige wetenschappelijke methodieken. Sommige werken zouden winnen bij een scherper geformuleerde onderzoeksvraag of meer geavanceerde analyses. Gegeven de relatief korte tijd die er in de eenjarige master evenwel kan worden besteed aan het werk meent de commissie dat de opleiding trots kan zijn op het niveau dat haar studenten weten te realiseren.

Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet 'Toelatingsvoorwaarden' als 'voldoende' voor de bacheloropleidingen aan de K.U.Leuven en de VUB. De bacheloropleiding van de UGent en alle masteropleidingen kregen de score 'goed' toegekend.

De commissie is erg tevreden te mogen vaststellen dat er door alle bacheloropleidingen duidelijk moeite wordt gedaan om de overgang naar de universiteit zo vlot mogelijk te laten verlopen. Er zijn vaak brugcursussen of al dan niet verplichte

niveaubepalende testen, remediëringspakketten en goed werkende monitoraten. Studenten toonden zich dan ook erg tevreden met de in sommige gevallen persoonlijke instroombegeleiding en -opvolging.

In de Gentse bacheloropleiding wordt dit verder versterkt door een erg effectieve informatievoorziening waarbij de academische insteek van de opleiding duidelijk wordt benadrukt. Voor de start wordt het programma in detail toegelicht en slaagcijfers worden gepresenteerd. Studenten zeggen dat ze zich snel bewust worden dat het niet ‘alleen maar om wat sporten gaat’. Verder vernam de commissie dat de opleiding ook zelf een longitudinale predictorenstudie coördineert, uitvoert en verwerkt, waarbij factoren voor het al dan niet slagen in het eerste bachelorjaar in detail worden onderzocht. De uitslagen van die studie dienen vervolgens om een meer gecibleerd informatie- en begeleidingsaanbod op te zetten. Dit laatste initiatief getuigt volgens de commissie opnieuw van de beredeneerde, professionele en proactieve manier waarop er binnen de opleiding wordt omgegaan met onderwijsaangelegenheden.

Aan de VUB en aan de K.U.Leuven zouden bijkomende inspanningen kunnen worden gedaan om een meer gericht informatiebeleid op te zetten. Met name naar de instroom studenten met bewegingspraktisch georiënteerde verwachtingen zou een duidelijker beeld kunnen worden gegeven over het profiel en de prioriteiten van de opleiding.

Wat de drie masteropleidingen betreft is de commissie tevreden over de manier waarop de aansluiting met de vooropleiding wordt verwezenlijkt. Studenten uit de drie opleidingen getuigden dat de overgang tussen de twee cycli bijzonder vlot verloopt. De commissie stelde ook vast dat er telkens kwaliteitsvolle voorbereidings- en schakelprogramma's werden opgesteld en er adequate tot goede regelingen getroffen werden voor studenten met een topsportstatuut.

Onderwerp 3 Inzet van Personeel

Facet 3.1. Kwaliteit personeel

De commissie beoordeelt het facet 'Kwaliteit personeel' als 'voldoende' voor de opleidingen aan de VUB en als 'goed' voor de andere opleidingen.

Afgezien van het formele personeelsbeleid (aanstellingen, benoemingen, evaluaties en bevorderingen) dat de commissie in alle instellingen als adequaat geregeld acht, is de commissie erg tevreden over de vakinhoudelijke deskundigheid van de individuele docenten in de betrokken opleidingen. De commissie sprak in alle opleidingen met duidelijk bevlogen en gemotiveerde docenten en ook studenten en alumni

spraken over het algemeen erg lovend over hun docenten. De commissie waardeert de grote inzet van de individuele docenten om hun lesinhouden zo aantrekkelijk mogelijk vorm te geven. Verschillen stelde de commissie wel vast op het vlak van gecoördineerde onderwijskundige reflectie.

Aan de UGent profiteren beide opleidingen van de sterke opleidingscommissie die heel wat werk verzet om samen over doelstellingen, opzet en vormgeving van de programma's na te denken en vervolgens de vele onderwijsaspecten en -processen formaliseert en protocollert. Dat leidt niet enkel tot het ontstaan van een hecht team en een breed gedragen visie op het onderwijs maar is ook een erg verstandige manier om met een relatief beperkte groep ZAP-leden en een grote groep assistenten het onderwijs zo efficiënt en coherent mogelijk te organiseren.

Ook aan de K.U.Leuven wordt gezamenlijk over de vormgeving van het onderwijs nagedacht, wat zichtbaar mooie resultaten afwerpt in de programma's. De verzorgde doelstellingenkaders, de beredeneerde opzet en vormgeving van de curricula, en de getuigenissen over de manier waarop er binnen de POC gezamenlijk aan het onderwijs wordt gewerkt, bevestigen het dynamisme en de constructieve sfeer binnen de staf die de commissie ook tijdens de gesprekken kon ervaren.

Aan de VUB is de afstand tussen studenten en personeel erg klein en zorgt ook de schaal van de opleidingen dat er een erg stimulerende onderwijsomgeving ontstaat. Het is volgens de commissie vooral zaak om te werken aan een samenhangende opleidingsbrede aanpak van onderwijsaangelegenheden, wat zal noden tot het creëren van meer gelegenheden voor gezamenlijk overleg en een meer proactieve centrale sturing.

Facet 3.2. Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet 'Eisen professionele en academische gerichtheid' als 'goed' voor alle betrokken opleidingen.

De commissie constateerde dat er zich aan de VUB op het vlak van onderzoekskundigheid en onderzoeksactiviteit positieve ontwikkelingen hebben voorgedaan sedert de vorige visitatie. Een overzicht van de gerealiseerde onderzoeksoutput van de jongste jaren toont nog enige variatie tussen de vakgroepen, maar ook dat de opleidingen kunnen bogen op een aantal excellente onderzoekers. De waaier aan specialisaties bij het personeel is voldoende breed en sterk om de vier afstudeerrichtingen goed te kunnen dragen. Het stageaanbod in de beide Brusselse opleidingen is erg uitgebreid en kwalitatief hoogstaand. Er is ook voldoende inbreng van praktijk-assistenten die een mooi assortiment aan sporten dekken.

De Leuvense opleidingen beschikken volgens de commissie over een stevige researchbasis die met name ook robuust genoeg is om de zes afstudeerrichtingen

uit de master te dragen. Afgaand op de output van de erg performante onderzoeksteams acht de commissie de onderzoekskundigheid binnen de staf ruimschoots gegarandeerd. Ook professionele ervaring is sterk aanwezig in de staf. Vermeldenswaard is dat de opleidingen via het gerenommeerde Topsport-ABC centrum erg nauwe banden hebben met hoog gekwalificeerde sportexperten en voor sommige sporttakken beroep kunnen doen op Belgische toptrainers. De studenten ervaren dit als een uitgesproken meerwaarde van de Leuvense opleidingen.

De herinbedding van de Gentse opleidingen en de vakgroep 'Bewegings- en Sportwetenschappen' in de Faculteit Geneeskunde heeft een erg positief effect gehad op de robuustheid van de onderzoeksinbedding van de opleidingen. Er is aangesloten bij een sterke onderzoekstraditie wat heeft geleid tot een exponentiële groei in bijvoorbeeld A1-publicaties en het genereren van doctoraten. De inbedding zorgt er ook voor dat er vruchtbare linken kunnen worden gelegd tussen beweging, gezondheid en geneeskunde, wat de opleidingen alleen maar ten goede kan komen. Het werken met één vakgroep heeft ook het duidelijke voordeel dat heel wat bestuurlijke complexiteit wordt vermeden. Wat de professionele inbreng betreft kunnen de opleidingen rekenen op een uitgebreid team van praktijkassistenten dat een ruim assortiment aan sporten dekt.

Facet 3.3. Kwantiteit personeel

De commissie beoordeelt het facet 'Kwantiteit personeel' als 'goed' voor de Leuvense opleidingen en als 'voldoende' voor de andere opleidingen.

Aan de K.U.Leuven zal er in de toekomst vooral aandacht moeten worden besteed aan de verjonging en de vervrouwelijking van het personeelsbestand, maar is er wat de omvang betreft geen reden tot ontevredenheid. Ook in de gesprekken met de docenten uit beide opleidingen en met het assisterend kader werden er over de personeelsomvang geen klachten opgevangen. De commissie stelde vast dat de beleidsverantwoordelijken de nodige aandacht geven aan de huidige en toekomstige bezettingsgraad en er geen redenen zijn om aan te nemen dat er zich mits het behoud van de huidige allocatie van personeelsmiddelen op korte of middellange termijn ingrijpende wijzigingen zouden voordoen in de huidige situatie.

Aan de UGent werd herhaaldelijk aangegeven dat er een zekere spanning zit op de personeelsformatie. Het inzetten van 'externen' zorgt ervoor dat die kwetsbaar is, en de werkdruk werd niet door alle gesprekspartners als even comfortabel ervaren. Met name het ZAP-bestand lijkt er aan de krappe kant. De commissie meent dat er bij uitbreiding naar een tweejarige master een bijzonder nijpende situatie zal ontstaan. De Faculteit zegde evenwel ondubbelzinnig haar steun toe om het personeelsbestand in dat geval ook aan te passen.

Aan de VUB kreeg de commissie met betrekking tot de personeelsformatie tegenstrijdige en onduidelijke signalen. In het zelfevaluatie rapport is er sprake van 'een student-stafratio die op een gemiddelde waarde ligt voor de universiteit'. Tezelfdertijd is er tijdens de gesprekken meermaals sprake van een onderbezetting en een overbelasting. De commissie verbaasde zich ook over de grote 'verbrokkeling' van het AAP-kader. Navraag leert dat objectieve becijferingen noch door de Faculteit noch door de opleidingen actief worden gebruikt om een onderwijsformatieplan op te stellen op basis waarvan eventuele onderwijsomvangsproblemen kunnen worden onderzocht en beantwoord. Los van de nood aan nauwkeurige becijferingen kreeg de commissie door de verschillende gesprekken heen niet de indruk dat er binnen de opleidingen sprake is van een nijpend personeelstekort. Met de tweejarige master in het verschiet komt de kritische grens evenwel stilaan in zicht.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1. Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet 'Materiële voorzieningen' als 'goed' voor de opleidingen van de UGent en de VUB en als 'excellent' voor de opleidingen van de K.U.Leuven.

De commissie bezocht in alle instellingen de frequentst door de opleidingen gebruikte faciliteiten en stelde vast dat alle opleidingen zijn uitgerust met de nodige onderwijs- en sportinfrastructuur die voldoen aan de hedendaagse normen en zijn afgestemd op de opleidingsnoden. Aan de UGent was het HILO tijdens het bezoek van de commissie volop in verbouwing en het gebouw toonde zich dan ook niet met een van haar beste kant. De goedgekeurde en reeds deels in uitvoering verkerende plannen gaven evenwel een mooi en erg veelbelovend beeld op de nabije toekomst. Zowel in Gent als in Brussel is er op de campus maar een beperkt boeken- en tijdschriftenaanbod maar zijn alle nodige referenties vlot elektronisch toegankelijk.

De Leuvense opleidingen kunnen volgens de commissie profiteren van een sport- en bewegingsonderzoekinfrastructuur van internationaal topniveau. De hypoxiekamer is uniek, de labo's beschikken over 'state of the art' apparatuur en zowel de indoor als outdoor sportfaciliteiten zijn kwalitatief hoogstaand en bijzonder uitgebreid. De attractiviteit van de voorzieningen werkt duidelijk wervend: verschillende studenten gaven aan dat de Leuvense faciliteiten meebepalend zijn geweest bij hun studiekeuze.

Facet 4.2. Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet 'Studiebegeleiding' voor alle betrokken opleidingen als 'goed'.

Aan de drie instellingen bestaat er volgens de commissie een breed en kwalitatief hoogstaand centraal en facultair aanbod aan instroom- doorstroom- en uitstroombegeleiding in de vorm van overbruggingsonderwijs, monitoraten, studieadviescentra en studietrajectbegeleiding. Ook het informatieaanbod in de vorm van informatiedagen, openlesweken, opleidingsonderdelenfiches, brochures, websites of infosessies is meer dan toereikend. Voor de stages, practica of de masterproef zijn er in alle opleidingen protocollen of handleidingen beschikbaar die de studenten de nodige houvast bieden. In alle opleidingen kunnen studenten met eventuele inhoudelijke vragen of problemen in verband met studeerbaarheid ook vlot bij de individuele docenten en assistenten terecht. Aan de VUB wordt de studiebegeleiding in beide opleidingen sterk gefaciliteerd door de kleinschaligheid. Studenten worden opgevolgd via een schier persoonlijke en dus op maat gesneden begeleiding.

Onderwerp 5   Interne Kwaliteitszorg

Facet 5.1. Evaluatie resultaten

De commissie beoordeelt het facet 'Evaluatie resultaten' als 'excellent' voor de opleidingen van de UGent, als 'goed' voor de opleidingen aan de K.U.Leuven en als 'voldoende' voor de opleidingen aan de VUB.

Alle betrokken opleidingen zitten verankerd in de centraal georganiseerde gestructureerde onderwijsevaluaties, die regelmatig plaatsvinden, goed zijn opgezet, en volgens de commissie ook voldoende breed peilen naar de belangrijkste onderwijsaspecten.

Gezien de lage studentenparticipatiegraad aan de VUB en de relatieve kleinschaligheid van de opleidingen aldaar, vraagt de commissie zich af in hoeverre dit centrale systeem echt een effectieve opvolging van de resultaten garandeert. Wel zijn de lijnen tussen docenten en studenten kort wat een erg efficiënte, zij het informele, kwaliteitscyclus toelaat. Met name de opleidingsraad fungeert als het voornaamste kanaal voor het evalueren en bijsturen van de opleidingen en sommige docenten organiseren na elk semester ook zelf een beperkte evaluatiesessie. De opleidingen worden evenwel aangeraden om – in samenwerking met de centrale diensten – verdere evaluatie-initiatieven te ontwikkelen die meer toegesneden zijn op de maat van de opleidingen en tevens werk te maken van objectieve informatievergaring inzake belangrijke randvoorwaarden zoals personele bezetting.

Aan de K.U.Leuven organiseerde de POC een aanvullende alumni-enquête, docentenworkshops waarin de opleidingen kritisch werden bevraagd en hearings met studenten, alumni, assistenten en vertegenwoordigers van het beroepenveld. De commissie waardeert deze bijkomende inspanningen en suggereert na te gaan of een aantal van deze initiatieven niet op een regelmatig basis zouden kunnen worden georganiseerd. De commissie waardeert ook het initiatief van de programmadirecteur om regelmatig lunchsessies te organiseren samen met de studenten. Volgens de commissie is er binnen de Leuvense opleidingen een goed ingeburgerde kwaliteitscultuur aanwezig en lijkt de POC er ook goed in te slagen om breed overleg en het genereren van de nodige sturingskracht te combineren.

Ook aan de UGent ontwikkelden de opleidingen zelf tal van initiatieven die een meer op hun specifieke noden afgestemde kwaliteitsbewaking mogelijk maken. Zo zijn er de focusgroepen waarbinnen bepaalde thematieken gericht bevraagd worden, enquêtes bij de pas afgestudeerden en het reeds vermelde predictorenonderzoek. Het is evenwel vooral uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de studenten dat is gebleken dat er binnen de opleidingen een erg levendige kwaliteitcultuur bestaat. In een prima werkende opleidingscommissie wordt de input uit enquêtes grondig besproken en duidelijke remediëringsplannen worden opgesteld en uitgevoerd. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar het formaliseren van processen en het uittekenen van manieren om het onderwijs zo coherent mogelijk vorm te geven.

Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet 'Maatregelen tot verbetering' als 'excellent' voor de opleidingen van de UGent, als 'goed' voor de opleidingen aan de K.U.Leuven en als 'volgende' voor de opleidingen aan de VUB.

De vaststellingen onder dit facet lopen uiteraard parallel met die onder het vorige facet. Aan de VUB constateerde de commissie een duidelijke oplossingsbereidheid bij het personeel en stelde zij ook vast dat studenten worden gehoord en ad hoc verbetermaatregelen via het informele circuit snel tot uitvoering komen. De opleidingsraad nam in het recente verleden ook een aantal meer structurele initiatieven die de kwaliteit van de opleidingen ten goede kwamen. Anderzijds viel het de commissie op dat de opvolging van een aantal aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie op zich laat wachten. Om verder te evolueren in de richting van een gedragen verbeterbeleid (met inbegrip van het vaststellen van prioriteiten, streefdoelen, tussendoelen, tijdsaders en verantwoordelijkheden) zal er nood zijn aan een sterkere regie en een meer robuuste gegevensvergaring.

Aan de K.U.Leuven stelde de commissie vast dat het gevoerde verbeterbeleid consequent inhaakt op de goed geregelde evaluatiesystematiek en met de nodige voortvarendheid wordt gevoerd. Binnen de POC worden de resultaten uit de evaluaties

grondig besproken en wordt er naar oplossingen gezocht. Met de meeste opmerkingen van de vorige visitatiecommissie is goed rekening gehouden. Mogelijkheden voor verdere ontwikkeling liggen op het vlak van een meer doorgedreven planmatige aanpak waarbij duidelijke streefdoelen en indicatoren worden vooropgezet, tijdspaden worden uitgetekend en verantwoordelijkheden worden toegekend.

Wat de UGent betreft wil de commissie met name haar tevredenheid uitdrukken over de gecoördineerde en doortastende aanpak van verbeteracties in de schoot van de opleidingscommissie. Knelpunten of signalen worden steeds goed geanalyseerd, waarna er duidelijke plannen worden uitgetekend en verantwoordelijken worden aangeduid. De acties worden ook vaak institutioneel verankerd (een curriculummanager bewaakt de volgtijdelijkheden, een liaison faciliteert de integratie tussen theorie en praktijk/optieoverleggroepen met coördinatoren bewaken de horizontale samenhang). Na de vorige visitatie werd een analyse gemaakt van de aanbevelingen die de basis vormde voor een gefaseerd actieplan. Prioriteiten werden gesteld en verantwoordelijkheden toegewezen. De commissie constateerde dan ook dat de meeste knelpunten uit de vorige visitatie inmiddels zijn weggewerkt. Deze aanpak – breed overleg, duidelijk verdeelde beslissingsbevoegdheden, een goed verankerde opvolging en sterk leiderschap – getuigt volgens de commissie van een uitstekend kwaliteitsmanagement.

Facet 5.3. Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet 'Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld' als 'voldoende' voor de opleidingen van de VUB en de K.U.Leuven en als 'goed' voor de opleidingen aan de UGent.

De studenten en medewerkers worden aan alle instellingen over het algemeen afdoende betrokken bij de interne kwaliteitszorg. Ze zijn vertegenwoordigd in alle onderwijsraden en -commissies binnen hun faculteit en hebben inspraak bij besluitvorming, programmavernieuwingen en onderwijsevaluaties. Aan de VUB zou, gezien de lage participatiegraad in de formele onderwijsevaluatie, de feedbackmogelijkheden voor studenten nog verder mogen worden uitgebreid en verdient het initiatief van het opleidingsbrede docentenconclaaf verdere navolging. Aan de UGent viel het de commissie op dat participatie in beide opleidingen erg hoog in het vaandel wordt gedragen. Studenten en alumni getuigen van een bijzondere openheid naar studenten en studenteninitiatieven toe. De vele externe docenten die niet elke dag op de campus vertoeven worden via werkgroepen en de liasonpersoon op een goede manier bij de opleidingen betrokken.

Alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld worden over het algemeen minder intensief en structureel bij de interne kwaliteitszorg betrokken. Wel zijn er bijvoorbeeld alumni-enquêtes of hearings. Voor de Gentse opleidingen zetelt een vertegenwoordiger van de alumnivereniging in de opleidingscommissie en werd

recent ook de alumnivereniging heropgestart die erg actief lijkt en, zoals blijkt uit de gesprekken met de alumni, ook bijzonder betrokken is bij de opleidingen. De commissie waardeert dit sterk.

Met het beroepenveld zijn er in de verschillende opleidingen regelmatige contacten via de stages of via de praktijk- of gastdocenten. Om dergelijke externe feedback ook meer structureel een plaats te geven in de kwaliteitszorg raadt de commissie alle opleidingen aan deze contacten te formaliseren in de vorm van een externe adviesraad. De commissie vernam dat aan de VUB de facultaire raad recent de oprichting van een degelijke externe adviesraad heeft goedgekeurd.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1. Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet 'Gerealiseerd niveau' als 'voldoende' voor de opleidingen van de VUB en voor de masteropleiding van de K.U.Leuven. De bacheloropleidingen van de K.U.Leuven en de opleidingen van de UGent krijgen de score 'goed' toegekend.

Voor geen van de betrokken opleidingen ziet de commissie redenen om te twijfelen of studenten het beoogde niveau ook daadwerkelijk halen. Zowel de doelstellingen van de verschillende opleidingen als de vertaling ervan naar de verschillende programma's werden door de commissie als voldoende tot goed beoordeeld en ook op vakinhoudelijk vlak (niveau van de cursussen en de examens) is de commissie tevreden tot zeer tevreden over de Vlaamse opleidingen. De alumni van de drie betrokken instellingen toonden zich erg tevreden over de genoten opleidingen en gaven ook aan dat zij zich goed voorbereid voelen op de arbeidsmarkt. De gegevens inzake tewerkstellingsgraad en -niveau zien er dan ook bevredigend uit.

Wat de VUB betreft meent de commissie dat voor beide opleidingen de weg tussen vooropgestelde en behaalde competenties efficiënter zou kunnen worden afgelegd. De nood aan regelmatig opleidingsbreed overleg en een sterkere regie (die moeten resulteren in een meer zichtbare alignatie tussen doelstellingen en programma) liep als een rode draad doorheen haar rapport. Voor de masteropleiding acht de commissie de ondubbelzinnige bewaking van het eindniveau cruciaal. Positief gequoteerde masterproeven die eigenlijk de minimumnorm niet halen zouden in de toekomst niet meer mogen voorkomen. Over de kwaliteit van de stages is de commissie dan weer bijzonder tevreden.

Aan de K.U.Leuven trof de commissie hoge ambities aan die consequent werden vertaald in coherent opgebouwde, weloverwogen en goed beheerde curricula. Wat de bacheloropleiding betreft kon de commissie een aantal eindwerken inkijken en

stelde zij vast dat die over het algemeen erg goed zijn. Deze afsluitende vorm van toetsen is volgens de commissie een reële meerwaarde binnen de opleiding. De masteropleiding slaagt er in om zowel 'massa' als 'focus' te genereren wat de commissie een mooie realisatie vindt. Een factor die een duidelijke invloed heeft op het behaalde niveau is de beschikbare tijd, wat zich met name toont in de variabiliteit van het niveau van de output.

Wat de UGent betreft memoreert de commissie de prima bestuurlijke en organisatorische omkadering van beide onderwijsprogramma's, de uitstekende interne kwaliteitszorg en de sterke regie door de opleidingcommissie. Voor zowel de bachelor als voor de master leidt dit tot mooie resultaten.

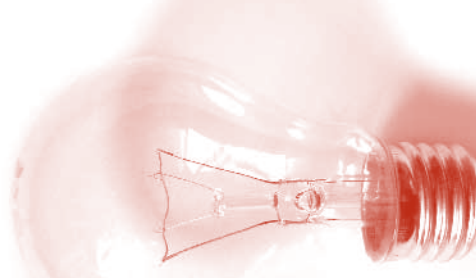
Facet 6.2. Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet 'Onderwijsrendement' als 'voldoende' voor alle bacheloropleidingen en voor de masteropleiding van de VUB. De masteropleidingen van de UGent en de K.U.Leuven scoren 'goed'.

De slaagcijfers van de betrokken bacheloropleidingen zijn over het algemeen gelijklopend en vertonen grotendeels dezelfde tendensen. Vooral in het eerste jaar is de uitval erg groot. Tussen 2007 en 2009 liggen de percentages van de studenten die de volle 100% van de opgenomen credits behalen binnen de vork 18% - 35%. De commissie begrijpt dat dit een typisch Vlaams fenomeen is (de zogenoemde 'selectie in het eerste jaar') maar kan dit bezwaarlijk 'goed' noemen. In de volgende fasen van de bacheloropleiding zijn de cijfers merkelijk beter, al blijven de cijfers van de VUB wel wat achter bij de andere Vlaamse LO-opleidingen.

Ook in de master liggen de rendementen aan de VUB nog relatief laag. In 2008 en 2009 halen bijvoorbeeld respectievelijk 55% en 45% de eindmeet met de volle 100% aan opgenomen credits (Ten opzichte van 74.6% en 76.4% voor de K.U.Leuven en 77.5% en 90.2% voor de UGent). De flexibilisering en het fenomeen van het 'slepen met de thesis' verklaren uiteraard veel.

IV

Tabel met scores, onderwerpen en facetten

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de zes onderwerpen en de onderliggende facetten uit het accreditatiekader weergegeven.

Per facet wordt in de tabel aangegeven of de opleiding hier volgens de commissie onvoldoende, voldoende, goed of excellent scoort. Op basis van de beoordelingen per facet geeft de commissie vervolgens een samenvattend oordeel op het niveau van de onderwerpen. Bij deze beoordeling maakt de commissie gebruik van de indeling onvoldoende/voldoende.

In het vergelijkend deel en in de individuele deelrapporten over de opleidingen is inzichtelijk gemaakt hoe de commissie op basis van de bijbehorende beoordelingscriteria tot een beoordeling per facet en vervolgens, op basis van een weging van de facetten, tot een beoordeling per onderwerp is gekomen. De oordelen zijn zo goed mogelijk onderbouwd met feiten en analyses. Het is dan ook duidelijk dat de scores in onderstaande tabel gelezen en geïnterpreteerd moeten worden in samenhang met de oordelen die in de tekst worden gemaakt.

Verklaring van de scores op de facetten (quaternaire schaal):

E	Excellent	'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen.
G	Goed	de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit.
V	Voldoende	voldoet aan de basiseisen.
O	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimeisen.
NVT	Niet van toepassing	

Verklaring van de scores op de onderwerpen (binaire schaal):

+	Voldoende	voldoet ten minste aan de minimeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.
-	Onvoldoende	voldoet niet aan de minimeisen voor basiskwaliteit.

Het facet 2.4 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten (ECTS-credits).

E	Excellent	the quality can be seen both nationally and internationally as an example of best practice
G	Good	the quality stands above the generic quality demands
S	Satisfactory	the generic quality demands are met
U	Unsatisfactory	the generic quality demands are not met
+	Satisfactory	fulfils the demands with respect to the generic quality; there is no scale to indicate further excellence
-	Unsatisfactory	does not fulfil the demands of the generic quality

The aspect 2.4 'size of the program' is scored as 'OK', if the study program fulfils the legal requirements with respect to the size of the program, expressed in ECTS credits.

	VUB		UGENT		K.U.LEUVEN	
	BA	MA	BA	MA	BA	MA
Onderwerp 1: Doelstellingen	+	+	+	+	+	+
Facet 1.1. Niveau en oriëntatie	V	V	G	G	G	G
Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen	G	G	G	G	G	G
Onderwerp 2: Programma	+	+	+	+	+	+
Facet 2.1. Relatie doelst. – inhoud	V	V	G	G	G	G
Facet 2.2. Eisen prof./aca. gerichtheid	V	V	G	G	G	G
Facet 2.3. Samenhang	V	V	E	E	G	G
Facet 2.4. Studieomvang	OK	OK	OK	OK	OK	OK
Facet 2.5. Studietijd	G	V	G	G	G	V
Facet 2.6. Afst. vormgeving – inhoud	V	V	G	G	G	G
Facet 2.7. Beoordeling en toetsing	V	V	G	G	G	G
Facet 2.8. Masterproef	NVT	O	NVT	G	NVT	V
Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden	V	G	G	G	V	G
Onderwerp 3: Inzet van personeel	+	+	+	+	+	+
Facet 3.1. Kwaliteit personeel	V	V	G	G	G	G
Facet 3.2. Eisen prof./aca gerichtheid	G	G	G	G	G	G
Facet 3.3. Kwantiteit personeel	V	V	V	V	G	G
Onderwerp 4: Voorzieningen	+	+	+	+	+	+
Facet 4.1. Materiële voorzieningen	G	G	G	G	E	E
Facet 4.2. Studiebegeleiding	G	G	G	G	G	G
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg	+	+	+	+	+	+
Facet 5.1. Evaluatie resultaten	V	V	E	E	G	G
Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering	V	V	E	E	G	G
Facet 5.3. Betrekken M,S,A,B	V	V	G	G	V	V
Onderwerp 6: Resultaten	+	+	+	+	+	+
Facet 6.1. Gerealiseerd niveau	V	V	G	G	G	V
Facet 6.2. Onderwijsrendement	V	V	V	G	V	G

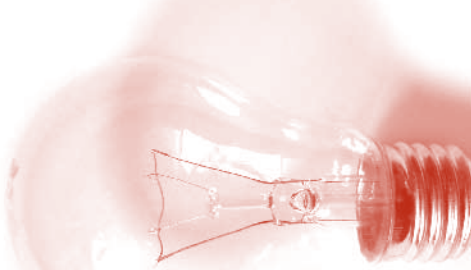
	K.U.LEUVEN EMMAPA
Theme 1: Objectives	+
Aspect 1.1. Level and orientation	S
Aspect 1.2. Domain-specific requirements	S
Theme 2: Program	+
Aspect 2.1. Correspondence between the objectives and the contents of the program	U
Aspect 2.2. Requirements for professional and academic orientation	S
Aspect 2.3. Consistency of the program	S
Aspect 2.4. Size of the program	OK
Aspect 2.5. Work load	S
Aspect 2.6. Program format	G
Aspect 2.7. Learning assessment	S
Aspect 2.8. Master's thesis	S
Aspect 2.9. Admission requirements	S
Theme 3: Staff	+
Aspect 3.1. Quality of the staff	S
Aspect 3.2. Requirements for professional and academic orientation	S
Aspect 3.3. Quantity of the staff	G
Theme 4: Facilities and support	+
Aspect 4.1. Facilities	G
Aspect 4.2. Support	G
Theme 5: Internal Quality Assurance	+
Aspect 5.1. Evaluation of results	G
Aspect 5.2. Improvement measures	G
Aspect 5.3. Involvement of staff, students, alumni and professional field	S
Theme 6: Results	+
Aspect 6.1. Learning outcomes	S
Aspect 6.2. Study progress	G

Deel 2 Opleidingsrapporten

De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven

Inleiding

De bachelor- en masteropleiding in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven wordt aangeboden door de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen binnen de Groep Biomedische Wetenschappen. Het dagelijkse bestuur en de kwaliteitsbewaking van de curricula van beide opleidingen zijn in handen van de Permanente Onderwijscommissie (POC) Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Voor het opleidings-specifieke onderwijs wordt beroep gedaan op de expertise van een veertiental onderzoeksgroepen binnen de drie departementen van de Faculteit ('Humane Kinesiologie', 'Biomedische Kinesiologie' en 'Revalidatiewetenschappen').

De bacheloropleiding telt 180 studiepunten. De masteropleiding bedraagt 60 studiepunten en omvat zes afstudeerrichtingen: 'Training & Coaching', 'Fysieke activiteit, fitness & gezondheid', 'Sportmanagement', 'Bewegingsonderwijs', 'Research in Biomedical Kinesiology' en 'Aangepaste bewegingsactiviteiten'. Tenzij expliciet vermeld, hebben de overwegingen en oordelen over de masteropleiding in onderhavig rapport telkens betrekking op de gehele opleiding en gelden aldus voor de zes afstudeerrichtingen.

De commissie vernam dat de Vlaamse opleidingen Lichamelijke Opvoeding & Bewegingswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel in 2009 bij de bevoegde Minister gezamenlijk een aanvraag hebben ingediend voor het inrichten van een tweejarige master.

De beoogde omvorming dient met name het aanbod aan professionele vorming en de kansen op internationalisering te vergroten en zal ook worden gebruikt om de academische component (via het inrichten van onderzoeksminoren) verder te

versterken. De uitbreiding zal sommige opleidingen tevens toelaten een deel van de lerarenopleiding in de master te laten 'indalen'. Aan de K.U.Leuven zal de omvorming daarenboven worden aangegrepen om de afstudeerrichting 'Aangepaste bewegingsactiviteiten' af te bouwen.

De instellingen zullen hun masteropleidingen daarbij volgens eenzelfde structuur (een parallelle opbouw met een gelijke verdeling van studiepunten) inrichten en plannen daarnaast ook inhoudelijk nauw te gaan samenwerken. De aanvraag werd eind 2009 goedgekeurd en de tweejarige master zou vanaf 2013-2014 operationeel worden.

De commissie kan een dergelijke samenwerking uiteraard alleen maar aanmoedigen en volmondig bevestigen dat een uitbreiding naar een tweejarige master de Vlaamse opleidingen heel wat mooie en welkome kansen biedt. Op het moment van haar bezoek (najaar 2010) was evenwel het eenjarige programma nog volop in voege en waren de details van het nieuwe programma nog niet volledig duidelijk (en daardoor niet verifieerbaar). De oordelen van de commissie zijn dus vooral gebaseerd op haar bevindingen over het eenjarige masterprogramma. Waar relevant zal de commissie verwijzen naar de plannen voor de tweejarige master die zij tijdens het bezoek heeft ingekeken.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Beknorte beschrijving van de doelstellingen

Het zelfevaluatierapport vermeldt volgende algemene opleidingsdoelstellingen:

De opleidingen bachelor en master in de lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen zijn opleidingen waarbinnen de bewegende mens vanuit een multidisciplinair oogpunt wordt benaderd en bestudeerd. De wetenschappelijke inzichten die de bewegingswetenschapper hierbij verzamelt, vertaalt hij/zij naar diverse professionele toepassingen. De specialisatiemogelijkheden binnen de masteropleiding houden rekening met de specifieke vereisten qua kennis en competenties binnen het werkveld.

Samengevat vergen de academisering en de professionalisering van het studiedomein van de bewegende mens een curriculum dat (a) steunt op een gedegen wetenschappelijk fundament in de diverse aandraagende wetenschappen, (b) een evenwicht vindt tussen fundament en toepassing, (c) een verbinding tot stand brengt tussen wetenschappelijk inzicht en toegepaste kennis en kunde en (d) een uitstroom voorziet in opties/afstudeerrichtingen die relevant zijn voor de arbeidsmarkt.

De **bachelor** in de lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen heeft in de eerste plaats tot doel studenten een academische vorming aan te bieden om hen aldus terdege voor te bereiden op de aansluitende masteropleiding lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen. De bacheloropleiding heeft bovendien een eigen finaliteit met als doel de studenten wetenschappelijk, didactisch en methodologisch te bekwalen om hen op een zinvolle manier te laten uitstromen naar het professionele werkveld.

Binnen de bacheloropleiding wordt de student vertrouwd gemaakt met de belangrijkste inzichten in denkwijzen, conceptuele modellen en onderzoeksresultaten van de kinesiologie vanuit een academische en professionele benadering. De student moet zich verdiepen in de inleidende basiswetenschappen (wetenschappelijk, humaan-wetenschappelijk, biomedisch wetenschappelijk, onderzoeksmethodologisch) en in de kinesiologische toepassingen, moet verbanden kunnen leggen tussen onderzoeksresultaten en professionele competenties in de kinesiologie en tussen meer fundamentele en meer toegepaste inzichten; hij moet de kinesiologie kunnen situeren als de studie van de menselijke beweging (o.a. bewegingsleer, motorisch leren, fysiologie, biomechanica) en als de studie van de bewegende mens (o.a. psychologische, pedagogische, sociologische, ethische benaderingen).

Daarnaast wordt de student geschoold in bewegingsvaardigheden en wordt hij vertrouwd gemaakt met didactische principes, vormen en methodes die hem in staat stellen professioneel te handelen en te begeleiden in het domein van de bewegende mens.

Zowel de aangeboden academische als de professionele vorming dragen bij tot het verwerven van algemeen verstandelijke en communicatieve competenties en het ontwikkelen van een ingesteldheid tot levenslang leren.

[D]e opleiding **master** in de lichamelijke opvoeding en de bewegingswetenschappen [streeft] in eerste instantie naar een uitbreiding en verdieping van de academische vorming. De student verwerft gevorderde wetenschappelijke inzichten en kennis in één van de werkvelden van de kinesiologie (training en coaching, fysieke activiteit, fitness en gezondheid, sportmanagement, bewegingsonderwijs,

research in biomedical kinesiology en aangepaste bewegingsactiviteiten). Door actief mee te werken aan wetenschappelijk onderzoek verwerft de student de nodige competenties en vaardigheden om de verworven kennis kritisch en op een creatieve wijze aan te wenden voor het oplossen van bewegingswetenschappelijke vraagstukken. Naast deze academische inzichten, verwerft de student de nodige professionele vaardigheden volgens de vereisten van het werkveld verbonden met de gekozen afstudeerrichting. De masteropleiding bereidt de studenten daarmee voor op maatschappelijke functies waarin een beroep gedaan wordt op een wetenschappelijke en professionele aanpak van vraagstukken betreffende beweging in de breedste zin van het woord.

Deze algemene opleidingsdoelen worden in het zelfevaluatie rapport verder geconcretiseerd in gedetailleerde eindtermenkaders voor beide opleidingen.

Oordelen visitatiecommissie

Facet 1.1. Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet niveau en oriëntatie als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie meent dat de algemene doelstellingen en de daarvan afgeleide eindtermen die voor beide opleidingen werden verwoord, helder en duidelijk zijn geformuleerd. Hoewel dit in het zelfevaluatie rapport niet expliciet is nagegaan, voldoen de doelstellingskaders volgens de commissie inhoudelijk in ruime mate aan de decretale eisen zoals die zijn gedefinieerd in artikel 58 § 2 van het Structuurdecreet. De opleidingen mikken op een hoog wetenschappelijk niveau en zijn ook nadrukkelijk academisch georiënteerd. Internationale afstemming is gezocht via een in de bijlagen bij het zelfevaluatie rapport opgenomen vergelijking van de eigen ambities met het Europese AEHESIS-kader⁴. Uit die vergelijking blijkt dat de eindtermen goed stroken met de internationaal geformuleerde competenties uit dit kader. De gedetailleerde eindtermen van beide opleidingen zijn verder ook duidelijk competentiegericht geformuleerd.

Tijdens de gesprekken constateerde de commissie dat de ambities voldoende bekend zijn en breed gedragen worden door alle betrokkenen. De commissie begreep dat de doelstellingen en eindtermen middels het nodige interne en externe inhoudelijk overleg tot stand zijn gekomen en beide opleidingen ook blijvend inspanningen doen om studenten en werkveld goed te informeren over de opleidingsprofielen. Het zelfevaluatie rapport geeft wel aan dat, ondanks de toelichtingen die aan toekomstige studenten worden gegeven, een aantal studenten toch nog start met te bewegingspraktisch georiënteerde verwachtingen. De commissie vernam dat er daarom gewerkt wordt aan een communicatiestrategie om de opleidingsprofielen zo ondubbelzinnig mogelijk te presenteren. De commissie acht dit een goed initiatief.

---

4 | AEHESIS staat voor 'Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science'.

Zie: www.esep.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=29

Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet domeinspecifieke eisen als goed voor zowel de bachelor- als masteropleiding.

De commissie heeft de eindtermen van beide opleidingen afgezet tegen de minimum-eisen die zij heeft vastgelegd in haar domeinspecifiek referentiekader en constateerde daarbij dat de ondergrens ruim wordt overschreden. Uit de formulering van de ambities blijkt er duidelijk rekening te zijn gehouden met de eisen die worden gesteld door de internationale wetenschapsbeoefening enerzijds en de behoeften van het beoogde werkveld anderzijds. De commissie vernam tot haar tevredenheid dat de belangrijkste partners uit het Vlaamse werkveld werden geconsulteerd en stelde ook vast dat er naast de aftoetsing van de opleidingsdoelen aan het AEHESIS-kader tevens een bescheiden vergelijking werd gemaakt met binnen- en buitenlandse opleidingen. De opleidingen zijn volgens de commissie klaar om zich nu ook wat expliciet in de internationale markt te positioneren. Een uitgebreidere inhoudelijke benchmark met wat de opleidingen als hun internationale voorbeelden zien zal daarbij volgens de commissie ongetwijfeld inspirerend werken.

Zowel uit de aangeleverde documenten als uit de gesprekken blijkt dat de opleidingen ondubbelzinnig streven naar het vormen van bewegingsdeskundigen met een sterke wetenschappelijke bagage. Uit het relatief grote aanbod aan afstudeer-richtingen in de master blijkt dat er daarbij ook erg breed wordt gemikt. Tijdens de gesprekken werd duidelijk dat elke aangeboden optie steunt op weloverwogen en opleidingsbreed gedragen keuzes. Studenten uit beide opleidingen en recent afgestudeerden noemden dit ruime aanbod een belangrijke aantrekkingspool van de opleidingen.

Tijdens haar bezoek sprak de commissie met alle betrokkenen uitvoerig over de beoogde relatie tussen sport en wetenschap. De commissie vernam dat er binnen de opleidingen de laatste jaren een belangrijke verschuiving plaatsvond van een eerder 'practice based' naar een meer doorgedreven 'evidence based' profiel en zij stelde vast dat er vandaag een goede balans is bereikt tussen beide polen. De opleidingen gaven aan dat het bewaken van het bereikte evenwicht tussen professionele en academische ambities een permanente zorg blijft van de POC en dat het streven naar integratie tussen de beide componenten daarbij centraal staat.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen

Gegeven de positieve scores die aan bovenstaande facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 2   Programma

Beknopt overzicht van de programma's

Onderstaande tabellen geven een schematisch overzicht van de inhoud van de betrokken programma's en de toegekende studiepunten. Een meer uitgebreid overzicht van de opbouw van de programma's en beschrijvingen van de gedoeerde opleidingsonderdelen zijn te vinden op: <http://faber.kuleuven.be/onderwijs/LOBW.php>.

Eerste jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Chemie (4)	Fysica en biomechanica (7)
Biologie en celbiologie (8)	Psychologie (4)
Gezondheids- en ziekteleer (3)	Wijsbegeerte (3)
Overzicht van de kinesiologie (4)	Sociologie (3)
Functionele anatomie (8)	
Bewegingsleer in de individuele bewegingsactiviteiten I (7)	
Bewegingsleer in de ritmisch expressieve bewegingsactiviteiten I (3)	
Bewegingsleer in de interactieve bewegingsactiviteiten I (5)	
Tweede jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Biochemie (4)	Opvoedkunde (4)
Fysiologie/neurofysiologie (6)	Historische kinesiologie en sportgeschiedenis (4)
Algemene onderzoeksmethoden en dataverwerking in de kinesiologie (5)	Psychologie van de sport en de fysieke activiteit (4)
Trainingsleer (4)	Kinantropometrie (4)
Biomechanica (6)	
Complementaire bewegingsactiviteiten (5)	
Bewegingsleer in de individuele bewegingsactiviteiten II (5)	
Bewegingsleer in de ritmisch expressieve bewegingsactiviteiten II (3)	
Bewegingsleer in de interactieve bewegingsactiviteiten II (5)	
Derde jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Religie, zingeving en levensbeschouwing (3)	Onderzoeksmethoden en dataverwerking in de kinesiologie (3)
Economie (3)	Motorisch leren en motorische controle (3)
Sociale kinesiologie (3)	Bijzondere gezondheidsleer (4)
Ontwikkelingskinesiologie (3)	
Inspanningsfysiologie (4)	
Didactiek in de kinesiologie (3)	
Onderzoeksstage in de kinesiologie (5)	
Complementaire sportstage (3)	
Keuze tussen 2 Opties: - Optie 'Research in Biomedical Kinesiology' (23) - Optie 'Bewegingsleer' (23)	

Master	
Semester 1	Semester 2
Sport- en bewegingspedagogie (4)	Sportrecht en sportethiek (3)
Sportmanagement en -marketing (3)	
Capita selecta bewegen en gezondheid, sport en prestatie (3)	
Keuze opleidingsonderdelen (3)	
Masterproef (15)	
Afstudeerrichtingspecifieke pakketten:	
- Aangepaste bewegingsactiviteiten (34) - Bewegingsonderwijs (34) - Fysieke activiteit, fitness en gezondheid (34) - Research in Biomedical Kinesiology(34) - Sportmanagement (34) - Training en coaching (34)	

Oordelen visitatiecommissie

Facet 2.1. Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie kon de relatie tussen de eindtermenkaders, de algemene programmaopbouw en de individuele programmaonderdelen voor beide opleidingen over het algemeen goed navolgen. Ze werd daarbij geholpen door de uitgebreide ‘curriculummappings’ uit de bijlagen bij het zelfevaluatie rapport die deze relatie aanschouwelijk maakt.

Wel werd de commissie in eerste instantie op een verkeerd been gezet door de erg vakgerichte presentatie van de programma’s. Wat dus aanvankelijk erg volle en enigszins gefragmenteerde - en door het volume aan afstudeerrichtingen in de master - ook moeilijk te managen programma’s leken, bleken bij nadere studie coherent opgebouwde, weloverwogen en goed beheerde curricula te zijn. Uit de gesprekken werd duidelijk dat structureel bewaakte leerlijnen de opleidingsonderdelen samen houden, er vaak een feitelijke integratie tussen sport en wetenschap is, en de afstudeerrichtingen in de master stuk voor stuk bouwen op binnen de Faculteit aanwezige onderzoeksexpertise waardoor er in de aangeboden breedte ook telkens een prima focus ontstaat.

Uit het bestuderen van de cursusinhouden en uit de gesprekken met studenten en docenten blijken zowel de beoogde bewegingspraktische als wetenschappelijke componenten goed gefaseerd in de programma’s te zijn ingebouwd, waarbij de commissie waardeert dat er ook regelmatig synergieën tussen beide componenten voorzien zijn. Disciplineoverschrijdende leerlijnen worden bewaakt door regelmatig docentenoverleg en door het werken met didactische teams. De commissie vindt dit een goede aanpak en raadt beide opleidingen aan om vooral op deze weg verder

te gaan: via gezamenlijk overleg en uitgaand van de uit de doelstellingen afgeleide leerlijnen blijven zoeken naar verdere integratiemogelijkheden. Een mooie realisatie in dit verband is de afsluitende onderzoeksstage in de bachelor die als culminatiepunt fungeert en waarbij de beoogde onderzoekscompetenties integratief geoefend en getoetst worden.

In de master concretiseren de goed uitgebouwde afstudeerrichtings specifieke pakketten de ambitie van de opleidingsverantwoordelijken om een breed register aan subdomeinen te bespelen. De opleidingsonderdelen realiseren daarbij een inhoudelijke verdiepingsslag zoals die verwacht mag worden op masterniveau. Een gemeenschappelijke truncus zorgt voor een gedeelde basis en de masterproef staat centraal geprogrammeerd als sluitstuk van de opleiding. Een huidig programmatorisch knelpunt dat met de tweejarige master zou moeten worden opgelost is de weinige tijd die er momenteel voor de masterproef beschikbaar is, wat zich weerspiegelt in een zekere variabiliteit qua output (zie *facet 2.8*).

Een duidelijke en door de opleidingsverantwoordelijken ook zelf erkende uitdaging voor de toekomst ligt in het aansterken van de internationalisering. Met name op het vlak van studentenmobiliteit zijn de resultaten nog beperkt. Aangegeven werd dat dit zeker een van de prioriteiten zal zijn bij de verdere uitwerking van de tweejarige master.

Samengevat meent de commissie dat beide programma's goede concretisering en zijn van de vooropgestelde eindkwalificaties en zij twijfelt er dan ook geenszins aan dat de programma-inhouden de studenten alle kansen bieden om die kwalificaties ook daadwerkelijk te bereiken. De commissie stelde tot haar tevredenheid vast dat er in beide opleidingen sprake is van een goed gecoördineerde onderwijsvormgeving, waarbij zij de ingezette leerlijngecentreerde aanpak verder aanmoedigt.

Facet 2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet professionele en academische gerichtheid van het programma als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Uit een studie van de opleidingsonderdelenfiches en het lesmateriaal blijkt de aandacht voor kennisontwikkeling sterk in beide programma's te zijn verankerd. Zowel de algemeen wetenschappelijke vorming als de domeinspecifieke kennisinhouden acht de commissie kwalitatief hoogstaand. Het aangeleverde niveau is dat wat verwacht kan worden van een ambitieuze bachelor- of masteropleiding en is inhoudelijk ook goed afgestemd op de recentste ontwikkelingen in de bewegingswetenschappen. Uit de cursussen blijkt dat er regelmatig linken worden gelegd naar het eigen onderzoek. Met name in de master is dit duidelijk in de afstudeerrichting-

specifieke opleidingsonderdelen die, zoals eerder aangegeven, erg goed gestut worden door de in het docentenkorps aanwezige expertise. De opleiding slaagt er aldus in om zowel 'massa' als 'focus' te genereren wat de commissie een mooie realisatie vindt.

De commissie heeft, zoals eerder aangegeven, tijdens haar bezoek intensief gepeild naar de samenhang tussen wetenschap en sportpraktijk. Zij stelde daarbij vast dat beide opleidingen een verrijkende wisselwerking weten te realiseren tussen deze twee componenten en dat die wisselwerking door de studenten als een sterk punt wordt ervaren. Ook uit de gesprekken met de docenten blijkt dat onder het bewegingsonderwijs heel bewust wetenschappelijke processen worden gelegd die, naarmate het studietraject vordert, steeds nadrukkelijker naar voren komen. De commissie vernam dat sportdocenten (vaak Belgische toptrainers) ook actief betrokken worden bij de meer theoretische hoorcolleges. Practica waarin sportprestatievaardigheden worden aangebracht ageren op hun beurt duidelijk mee als hefboomen voor de academische vorming.

Wellicht zou dit gegeven nog nadrukkelijker in de presentatie van de programma's en de externe communicatie kunnen worden ingebracht, wat meteen ook kan helpen bij het creëren van een afradend effect bij die studenten die zich met name door het beoefenen van sport aangetrokken voelen (*zie facet 1.1*). Aansluiting bij het beroepenveld wordt expliciet gerealiseerd door het stageaanbod. In de masteropleiding worden die stages binnen de verschillende afstudeerrichtingen geprogrammeerd. Opzet, uitvoering en beoordeling van de stages worden in het zelfevaluatie-rapport uitvoerig toegelicht. De commissie acht dit alles goed geregeld en kreeg ook tijdens de gesprekken bevestiging dat de stages over het algemeen van een goede kwaliteit zijn. Studenten en alumni tonen zich hier tevreden over.

Ook het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden en -attitudes ten slotte, zit volgens de commissie goed in beide programma's ingebed. Er is een geleidelijke opbouw van deze competentielijn vanaf de eerste bachelor, via het expliciete en volgens de studenten erg goed gedoeerde methodologieonderwijs in de tweede en derde fase, naar de afsluitende onderzoeksstage. Dit opleidingsonderdeel dat de commissie erg sterk vindt, vormt dan weer de springplank naar het afstudeerrichtingspecifieke onderzoek in het kader van de masterproef. Deze leerlijn kon de commissie navolgen dankzij de gesprekken met de studenten en de docenten. De commissie raadt de opleidingen aan om die lijn ook nadrukkelijker zichtbaar te maken in de programma's. Gegeven de variatie die werd vastgesteld in de kwaliteit van de masterproeven suggereert de commissie tevens om deze leerlijn te versterken.

Facet 2.3. Samenhang van het programma

De commissie beoordeelt het facet samenhang programma als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie waardeert de manier waarop beide programma's zijn vormgegeven. Het volledige traject hangt zowel inhoudelijk als organisatorisch goed samen, met een brede start aan het begin en een goede focus op het eind. Voor elk opleidingsonderdeel werden duidelijke begin- en eindtermen gedefinieerd zodat de nodige volgtijdelijkheden gegarandeerd worden. Studenten noch alumni meldden tijdens de gesprekken enige storende of structurele overlap.

Ook uit het cursusmateriaal blijkt dat de modeltrajecten van beide opleidingen logisch zijn opgebouwd en dat beide programma's stutten op leerlijnen die de verschillende vakken samen houden. Deze lijnen zouden, zoals reeds eerder aangegeven, wel nadrukkelijker in de verf kunnen worden gezet. Tijdens de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de docenten werd duidelijk dat de leerlijnen ook structureel worden bewaakt via regelmatig docentenoverleg en de didactische teams.

De commissie vond daarnaast tevens de nodige horizontale samenhang terug in bijvoorbeeld de gerealiseerde integratie tussen sportpraktijk en wetenschap, in de onderzoeksstage in de bachelor, en in de coherente afstudeerrichtingspecifieke pakketten in de master. De commissie moedigt beide opleidingen aan om vooral op deze weg verder te gaan en te blijven zoeken naar verdere horizontale integratiemogelijkheden op basis van de vooraf gedefinieerde leerlijnen.

Facet 2.4. Studieomvang

Het bachelorprogramma telt 180 en het masterprogramma 60 studiepunten. De programma's voldoen daarmee aan de decretaal vastgelegde eisen inzake studieomvang.

Facet 2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt het facet studietijd als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

Voor beide opleidingen geldt dat de POC de studeerbaarheid van de programma's actief bewaakt. Uit het zelfevaluatie rapport blijkt dat er regelmatig studietijdmetingen worden uitgevoerd die in de POC worden besproken en die desgevallend tot ingrepen in de programma's leiden. Voor de bachelor wordt vooral gewerkt met kwantitatieve metingen. Uit de resultaten hiervan blijken geen structurele of ernstige problemen te bestaan. Studenten en alumni bevestigen deze indruk en gaven tijdens de gesprekken aan dat het bachelorprogramma over het algemeen goed studeerbaar is en de opleidingsonderdelen evenwichtig verspreid zijn over de

verschillende fasen. Een studie van het programma en de cursusinhouden spreekt dat volgens de commissie niet tegen.

Voor de master is de werkdruk problematischer. Dat blijkt zowel uit de resultaten van de hearing die daarover door de opleiding werd georganiseerd als uit de gesprekken van de visitatiecommissie met de studenten. Ook de gerealiseerde kwaliteit van de masterproeven lijkt soms te lijden onder een hoge belasting. De commissie noteert wel dat de meeste studenten de eindmeet in de voorziene tijd en met een behoorlijk niveau halen. De commissie waardeert het ook dat de opleiding de studenten de kans biedt om in de masterproef verder te werken op de resultaten van bachelorproef zodat zij wat meer ademruimte krijgen, al is dit uiteraard geen structurele oplossing. De vaststelling dat er in de master een probleem is met de studeerbaarheid was een van de directe aanleidingen voor de aanvraag van een tweejarige master die inmiddels is goedgekeurd. De commissie is van oordeel dat de problematiek van de erg krappe eenjarige master aldus voldoende gekend is en er een goede oplossing voor is uitgetekend.

Facet 2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet afstemming tussen vormgeving en inhoud als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In beide opleidingen wordt er vanuit een expliciete visie op onderwijs en leren gewerkt die draait rond het concept van begeleide zelfstudie. In het zelfevaluatierapport wordt dit goed toegelicht en wordt aangetoond hoe deze visie zich concreet in de programmavormgeving vertaalt. Gedurende het opleidingstraject wordt geleidelijk afgestapt van klassieke hoorcolleges en treden werkvormen op de voorgrond waarbij studenten zelf hun leerproces in handen nemen. Voorbeelden zijn interactieve responsiecolleges, geïntegreerde en thematisch gestuurde practica of het werken met opdrachten of seminars.

Vermeldenswaard zijn innovatieve leermethoden zoals het gebruik van peer instruction of het BeMeX-project waarin sportvaardigheden aan theoretische analyses worden gekoppeld. Studenten spreken ook zeer lovend over de manier waarop statistiek wordt gedoceerd. De onderzoeksstage binnen de bachelor vindt de commissie zoals reeds meermaals aangegeven een sterk punt.

De commissie bestudeerde de opleidingsonderdelenfiches waarin voor beide opleidingen de gebruikte werkvormen worden vermeld en stelde vast dat er een brede waaier aan vormen wordt ingezet, dat deze goed aansluiten bij de vooropgestelde doelstellingen, en ook duidelijk sporen met de binnen de opleidingen gehanteerde visie op onderwijs en leren. Ook uit de gesprekken met studenten en docenten blijkt dat er veel aandacht gaat naar het onderwijs en dat het didactisch concept daarbij een centrale rol speelt. De commissie vernam dat de opleidingsverantwoordelijken

zich bij het implementeren van nieuwe werkvormen laten bijstaan door de centrale onderwijskundige diensten. De commissie waardeert het dat de onderwijsvormgeving op een gereflecteerde manier en opleidingsbreed wordt aangepakt.

Over de gebruikte leermiddelen is de commissie eveneens tevreden. Cursussen, handboeken, powerpoints of artikelbundels die in de opleidingen worden gebruikt zijn van een hoge kwaliteit en sluiten qua inhoud goed aan bij de beoogde ambities.

Facet 2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet beoordeling en toetsing als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De vaststellingen en conclusies voor dit facet lopen gelijk met die van het vorige. Ook wat de toetsing betreft stelde de commissie een goede alignatie vast tussen doelstellingen, werkvormen en toetsing, kon zij constateren dat er in beide opleidingen een brede waaier aan zowel periodegebonden als permanente evaluatievormen wordt ingezet en vernam zij dat de aanpak van de toetsing beredeneerd en opleidingsbreed gebeurt.

De organisatie van toetsen en examens geschiedt conform de richtlijnen van het onderwijs- en examenreglement en is, voor zover de commissie dat in detail kon nagaan, goed geregeld. Examenvormen en -normen worden duidelijk beschreven in de opleidingsonderdelenfiches. Studenten uit beide opleidingen geven aan dat zij goed geïnformeerd worden, dat er bijvoorbeeld voorbeeldvragen en -antwoorden beschikbaar zijn en dat zij weten wat er van hen wordt verwacht. Studenten geven aan dat de examinering transparant en eerlijk verloopt.

De commissie constateerde verder dat er voor bijvoorbeeld de tussentijdse toetsing van de praktijkvakken, de bachelorproef, de stages en de masterproef, steeds heldere protocollen of handleidingen voorhanden zijn waarin verwachtingen en criteria duidelijk staan vermeld. Van de studenten ving zij hierover geen klachten op.

De commissie kreeg voor beide opleidingen ook een representatieve staal aan examenvragen te zien. De vragen sluiten qua niveau aan bij de ambities van de opleidingen, peilen zowel naar kennis als naar inzicht, en sporen met de in de programma's gedoceerde leerinhouden.

Facet 2.8. Masterproef

De commissie beoordeelt het facet masterproef als voldoende.

De masterproef telt 15 van de 60 studiepunten en voldoet daarmee formeel aan de decretale eisen omtrent de zwaarte van de masterproef. Het werkstuk is opgezet als sluitstuk van de opleiding en krijgt veelal vorm door het inschakelen van de studenten in lopend onderzoek.

Over de opzet en organisatie van de masterproef is de commissie tevreden. Studenten worden goed geïnformeerd via een uitgeschreven protocol, er zijn duidelijk geformuleerde en voldoende ambitieuze doelstellingen en ook de manier van onderwerpkeuze (met inbegrip van presentaties van de onderwerpen en de verplichting om via een motivatiebrief te 'solliciteren' naar een onderwerp) acht de commissie goed uitgewerkt. Via de voorbereiding in de bachelor en met name in de bachelorproef (waarin studenten kennis kunnen maken met de onderzoeksgroepen en reeds een eerste onderzoek opzetten) wordt er een efficiënte informatievoorziening en voorbereiding gerealiseerd. Studenten die dat willen kunnen verder werken op het onderwerp uit de bachelorproef.

Ook de begeleiding acht de commissie goed geregeld. Studenten geven aan zich goed omringd te voelen. De commissie waardeert het dat er voor elke masterproef een tijdschema en een concrete planning wordt vastgelegd en dat er een document met richtlijnen beschikbaar is om begeleiders te helpen bij het monitoren van het onderzoeksproces van de studenten. Dit laat een uniforme begeleidingsaanpak toe. Ook het beoordelingsproces is geformaliseerd. De criteria zijn duidelijk, proces- en productbeoordeling zijn in balans en voor de jurering wordt gewerkt met voorzitters die het evenwicht in intercollegiale toetsing bewaken. Ook voor het uitvoeren en beoordelen van duo-masterproeven zijn de nodige regelingen getroffen.

Voor het bezoek selecteerde en bestudeerde de commissie een aantal werken en ook tijdens het bezoek keek zij een ruimere keur aan masterproeven in. Daarbij constateerde de commissie een zekere variabiliteit in de kwaliteit die zich ook in de puntentoekenning reflecteerde. Wat de commissie daarbij opviel is de bimodale spreiding van de outputkwaliteit. Een deel van de werken is erg sterk en gaf reeds aanleiding tot publicaties. Een tweede groep werken kon minder overtuigen. Die zwakkere werken zijn volgens de commissie niet over de hele lijn ondermaats - vaak is de literatuurstudie erg degelijk - maar ze vertonen storende tekortkomingen op het vlak van methodologie en analyse. Gegeven de goede voorbereiding in de bachelor is dit verbazend.

Studenten en alumni gaven aan dat wie kiest om niet verder te werken op de resultaten van de bachelorproef zich door de tijdsdruk vaak moet beperken tot een uitgebreidere literatuurstudie met een beknopter empirisch deel. Opleidingsverantwoordelijken en docenten bevestigden dat zij een significant kwaliteitsverlies hebben vastgesteld na de bama-hervorming en wijten dit eveneens aan de ontstane tijdsdruk.

De commissie kan deze verklaringen grotendeels volgen en verwacht samen met de opleiding een kwaliteitsverbetering in de output met de invoering van de tweejarige master. Intussen raadt zij de opleiding niettemin aan om na te gaan of door het versterken van de methodologische voorbereiding of het intensiveren van de begeleiding het empirisch-analytische niveau van de werken niet kan worden aangesterkt.

Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet toelatingsvoorwaarden als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

De formele toelatingsvoorwaarden voor de bachelor en de master acht de commissie geschikt en helder. Vastgesteld werd daarenboven dat de nodige initiatieven worden genomen om de overgang tussen het secundair en het universitair onderwijs te faciliteren. Er zijn infosessies, voorlichtingstesten met persoonlijk studieadvies, goed werkende en door studenten gewaardeerde monitoraten, en een nauwe trajectopvolging. Een Facultaire commissie bewaakt de volgtijdelijkheden en de studievoortgang, en studenten geven aan dat er aandacht is voor hun individuele noden. Tijdens het eerste jaar worden studenten via tussentijdse testen van dichtbij gemonitord en desgevallend bijgestuurd.

In navolging van de opmerkingen onder facetten 1.1 en 2.2 meent de commissie dat de bacheloropleiding bijkomende inspanningen zou moeten doen om een meer gericht informatiebeleid op te zetten. Met name naar de instroom studenten met bewegingspraktisch georiënteerde verwachtingen zou – in de visualisatie van het programma en in de informatievoorziening – het wetenschappelijke profiel sterker in de verf moeten worden gezet.

De masteropleiding is qua vorm en inhoud goed afgestemd op de bacheloropleiding. In de bachelorproef maakt de student reeds kennis met de onderzoeksgroepen die de verschillende afstudeerrichtingen ondersteunen. Masterstudenten gaven aan dat zij geen problemen ervaren bij de overgang tussen de twee cycli. Voor professionele bachelors wordt er een goed uitgewerkt en kwalitatief verkort programma aangeboden en zowel in de bachelor- als de masteropleiding zijn adequate regelingen getroffen voor studenten met een topsportstatuut.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Gegeven de positieve scores die hierboven aan elk facet werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 3   Inzet van personeel

Facet 3.1.   Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwaliteit personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De formele bepalingen inzake aanstelling, benoeming, evaluatie en bevordering van het docerend personeel worden in het zelfevaluatierapport helder toegelicht en zijn volgens de commissie adequaat geregeld. Docenten noch assistenten hadden klachten over het gevoerde personeelsbeleid.

Onderwijsprofessionalisering wordt aangeboden door de centrale diensten of door vormingsprojecten binnen de Faculteit. Over het aanbod en de kwaliteit van deze diensten bestaat een algemene tevredenheid, al worden dergelijke trainingen zoals in vele universiteiten vooral door de jonge docenten gevolgd.

Uit het cursus- en lesmateriaal dat in de opleidingen wordt gebruikt blijkt een grote vakinhoudelijke deskundigheid. Beide opleidingen worden gedragen door teams die hun wetenschappelijke en professionele expertise duidelijk in hun onderwijs weten te valideren. Ook over de didactische en organisatorische kwaliteiten van de staf is de commissie erg tevreden. Studenten en alumni spraken over het algemeen erg lovend over hun docenten. De verzorgde doelstellingenkaders, de beredeneerde opzet en vormgeving van de curricula, en de getuigenissen over de manier waarop er binnen de POC gezamenlijk aan het onderwijs wordt gewerkt, bevestigen het dynamisme en de constructieve sfeer binnen de staf die de commissie ook tijdens de gesprekken kon ervaren. De commissie kon kennismaken met een samenhangende groep van enthousiasmerende professionals die gezamenlijk aan de permanente optimalisering van het onderwijs werken.

Facet 3.2.   Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet eisen professionele en academische gerichtheid van het personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Uit de gegevens betreffende de onderzoeksbasis die in de bijlagen van het zelfevaluatierapport zijn opgenomen (belangrijkste publicaties, gerealiseerde doctoraten, overzicht van expertise van de ondersteunende onderzoeksgroepen en overzicht van de internationale contacten) valt duidelijk af te leiden dat de opleidingen over een stevige researchbasis beschikken die met name ook robuust genoeg is om de zes afstudeerrichtingen uit de master te dragen. Afgaand op de output van de erg performante onderzoeksteams acht de commissie de onderzoeksdiskundigheid binnen de staf ruimschoots gegarandeerd.

Ook professionele ervaring is sterk aanwezig in de staf. Expertise uit het beroepenveld wordt structureel verzekerd via de stage mentoren en het uitnodigen van binnen- en buitenlandse gastsprekers. Vermeldenswaard is dat de opleidingen via het gerenommeerde Topsport-ABC centrum erg nauwe banden hebben met hoog gekwalificeerde sportexperten en voor sommige sporttakken beroep kunnen doen op Belgische toptrainers. De studenten ervaren dit als een uitgesproken meerwaarde van de Leuvense opleidingen.

Facet 3.3. Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwantiteit personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Het zelfevaluatie rapport bevat zowel cijfers met betrekking tot de omringingsgraad en de numerieke onderzoeksbasis van beide opleidingen als een korte bespreking van deze gegevens. Uit de cijfers en de bespreking blijkt dat er in de toekomst vooral aandacht zal moeten worden besteed aan de verjonging en de vervrouwelijking van het personeelsbestand, maar dat er wat de omvang betreft geen redenen tot ontevredenheid zijn. Ook in de gesprekken met de docenten uit beide opleidingen en met het assisterend kader werden er over de personeelsomvang geen klachten opgevraagd.

Zowel met het faculteitsbestuur als met de opleidingsverantwoordelijken heeft de commissie de mogelijke impact op de personeelsbezetting besproken van de op handen zijnde invoering van de tweejarige master. Aangegeven werd dat de effecten hiervan relatief beperkt zullen blijven. Mede door het laten uitdoven van de afstudeerrichting 'Aangepaste bewegingsactiviteiten', en de voorziene samenwerking met de andere universiteiten wordt er geen structureel personeelstekort of personeelskrapte verwacht. De commissie stelde vast dat de beleidsverantwoordelijken de nodige aandacht geven aan de huidige en toekomstige bezettingsgraad en er geen redenen zijn om aan te nemen dat er zich op korte of middellange termijn ingrijpende wijzigingen zouden voordoen in de huidige situatie, mits het behoud van de huidige allocatie van personeelsmiddelen.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

Gegeven de positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1. Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet materiële voorzieningen als excellent voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie kreeg tijdens het locatiebezoek een rondleiding langs de frequentst door de opleidingen gebruikte faciliteiten. Zij bezocht onder meer de bibliotheek en de huisvesting in het Gymnasium met inbegrip van de labo's inspanningsfysiologie, spierfysiologie, ergonomie en motorisch leren. De commissie kreeg ook de hypoxiekamer, het zwembad en het zwemblabo te zien. Verder bracht de commissie een bezoek aan de studieruimtes boven de Spuyse en het gebouw de Nayer met de sportzalen en de PC-klas.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen kunnen profiteren van een sport- en bewegingsonderzoekinfrastructuur van een internationaal topniveau. De hypoxiekamer is uniek, de labo's beschikken over 'state of the art' apparatuur en zowel de indoor als outdoor sportfaciliteiten zijn kwalitatief hoogstaand en bijzonder uitgebreid. De attractiviteit van de voorzieningen werkt duidelijk wervend: verschillende studenten gaven aan dat de Leuvense faciliteiten meebepalend zijn geweest bij hun studiekeuze. De infrastructuur werd tijdens de gesprekken ook consequent als een bijzonder sterk punt van de opleidingen geprezen.

Leslokalen, studieruimtes en PC-klassen zijn uitgerust met de nodige apparatuur en bieden voldoende ruimte. Ook de bibliotheekvoorzieningen, met inbegrip van een goede elektronische ontsluiting, zijn zonder meer goed te noemen. De huisvesting van de ombudsman, dicht bij de studieruimtes en de studentenvoorzieningen, is goed geregeld en werkt ongetwijfeld drempelverlagend.

Facet 4.2. Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet studiebegeleiding als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Op centraal niveau worden regionale informatiedagen, openlesweken en masterbeurzen georganiseerd. De Faculteit staat in voor op de bewegingswetenschappen toegespitste infodagen, voorkennistesten of zomercursussen, en op het niveau van de opleiding wordt informatie verstrekt met betrekking tot de vakinhouden, de keuzeopties of de afstudeerrichtingen binnen de masteropleiding. De opleidingsonderdelenfiches zijn goed uitgewerkt en bevatten de nodige informatie over doelstellingen, lesinhouden en toetsing. Voor de stages, bachelorproef en masterproef bestaan uitgeschreven instructies.

Wat de studiebegeleiding betreft biedt het centrale niveau algemene studiebegeleiding via de dienst studieadvies en voorziet zij in de psycho-sociale begeleiding. De Faculteit neemt met het door studenten gewaardeerde monitoraat en de studietrajectbegeleiders een centrale plaats in aan het begin van het bachelortraject en de individuele docenten en assistenten verzorgen vakinhoudelijke begeleiding in de latere fasen. Zoals onder facet 2.9 werd gesteld is de commissie tevreden over het bewaken en begeleiden van de studievoortgang in de eerste bachelorjaren. Wat de latere fasen van het studietraject betreft, getuigden de studenten dat zij met eventuele inhoudelijke vragen of problemen in verband met studeerbaarheid vlot bij de individuele docenten en assistenten terecht kunnen.

Voor beide opleidingen worden volgens de commissie middels dit samenspel van goed op elkaar afgestemd centrale, facultaire en opleidingsgebonden initiatieven, een adequate studiebegeleiding en een efficiënte informatievoorziening gegarandeerd.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 5   Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1. Evaluatie resultaten

De commissie beoordeelt het facet evaluatie resultaten als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Beide opleidingen zitten verankerd in een robuust uitgebouwde centrale kwaliteitszorgcyclus waarin tweejaarlijkse globale curriculumevaluaties en tweejaarlijkse evaluaties van afzonderlijke opleidingsonderdelen elkaar aanvullen. In het kader van de curriculumevaluaties is ook een ‘balansmoment’ voorzien waarbij er vier jaar na een visitatie een follow-up wordt georganiseerd die wordt uitgevoerd door een commissie van interne en externe experts. De periodieke evaluatie van afzonderlijke opleidingsonderdelen gebeurt via een elektronische bevraging van de studenten. De commissie kreeg tijdens haar bezoek een uitgebreide presentatie van dit systeem dat zij erg goed opgezet acht.

In het kader van deze visitatie organiseerde de POC in samenwerking met de centrale diensten een aanvullende alumni-enquête, docentenworkshops waarin de opleiding kritisch werd bevraagd en hearings met studenten, alumni, assistenten en vertegenwoordigers van het beroepenveld. Deze verschillende initiatieven resulteren

volgens de commissie alvast in een prima zelfevaluatie-rapport waarin analyses met het nodige cijfermateriaal worden ondersteund en er voldoende kritisch naar de eigen resultaten wordt gekeken. Het volume aan eigen bijlagen zou bij een volgende exercitie wel wat gereduceerd kunnen worden. De commissie waardeert de bijkomende inspanningen in het kader van deze visitatie en suggereert na te gaan of een aantal van deze initiatieven (bijvoorbeeld gefocuste hearings met studenten, alumni of het werkveld) niet op een regelmatig basis zouden kunnen worden georganiseerd, kwestie van de waardevolle kwalitatieve input uit deze initiatieven structureel in de interne kwaliteitszorg te verankeren.

De commissie waardeert ook het initiatief van de programmadirecteur om regelmatig lunchsessies te organiseren samen met de studenten. Dit biedt studenten, naast de enquêtes en hun vertegenwoordiging in de POC, ook een informeel kanaal om feedback te geven en laat de opleiding toe om snel op de bal te spelen.

Uit de gesprekken met de opleidingsvertegenwoordigers, de studenten en de docenten bleek dat er een goed ingeburgerde kwaliteitscultuur aanwezig is binnen de opleidingen. Formele en informele kwaliteitszorginitiatieven worden ernstig genomen en ook constructief ingezet met de permanente verbetering van de opleiding voor ogen. De POC fungeert daarbij als het centrale orgaan dat er goed lijkt in te slagen breed overleg en het genereren van de nodige sturingskracht te combineren.

Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet maatregelen tot verbetering als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In hun zelfevaluatie-rapport hebben de opleidingen een uitgebreide lijst opgenomen van maatregelen die werden genomen naar aanleiding van de verbeteringsuggesties uit het vorige visitatierapport. Met de meeste opmerkingen is goed rekening gehouden. Verwezenlijkingen zijn onder andere het formuleren van doelstellingenkaders, het opleidingsbreed implementeren van begeleide zelfstudie, het invoeren van gecoördineerd onderwijs-overleg via de didactische teams, of het aansterken van de opvolging van de stage.

Ook uit de gesprekken met de studenten blijkt dat de er binnen de opleidingen een grote oplossingsgerichtheid bestaat en er steeds getracht wordt om zo goed mogelijk aan opmerkingen of vragen van studenten tegemoet te komen. Binnen de POC worden de resultaten uit de evaluaties grondig besproken en wordt er naar oplossingen gezocht. Studenten geven aan goed gehoord te worden. In het zelfevaluatie-rapport ten slotte wordt na elk hoofdstuk een overzicht gegeven van de knelpunten en de concrete acties die men plant om deze punten in de toekomst aan te pakken.

De commissie meent dat het gevoerde verbeterbeleid consequent inhaakt op de goed geregelde evaluatiesystematiek en met de nodige voortvarendheid wordt gevoerd.

Mogelijkheden voor verdere ontwikkeling liggen op het vlak van een meer doorgedreven planmatige aanpak waarbij duidelijke streefdoelen en indicatoren worden vooropgezet, tijdspaden worden uitgetekend en verantwoordelijkheden worden toegelikt.

Facet 5.3. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Medewerkers, studenten en een alumnus zijn vertegenwoordigd in de POC die, blijkens de ingezijene verslagen en de getuigenissen door studenten, docenten en opleidingsverantwoordelijken, een prima werkend gremium is. Input van studenten wordt tevens structureel verzekerd via de bevragingen in het kader van de kwaliteitszorgcyclus en wordt ook langs informele weg verzameld via de lunchsessies met de programmadirecteur. In het kader van deze visitatie werden medewerkers via workshops bij de zelfevaluatie betrokken en werden er hearings georganiseerd bij studenten. Alumni en vertegenwoordigers van het beroepenveld worden minder intensief en structureel bij de interne kwaliteitszorg betrokken. Wel werden er ook met deze groepen hearings georganiseerd in het kader van de zelfevaluatie. Beide opleidingen krijgen via de stages, de praktijkdocenten en de persoonlijke contacten van de staf ook regelmatig informele feedback uit het beroepenveld.

De commissie raadt de opleidingen aan om na te gaan hoe afgestudeerden en het beroepenveld regelmatig bij het evalueren van de opleidingen kunnen worden betrokken en bijvoorbeeld het oprichten van een externe adviesraad te overwegen.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1. Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet gerealiseerd niveau als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

Beide opleidingen zetten hoge ambities voorop, vertalen die consequent in coherent opgebouwde, weloverwogen en goed beheerde curricula en realiseren daarbij de nodige inhoudelijke diepgang en vormelijke aantrekkelijkheid. Studenten worden

begeleid door deskundige teams van enthousiasmerende professionals die gezamenlijk werken aan de permanente optimalisering van het onderwijs en kunnen daarbij beroep doen op de expertise van toptrainers en een excellente infrastructuur. Inhoud van beide programma's en het niveau van de toetsing daarbij eveneens in beschouwing nemend, ziet de commissie geen enkele reden om te twijfelen aan het gerealiseerde niveau. Een werkpunt voor de toekomst betreft het opkrikken van de internationalisering en dan met name de studentenmobiliteit. Dit is een punt dat ook duidelijk door de opleidingen zelf als een prioriteit voor de toekomst naar voren werd geschoven.

Wat meer specifiek de bacheloropleiding betreft kon de commissie tevens een aantal eindwerkjes inkijken en stelde zij vast dat die over het algemeen erg goed zijn. Deze afsluitende vorm van toetsen is volgens de commissie een reële meerwaarde binnen de opleiding. Ook de stageverslagen zien er erg behoorlijk uit. Bachelorstudenten stromen verder moeiteloos door naar de master en tonen zich ook erg tevreden over de genoten opleiding. Volgens de commissie is het nu vooral zaak om de leerlijngerichte aanpak consequent verder door te trekken, te bepalen welke lijnen primeren en dit ook in de externe communicatie voldoende sterk te markeren.

De masteropleiding slaagt er in om zowel 'massa' als 'focus' te genereren wat de commissie zoals eerder aangegeven een mooie realisatie vindt. De stages binnen de afstudeerrichtingen zijn intensief en leiden tot goede resultaten. Afgestudeerden geven aan dat zij zich goed voorbereid voelen op de arbeidsmarkt, zich breed en degelijk gevormd achten en met name over de nodige competenties beschikken om nieuwe kennis en vaardigheden zelfstandig te verwerven. Het overgrote deel van de afgestudeerden vindt ook relatief snel een baan en is er, blijkens de alumni-enquête, ook tevreden over.

Een factor die een duidelijke invloed heeft op het behaalde niveau is de beschikbare tijd, wat zich met name toont in de variabiliteit van het niveau van de output. Hoewel geen van de masterproeven van die aard is dat de commissie het algemene eindniveau in vraag diende te stellen, toonden een groep minder overtuigende werkstukken toch sporen van haastwerk op het vlak van empirisch-analytische dataverwerking. De invoering van de tweejarige master zal hiervoor ongetwijfeld een prima oplossing bieden, al raadt de commissie de opleiding aan om intussen na te gaan of door het versterken van de methodologische voorbereiding of het intensiveren van de begeleiding het niveau van de werken niet kan worden aangesterkt. Dat er daarnaast een groep erg goede masterproeven werden geproduceerd die in sommige gevallen aanleiding geven tot publicaties, dient hier uiteraard niet onvermeld te blijven.

Facet 6.2. Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet onderwijsrendement als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

Uit de tabellen die werden opgenomen in het zelfevaluatie rapport blijkt dat:

- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar nog geen 60 studiepunten hadden verworven (812), over de periode 2006-'07, 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 56.9% meer dan 75% van hun opgenomen credits behaald heeft. 26,6% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 60 en maximum 119 studiepunten hadden verworven (338), over diezelfde periode gemiddeld 82% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 4.7% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 120 studiepunten hadden verworven (202), gemiddeld 93.6% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 3.5% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de masterstudenten (290) over de periode 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 89% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 1,4% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits.

Uit deze cijfers blijkt verder dat de uitval vooral in het eerste jaar groot is. Tussen 2007 en 2009 haalt nauwelijks 18%, 25% en 24% de volle 100% van de opgenomen credits. De commissie begrijpt dat dit een typisch Vlaams fenomeen is (de zogenoemde 'selectie in het eerste jaar') maar kan dit bezwaarlijk 'goed' noemen. In de volgende fasen zijn de cijfers dan weer wel behoorlijk te noemen. In de master halen in 2008 en 2009 respectievelijk 74.6% en 76.4% de eindmeet met de volle 100% aan opgenomen credits. Het fenomeen van het 'slepen met de thesis' blijft, ondanks de tijdsdruk, dus nog relatief beperkt. De commissie acht dit goede cijfers.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Integraal oordeel van de visitatiecommissie

Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

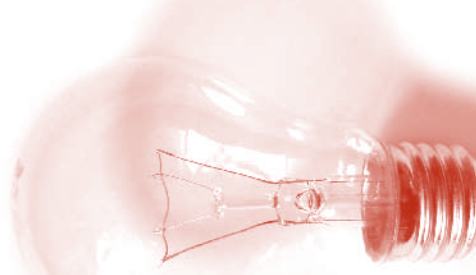
Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Master in Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Overzicht geformuleerde verbeter suggesties

Onderstaande lijst vat beknopt de voornaamste suggesties van de commissie in het kader van het verbeterperspectief samen. Het is duidelijk dat deze lijst in samenhang met de analyses in de tekst dient te worden gelezen.

- Werk de voorgenomen communicatiestrategie om de opleidingsprofielen zo ondubbelzinnig mogelijk te presenteren ook effectief uit. Zet daarbij met name naar de studenten met bewegingspraktisch georiënteerde verwachtingen toe het wetenschappelijke profiel sterker in de verf.
- Positioneer de opleidingen explicieter in de internationale markt. Voer daarbij een uitgebreidere inhoudelijke benchmark uit.
- Zoek via gezamenlijk overleg en uitgaand van de uit de doelstellingen afgeleide leerlijnen naar verdere integratiemogelijkheden tussen sportpraktijk en wetenschap.
- Versterk de studentenmobiliteit en de internationalisering.
- Breng de academische benadering van de sportvaardigheden nog nadrukkelijker in de presentatie van de programma's en de externe communicatie in.
- Maak de leerlijn methodologie nadrukkelijker zichtbaar in beide programma's.
- Ga na of door het versterken van de methodologische voorbereiding of het intensiveren van de begeleiding het niveau van de masterproeven verder kan worden opgedreven.
- Onderzoek of gefocuste hearings met studenten, alumni of het werkveld niet op een regelmatig basis kunnen worden georganiseerd.
- Realiseer een meer doorgedreven planmatige verbeteraanpak waarbij duidelijke streefdoelen en indicatoren worden vooropgezet, tijdspaden worden uitgetekend en verantwoordelijkheden worden toegekend.
- Overweeg het oprichten van een externe adviesraad.

The Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity, coordinated by the Katholieke Universiteit Leuven

Introduction

In this report the Assessment Panel (henceforth: 'the panel') presents the findings of its evaluation of the Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity (henceforth: 'EMMAPA'), coordinated by the Katholieke Universiteit Leuven. This report will serve as the basis for formal accreditation by Dutch Flemish Accreditation Organization (NVAO).

In accordance with the VLIR/VLHORA guidelines, the panel assessed 6 themes and 21 aspects, which correspond to the criteria used by the NVAO for the accreditation of study-programs.

At the aspect level, the panel is asked to grant one of the following scores: unsatisfactory, satisfactory, good or excellent. The score 'unsatisfactory' indicates that the program does not comply with the generic quality demands for that aspect. The score 'satisfactory' implies that the generic quality demands are met. The score 'good' indicates that the quality of the program stands above the generic quality demands related to that aspect. The score 'excellent' implies that the quality of the program can be seen both nationally and internationally as an example of best practice. The panel has tried as much as possible to motivate every score given to the evaluated aspects, taking in account the assessment criteria as formulated in the accreditation framework.

On the basis of the aspect scores, the panel gives a summarizing evaluation at the theme level. A positive evaluation means that the generic quality demands of a specific theme are met, whereas a negative evaluation indicates that they are not. Lastly, the panel made a judgment on the overall quality of the program at the end of the report. The judgements of the panel apply to the EMMAPA program as a whole, taking into account information on the all parts of the program offered at the different locations.

The Katholieke Universiteit Leuven (K.U.Leuven) has been hosting an European Master in Adapted Physical Activity for 15 years until 2005, when the one-year course obtained a five year Erasmus Mundus funding and was rebaptized as EMMAPA¹. Recently, EU funding was prolonged for another period of five years and was also extended to allow for a 2-year or 120 ECTS course. This reformed 2-year program started in September 2010 and is referred to as 'EMMAPA²'.

The panel visited the K.U.Leuven early November 2010, one month after the first EMMAPA²-edition was launched. Since it was still too early to rely on any verifiable output or substantive experiences from EMMAPA², the panel based its findings and judgments on a mix of evidence and results from EMMAPA¹ and existing plans and intentions for EMMAPA².

Since 2005 the EMMAPA program is managed by a consortium consisting of 4 core EU partners. K.U. Leuven acts as the coordinating institution, as it provides the core of the program's curriculum. The other partners are the University of Limerick in Ireland; the Palacky University Olomouc in Czech Republic and the Norwegian School of Sports Science in Oslo in Norway. Three third country partners, already collaborating in EMMAPA¹, were formally added to this group in EMMAPA²: The University of Queensland in Australia, the University of Virginia in the United States and the University of Stellenbosch in South Africa.

The first and mainly theoretical half of the EMMAPA study program takes place exclusively in Leuven (first semester for EMMAPA¹, first year for EMMAPA²). The second half of the program, chiefly consisting of practical training (internship) and the master's thesis, is provided by one of the partner universities, depending on the student's choice.

All core partners issue a joint degree to EMMAPA graduates. The 3 third-country partners are not degree-awarding institutions. Students following modules at these universities receive a diploma granted by K.U. Leuven. The third country contributions are recognized, however, in the diploma supplement.

While overall responsibility for the coordination of the scientific, educational, financial and administrative management of the program lies with the Consortium Board, both the daily management and administrative support of EMMAPA is conducted from Leuven, where the program is embedded in the Faculty of Kinesiology and Rehabilitation Sciences. EMMAPA thus falls under the umbrella of Physical Education and Kinesiology and has so far been overseen by the Program Committee of Physical Education and Kinesiology. For EMMAPA² an independent Program Committee (POC-EMMAPA) has been installed, headed by a program director. Academic Representatives from each consortium university are part of the POC-EMMAPA.

Theme 1

Objectives

The self-evaluation report (SER) contains the following description of EMMAPA's general objectives:

1. Through the education of professionals in APA at Master level, the program will achieve sustained behavioural change of people with a limiting condition or disability, leading to higher levels of physical activity through encouraging empowerment and self-management.
2. Through the education of researchers in APA the program will increase the knowledge-base on the application and integration of APA into everyday activities and environments for a wide population with disability.
3. Through encouraging internationally collaborative thinking, the program is addressing context-awareness in which research knowledge on APA is applied. Graduates from the proposed course will be explicitly taught to take an international perspective and address the needs of the wider European community (and beyond) as part of the curriculum and not only as part of student-mobility. In addition, graduates will be confronted with a multidisciplinary perspective from a wide variety of settings in which individuals with disability are managed and most importantly manage themselves.

These objectives lead to a triple set of learning outcomes:

Professional competence

1. Graduates have the ability to set up APA programs, which accommodate and optimally address the remaining functional capacities of people with a disability.
2. Graduates can assess the requirements for exercise screening based on the understanding of the impact of impairment on activities in different populations with a disability.
3. Graduates can implement and evaluate health, sport and leisure enhancing programmes for and with people with disabilities based on an evidence-based approach to intervention.
4. Graduates have the analytical ability to highlight the needs of people with a disability in different countries and identify current barriers for implementation of APA.
5. Graduates can ensure the quality of intervention programs and policy statements in the area of exercise and health for people with a disability.
6. Graduates understand the role and meaning of interdisciplinary collaboration for APA, based on an understanding of the complexity of disability and the multi-dimensional impact it has on participation in physical activity.
7. Graduates can contribute to professional structures in APA (such as needed in: Adapted Physical Education, Sport Management and Active Lifestyle fields) and have organisational and communication skills to become leaders in their field and take the agenda of integration of people with a disability forward.

Scientific competence

1. Graduates have the scientific knowledge and critical insights to contribute to one relevant discipline within the field of APA (such as: biomechanics, exercise physiology, educational methods, motor control).
2. Graduates can work in research settings. They have the methodological skills to design and answer innovative research questions in APA and to report (verbally and in writing) on scientific findings.

General competence

1. Graduates have an internationally-oriented spirit and seek out multicultural collaboration.
2. Graduates can adapt to and work in a variety of employment contexts, such as Adapted Physical Education, Sport Management and Active Lifestyle fields.
3. Graduates can communicate effectively and empathically with people with a disability.
4. Graduates can work in (multidisciplinary) teams made up of a variety of professionals.
5. Graduates can motivate others in issues of equity and diversity

Aspect 1.1. Level and orientation

The panel assesses the aspect 'Level and orientation' as satisfactory.

The panel considers both level and orientation of EMMAPA, as implied in the way the general objectives and the more specific learning outcomes are formulated, to be in overall accordance with the demands laid down in the Flemish Higher Education Act. EMMAPA aims to provide advanced teaching and learning on a master's level, addressing questions related to APA from an academic point of view, while paying sufficient attention to competence-oriented learning. The SER clearly states the program intends to contribute actively to creating an international critical mass of researchers and professionals in adapted physical activity.

This orientation towards the field of APA, in combination with the explicit international approach of the program, makes EMMAPA unique in Europe. According to the various meetings held by the panel, students and alumni recognize and strongly value this singularity. Students furthermore indicate they are familiar with the specific aims of the program and are well informed about the general objectives they have to meet.

Although reference is made in the current formulation of the general objectives to the program's intention to form researchers, the panel feels this should be stressed further. In the current presentation of the goals, the professional competences come first, are fairly detailed and seem to take a prominent position. The panel is of the opinion that the intention to offer these competences consistently from a scientific and research based perspective should be brought to the foreground. It should be made clear, in all communication internal and external, that the research approach is absolutely central to the program.

Aspect 1.2. Domain-specific requirements

The panel evaluates the aspect 'Domain-specific requirements' as satisfactory.

According to the SER, the EMMAPA program aims to meet the need for enhancing knowledge on the implementation of exercise- and activity-based intervention and for updating the scientific community on key factors that determine the success of a physical activity program, in groups of people with a disability. It is stated that students will acquire basic knowledge on adapting physical activities in all domains, but will specialize and acquire advanced knowledge, competences and skills in one domain of choice; 'APA Education', 'Sport management' or 'Active lifestyle across the lifespan, from rehabilitation to elite sports'.

The panel could not quite lay its finger on the specific focus of the program within this very broad and multidisciplinary field of APA. Both general objectives and learning outcomes prove to be rather vague when it comes to the question of specific outlook: what is the shared view or 'philosophy' underlying the program? What is the shared vision on the development of the field and which choices have been made by the program?

The panel realizes that finding common answers to these questions will depend on the further development and consolidation of what is still quite a young international consortium. The first steps have been taken, and led to the setting up of a very promising international program. As regards the objectives, the panel feels it is now time for the consortium partners to jointly address the issue of breadth and to gradually sharpen the focus of the program.

This does not prevent however that the panel considers the general EMMAPA profile highly valuable. It meets the minimum standards set out by the panel in its domain-specific reference framework and fits with what the international academic field is likely to expect from a Physical Activity master. As indicated under aspect 1.1, not only the specific field EMMAPA operates in, but also the fact that students are offered an intense international experience – allowing them to profit from enriching intercultural exchanges – contributes significantly to the uniqueness of the program. EMMAPA clearly fills a gap in the scientific study of physical activity, addresses a societal need that transcends national borders and uses the expertise available at European and non-European universities. This can only be applauded.

Conclusion theme 1: Objectives

The aspects 'Level and orientation' and 'Domain-specific requirements' are evaluated as satisfactory by the panel; hence theme 1 'Objectives' is assessed positively.

Theme 2 Program

The one-year EMMAPA₁ program, running from 2005 to 2010, and the two-year EMMAPA₂ program started in October 2010, share the same basic structure. The first half of the program is delivered exclusively at Leuven and consists mostly of a theoretical study package. The second half of the program is offered in Leuven or abroad at one of the partner universities and comprises an internship and the master's thesis.

The following tables give a concise overview of the program's content:

EMAPA1 (60 ECTS, 2005-2010)			
Semester	Course title	ECTS	
1	APA and Sports: International Perspectives	3	30
	Comparative Study in APA	3	
	Research Methodology in APA	3	
	Management and Social (Re)Integration	3	
	Pathology and Implications of Exercise for Persons with Chronic Diseases and Disabilities	3	
	Applied Research in APA: State-of-the-art	9	
	APA Intervention	6	
2	Practical Training and Research at a Specialized Centre with a Specific Population	10	30
	Master's Thesis	20	

EMAPA2 (120 ECTS, from 2010)			
Year	Semester	Course title	ECTS
1	1	Interpreting Scientific Evidence in Rehabilitation Sciences and APA	3
		APA: International perspectives	3
		Disability models and classification	4
		Holistic approach to APA I	8
		Holistic approach to APA 2	12
	2	Principles of APA	3
		Introduction to Adapted Physical Education	3
		Introduction to Active Lifestyle: Assessing Outcomes from Physical Activity Interventions	3
		Introduction to Sport Management	3
		Choice:	6
		- Advanced Adapted Physical Education OR	8
		- Advanced Sport Management OR	
		- Advanced Active Lifestyle	
		Choice:	8
		- Biomechanics and Exercise Physiology Applied to APA OR	4
		- Motor Control - Learning and Psychology Applied to APA OR	
		- Applied Pedagogy and Socio-Cultural Theories	
		Literature review	4

2	1 & 2	Choice: - Practical Training and Internship in Adapted Physical Education OR - Practical Training and Internship in Sport Management OR - Practical Training and Internship in Active Lifestyle	15	60
		Optional Courses Related to Research Methodology	6	
		Advanced Courses in APA	6	
		Capita Selecta in APA	3	
		Master's Thesis	30	

Aspect 2.1. Correspondence between the objectives and the contents of the program

The panel assesses the aspect 'Correspondence between the objectives and the contents' as unsatisfactory.

Looking at the objectives and comparing them to the content of the EMMAPA₁ program, the panel found an overall alignment between goals and program. As the general quality of courses offered is concerned, the program adequately reflects the level and orientation of the objectives. The panel examined the course descriptions and studied the content of syllabi, slides, articles and course texts used, and found the quality of the instruction to be beyond dispute.

There has been an issue however of efficient organization and management in EMMAPA 1. Three interconnected points in particular have been vulnerable during the last five years.

Firstly, the program had (and still has) to deal with a wide heterogeneity in backgrounds of incoming students. Secondly, the amount of time to reach a certain homogeneity in the student body and to prepare students for their internship and master's thesis abroad has been limited. And thirdly, in the final phase – when students are working on their thesis – the program relies on different partners with different educational cultures and customs that are not a priori tuned to the program's objectives.

Both the quality of the master's theses and the interviews with alumni, students and teaching staff, suggest that these challenges have not always been managed in an entirely satisfactory way, leading to a sometimes sub-optimal study experience.

Several initiatives however have been taken to ensure greater homogeneity of incoming students (*see aspect 2.9*) and it is more than plausible that the issue of time restriction has been solved with the introduction of the 2-year program (*see aspect 2.5*). These problems seem to belong mainly to the past.

As for managing differences in delivery at the program's foreign locations, the panel learned during the site visit that plans have been developed to harmonize guidance and evaluation of the internships and the master's theses. The panel was pleased

to hear this as it had found evidence, both in studying a selection of theses and in the interviews with the alumni and students, that both the quality of guidance and the way of marking the work, differed from location to location. It also pleased the panel to learn that a separate POC-EMMAPA has been set up since 2010 and is now actively looking into the issue of harmonization and setting common standards and goals for all partner universities. This clear evidence that the central direction on the program is increasing – and also taking into account the set up of the new 2-year program – makes the panel optimistic about the future.

It may thus be concluded that due to the combination of the challenges mentioned above, EMMAPA¹ has had some trouble in consistently offering students the opportunity to obtain the intended learning outcomes in a smooth and comfortable manner, but that shortcomings were identified and analyzed, and that lessons learned were translated into improvement actions. The panel believes EMMAPA² is more than capable to successfully overcome these obstacles.

Nevertheless, the panel has to take what has been a combination of organizational and managerial issues of the recent past into account. It seems fair to do this under the current aspect, as it deals with the general translation from what was wanted (objectives) to what has been done (general program set up). As mentioned above, this translation has not been executed as smoothly as could be wished for. The individual vulnerable spots that were mentioned above will be reiterated below and, with an eye to the future, be addressed further under the relevant aspects within this theme.

Besides being a summarizing reference to the difficulties from the past, the panel would also like the score 'unsatisfactory' to be read as an explicit encouragement from the panel to further develop joint approaches to teaching and learning and to keep enhancing central management on the program as a whole. Judging from the interviews with the program management and with the new program coordinator, the panel is confident this signal will be taken at heart.

Aspect 2.2. Requirements for professional and academic orientation

The panel evaluates the aspect 'Requirements for professional and academic orientation' as satisfactory.

Sufficient attention to APA-specific knowledge development is given during the first phase of the curriculum. The courses taught in Leuven (by a good mix of Leuven professors and visiting staff from the partner universities) are of high standard and show clear links with recent research and current topics in APA. The international perspective, supported by the broad expertise of the international staff, is clearly a major asset of the program, allowing students to compare APA-interventions in different countries and to learn from a great variety of approaches.

On the downside, the 1-year program had to rush through a lot of content, leaving students with the feeling many subjects were touched, but not enough time was available to allow in-depth understanding of all of these. Considering the new 2-year program, students will be given the necessary time to first familiarize themselves with general concepts in APA, after which a more gradual deepening of the subject matter can take place. The panel esteems that this 'progressive concentric' approach will greatly benefit the overall quality of the study-experience.

A similar analysis can be made of the attention given in the program to the development of research attitude and research skills. The 1-year program had to realize this objective through a rather limited (albeit fine) package of preparatory courses and the (centrally less controlled) master's thesis. In this light, the panel appreciated the initiative of a mandatory and binding statistics test for incoming students, which ensured a certain basic level in all students. In the panel's view, these arrangements led to acceptable but not particularly impressive master's theses (see aspect 2.8). In all likelihood, EMMAPA2 students will be provided with a considerably stronger package of research oriented skills. The new 'Action Research' module provides a wider approach to research methodology and will build on applying general statistical insights. Four ECTS are given to 'Literature review' in the first year and students receive 6 extra credits in the second year related to specific research methodology within the discipline of their choice. The thesis work itself is given 30 instead of 20 ECTS.

To conclude, alumni and students also mentioned that a good combination is realized between the more theoretical and academic perspective and the societal or professional orientation. Skills and insights acquired in the practical oriented modules or during the internship can be put to value in the theoretical instruction or in the thesis work. Again, it can be expected that opportunities for further interaction between theory and practice will only increase in the 2-year course.

Aspect 2.3. Consistency of the program

The panel evaluates the aspect 'Consistency of the program' as satisfactory.

The panel is satisfied with the general coherence of the program and its overall structure. After the student's individual preparation before the start of the program, two distinct phases follow in which students are first provided with a theoretical background and then with the knowledge of core areas of APA. The student subsequently moves abroad and applies the knowledge acquired to the professional field during an internship. The program ends with the research work for the master's thesis. Also considering the content of the course material, the panel is of the opinion that the overall learning process has been set up logically and consistently.

During the interviews with students and alumni, it was mentioned that during the Leuven part of the program, some unintended overlap occurred. According to the students this is mostly due to the fact that there are a lot of (visiting) teachers, making it hard to avoid a certain amount of overlap. The panel largely agrees but also sees this as an indication that more cooperation and internal discussion between the partners is needed. Especially with regard to the second half of the program, when students are embedded within different partner universities and fragmentation becomes a conceivable threat, a strong counter-force in the form of commonly shared approaches and standards, together with a strong central direction, is needed.

The panel was pleased to hear some good initiatives have recently been undertaken to strengthen the program-wide harmonization. For the 2-year program, clear learning streams have been identified and, importantly, coordinators have been appointed to guard the consistency of these lines. With the recent establishment of a separate POC-EMMAPA, a suitable arena for joint discussions and decision making was created. The panel advises the program to make good use of these instruments and to monitor program consistency closely, as coordination of content will always remain a continuing challenge for any international program.

Aspect 2.4. Size of the program

The EMMAPA₁ counted 60 ECTS-credits. The recently started EMMAPA₂ amounts to 120 ECTS-credits. Both arrangements comply with the formal requirements regarding the 'Size of the program', as described in the Flemish Higher Education Act.

Aspect 2.5. Work load

The panel assesses the aspect 'Work load' as satisfactory.

As was implied earlier, EMMAPA₁ has been trying to do a lot in a very short period of time. Within one year, first different study backgrounds needed to be harmonized, then students were to be introduced to and to be given more in depth knowledge of APA, and finally, both an internship and a master's thesis needed to be finished. In the interviews held by the panel and in the annual hearings organized by the program, alumni and students have clearly pointed to the fact that the EMMAPA₁ program was overloaded.

The fact that there is a certain selection at the gate, that the guidance during the first part of the program is strong, but mostly, that both students and staff are very motivated, has kept EMMAPA₁ more or less manageable. This is evidenced from the fact that there has hardly been any drop out in recent years and that all students managed to produce a thesis of acceptable quality. The question remains however if this situation could have been maintained over a longer period of time.

The panel appreciates it that the program management has quickly acknowledged this problem, has subsequently investigated it thoroughly and has succeeded in extending the duration of EMMAPA to 120 ECTS. It is reasonable to expect that with a doubling of the study-time, the former high pressure on the student's work load will substantially decrease. The panel nevertheless advises the consortium to keep monitoring the study time closely. The panel notes that with the student's representation in the education board the program has the necessary instruments available for this and also encourages the consortium to implement the recent plans for a more formal study-time measurement.

Aspect 2.6. Program format

The panel assesses the aspect 'Program format' as good.

A rich and well-considered variety of teaching and learning methods is used within EMMAPA. The introductory components, which focus on knowledge transfer, mostly use standard lectures. According to the alumni and the students, interaction and discussion is stimulated during these courses. More advanced courses use exercises and presentation sessions in which students are working in small groups. Using student-presentations, the program learns students to synthesize a literature search of a contemporary topic in APA, to prioritize the information and make up a PowerPoint presentation. Students also learn how to verbally present a topic.

In seminars, internationally recognized specialists present up-to-date topics and during group sessions students work together in small groups on a project derived from a realistic situation in APA. The coaching, evaluation and feedback of these projects is done by the lecturers. Each project entails an oral presentation and a written report. Students and alumni spoke very highly of the project work and underscored their appreciation for the stimulating international atmosphere within the program.

The panel also strongly appreciates the mandatory study period in one of the partner universities. Students take part in an internship in a centre in a designated area of APA (rehabilitation, sports or education) and carry out an individual research project under supervision of a promoter. In their master's thesis students both partake in data collection procedures and conduct data processing, using the infrastructure of the research unit. As was mentioned above, students are embedded in different universities so fragmentation becomes a conceivable threat. Indeed, some remarks were made by alumni about a location-dependant delivery of the last part of the program. The panel repeats the importance of harmonization and the need for shared approaches to the guidance (and evaluation) of internship and the master's thesis.

The study material used in EMMAPA is of high quality. Students agree that course materials contribute to the assimilation of course content and the acquisitions of

skills. The SER itself indicates a lot of lecturers use power point slides and mention is made of the program's intention to encourage lecturers more strongly to provide more review literature. The panel also learned that as no real textbooks are available in the field of APA, the program is working on a textbook for each of the three professional streams. The panel esteems these to be very valuable plans. According to students the e-learning platform 'TOLEDO' takes some time to work out, but is a good and well used tool.

Aspect 2.7. Learning assessment

The panel assesses the aspect 'Learning assessment' as satisfactory.

EMMAPA uses a number of different learning assessment methods. Lecturers select the learning assessment method that fits best with the learning outcomes of their program component. For the Leuven part of the program, the methods used are discussed and approved by the POC. Some courses use oral examination or oral presentation. Other courses are assessed on the basis of the project work done by the students. Some courses use a permanent assessment scheme, where the student's progress is evaluated on the basis of his/her activities.

As far as the first part of the curriculum is concerned, alumni and students report that the assessment criteria are clear, the scheduling of the exams is adequate and evaluation is fair. Methods and criteria as well as the level of difficulty are esteemed to be sufficiently aligned with the learning outcomes of the program components and with the intended level of the program as a whole. The panel consulted a representative sample of exam questions and came to the same conclusion.

Alumni underlined they considered the assessment of the internship and the master's thesis to be equally fair, but indicated that more transparency and consistency in assessment methodology is needed. Reportedly there is no real well-considered or actively guarded harmony between the evaluation approaches used in the different countries. The panel thus recommends the program to further develop parallel approaches for the evaluation of the last part of the program.

Aspect 2.8. Master's thesis

The panel assesses the aspect 'Master's thesis' as satisfactory.

The master's thesis counts 20 ECTS in EMMAPA₁ and 30 ECTS in EMMAPA₂. Both of these arrangements comply with the Flemish regulations.

The general concept of the thesis requires students to actively participate in designing and setting up the methodology of a study in close collaboration with a supervisor or research team. Students are expected to interpret the research results together

with the research team, relating conclusions to the recent literature. On the basis of their findings, students draw up a manuscript. Students and alumni are positive about the range of choice for topics and appreciate the presentation of topics by supervisors in Leuven. They also indicated they receive sufficient practical information in each university. However, as was mentioned before, general transparency on and consistency in overall objectives and general approach needs improvement.

The program management acknowledged objectives for the thesis were rather implicit in EMMAPA¹. The panel learned that for EMMAPA², the following objectives have been made explicit:

- the student has a deep understanding of the topic of the Master thesis, as reflected by a detailed literature study;
- the student can indicate the different phases of research, and understand the relationship between work- and writing up phases;
- the student can formulate a research question together with a supervisor;
- in the student can collect data accurately and methodically;
- the student can organise scientific tasks and plan experiments under supervision;
- the student can process data and conduct a statistical analysis, selecting the best scientific methods under supervision;
- the student can interpret research findings and explain (orally and in writing) their meaning in a clear and concise way;
- the student can write a scientific manuscript using correct scientific language, complying to specified author's guidelines;
- the student can present research findings in a way which attracts the interest of peers;
- the student has a critical attitude concerning research in APA.

The panel considers this a good start and encourages the program to work further on a more detailed thesis guide in which concrete expectations with regard to content and format (the panel noticed different formats were used) are recorded. As supervision and guidance still mainly seem to rely on existing customs and practices within the different partner universities, the panel also esteems it advisable to draw up a similar guide for supervisors, in which commonly discussed and shared practices for EMMAPA are laid down. Further harmonization is also needed for the evaluation and marking of the master's theses as the selection of manuscripts the panel studied before and during the site visit evidenced a lack of shared criteria. Some of the works were evaluated rather strictly, others more leniently. The panel did not encounter any grave misjudging and the lower limit seemed to be properly guarded at the four participating universities, but more effort is needed to harmonize the scoring. The panel was pleased to hear that the program management recognizes the need for further unification in supervision and evaluation and is already working on this.

The quality of the master's theses the panel selected was generally acceptable but seldom remarkable. The panel understands this is mainly due to the short amount of time available for students to set up, execute and finish this time consuming task in EMMAPA1. The program management spoke very openly on this and showed that it is aware of the need to raise the general standard. Already some measures have been taken. EMMAPA2 not only gives the students a double amount of time but also contains a considerably stronger package of research oriented modules. The panel is convinced that harmonizing supervision will have an equally favorable effect on the quality.

Aspect 2.9. Admission requirements

The panel assesses the aspect 'Admission requirements' as satisfactory.

The main prerequisite to enter EMMAPA is that students need to have a bachelor degree in Physical Education, Physiotherapy or Sport Science or other related area. Students also need to possess an English proficiency certificate. According to the SER the selection of students takes place on the basis of CV's and diplomas which are checked to ascertain whether students have sufficient background knowledge in research methodology and pathology to enter the EMMAPA program. Also a motivation letter is asked for and recommendations from professionals and academics are taken into account. Potential candidates are then ranked and selected.

The panel appreciates the fact that a more or less formal 'preparatory phase' has been set up to deal with the heterogeneity of the student population. A mandatory and binding statistics test has to be taken and a summer school for pathology is organized. Students are also tested on their knowledge of APA and are given the test results as an indication of their entry level. Furthermore, before entering the program proper, students are asked to prepare a paper on the current status of APA in their home country.

The panel learned that the quality of incoming students has been improving in the course of years, due to the fact that more students apply for the program which allows for a stricter selection. The panel is of the opinion that managing the quality of intake is of the utmost importance for an international program with as wide a variety in student's backgrounds as EMMAPA. The current procedures are by no means inadequate but should be refined and supplemented further to make sure only highly qualified students enter the program and heterogeneity in backgrounds is harmonized as much as possible. EMMAPA2 certainly allows for more time to do so.

Conclusion theme 2: Program

With the exception of aspect 2.1 'Correspondence between the objectives and the contents of the program', all aspects of theme 2 are assessed positively by the panel. As the panel argued, the score 'unsatisfactory' given to aspect 2.1 should be read as a summarizing reference to some organizational and managerial difficulties from the past, and as an explicit encouragement from the panel to further develop joint approaches to teaching and learning. As is shown under all other relevant aspects within theme 2, the panel is confident that the obstacles from the past have disappeared with EMMAPA2 and that the newly set up POC-EMMAPA will take the signal to further harmonize program delivery at all participating universities at heart. In conclusion, the theme 'Program' can be assessed positively.

Theme 3 Staff

Aspect 3.1. Quality of the staff

The panel assesses the aspect 'Quality of the staff' as satisfactory.

Formal procedures with respect to HR-policy, tenure, staff assessment and promotion, as well as provisions for professionalization and educational training for personnel involved in the EMMAPA program remain the responsibility of the respective universities within the consortium. The SER gives a concise overview of these different procedures and provisions which the panel considered adequate. There are no indications of structural problem areas nor did the panel receive any complaints about these arrangements.

Based on the conversations with students, alumni and staff and on the quality of the course material used in EMMAPA, it is clear to the panel that the expertise of the staff is well tailored to the program's objectives and is of high quality. Students and alumni speak very favorably about the quality of teaching in Leuven. They also appreciate the broad international perspective provided by the many outstanding visiting professors and indicate that individual lecturers are putting a lot of energy in making sure their courses are both interactive and attractive. During the interviews with the teaching staff and the program management, the panel met with enthusiastic lecturers and leaders, showing commitment to the program and a willingness to maximize the quality of the student's learning experience.

There is also overall satisfaction about the quality of the staff responsible for the study period abroad. Alumni generally appreciate the way in which both the internship and the master's thesis are supervised, although mention was made of the fact that the richness of the experience very much depends on the specific facility or research group. The panel already pointed out the need for more harmonization in the second part of the program.

This harmonization, but also an efficient handling of the further and continual improvement of the program will call for increased collective debate among all parties concerned and for a more firmly embedded 'central' direction of the program. The panel was pleased to hear the program coordinator mention exactly these issues as a main priority for the near future. As was already pointed out several times in this report, the panel also estimates that with the recent establishment of a separate POC-EMMAPA, a necessary condition has been satisfied to guarantee a stronger governance.

Aspect 3.2. Requirements for professional and academic orientation

The panel assesses the aspect 'Requirements for professional and academic orientation' as satisfactory.

Considering the information in the SER about the teaching staff involved in EMMA-PA, it is clear to the panel that both the professional and the academic orientation of the staff as a whole is well guaranteed. The range of specialisations is sufficiently broad to cover the intended research areas and the delineated professional streams.

Looking at the research output at the different locations, the panel observed that especially the Leuven and Limerick-based staff score high on international peer reviewed publications. In the other institutions the academic orientation is less pronounced, yielding fewer publications and lower impact factors. On these locations the vocational orientation is stronger.

The panel has no objections of principle to fostering a mix between research and professional oriented personnel, but does encourage the program to keep ensuring all teams of promoters and supervisors have a balanced professional and scientific background.

Aspect 3.3. Quantity of the staff

The panel assesses the aspect 'Quantity of the staff' as good.

Besides a core staff, consisting of a few Leuven professors and the coordinators of the curricula abroad, EMMAPA can depend on a large number of staff members from all partner universities that take care of (parts of) the different program modules. The total number amounts to 46 staff members for an average of around 36 students per year in EMMAPA1. This is more than adequate to handle the different teaching responsibilities of the EMMAPA program. As the extension to a 2-year program has been accompanied by the formal involvement of new partners, there is no indication that the student/staff ratio will become less favorable in the future. For administrative matters and support, EMMAPA can count on the services of K.U.Leuven's facilities and personnel. Neither students nor staff had any complaints about these provisions.

Conclusion theme 3: Staff

The panel assessed all aspects related to the staff positively. Hence, theme 3 'Staff' is assessed positively too.

Theme 4 Facilities and support

Aspect 4.1. Facilities

The panel assesses the aspect 'Facilities' as good.

The panel has visited the facilities in Leuven and was provided with two richly documented presentations in which the facilities at the EU and non-EU partners were illustrated. The panel has also discussed the quality of the facilities abroad with staff and students.

As was evidenced in its report for the Dutch bachelor and master 'Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', the panel considers the facilities in Leuven as truly outstanding. Both research and sports infrastructure are of an exceptional standard. Course rooms, study areas, PC-rooms and library facilities are all very well-equipped. The first part of the program and students continuing doing their research in Leuven, both profit from an excellent study environment. The presentations of the other locations and the discussions with staff and students made clear that the quality of facilities abroad varies from good to very good. There was no evidence that any of the EMMAPA students had to rely on sub-standard facilities.

Aspect 4.2. Support

The panel assesses the aspect 'Support' as good.

The students testified that the transition from their home country to Leuven ran very smoothly. The International Office receives students well and is said to be very helpful with all administrative and practical issues.

There is an adequate provision of information before and during the program and students can always call on the coordinator or the staff. The preparatory phase set up to deal with the heterogeneity of the student population (see 2.9) acts as a good instrument to monitor the student's progress individually. During the intensive first part of the program students are equally well monitored and are feeling very well supported. Alumni and students stated they highly appreciate the commitment and the care of the core staff that is showing a great willingness to help the students.

To prepare for the second part of the program, partner universities present their research topics in Leuven and a joint session is held with all coordinators and students in which information on all locations is shared. Students appreciate this ini-

tiative a lot. The actual transfer abroad runs equally smooth. As was stated before, guidance and supervision at the partner universities rely on existing customs and practices within the different institutions, a fact that is reflected in diverging study-experiences. There were no complaints however about the quality of the support abroad, with staff and services equally helpful and committed.

Conclusion theme 4: Facilities and support

The panel assessed both aspects relating to facilities and support as good. Hence, the panel assesses theme 4 'Facilities and support' as positive.

Theme 5 Internal quality assurance

Aspect 5.1. Evaluation of results

The panel assesses the aspect 'Evaluation of results' as good.

EMMAPA is formally embedded within the central K.U.Leuven internal quality assurance system and is thus subjected to a cycle of regular global curriculum reviews and periodic reviews of program units, based upon electronic students questionnaires. The panel considers the IQA-system very well set up and robust. The panel did notice nevertheless that the response rate for EMMAPA students is rather low and advises the program to reorganize the planning and maybe reconsider the format of the questionnaires in such a way that participation is encouraged.

The panel was very pleased to hear the program management has developed additional initiatives to secure regular and trustworthy feedback on EMMAPA¹. Student hearings were organized every year and an additional student and alumni questionnaire has been executed. Students and alumni indicated feedback is also warmly welcomed in more informal ways. Staff members are said to be very open to suggestions and are showing great willingness to improve the study experience. The panel has also learned that a program-wide review was carried out by an independent external evaluator who interviewed all parties concerned and drew up an enhancement focused report. The results of these different initiatives were used to support the analyses in the self evaluation report. The panel considered this report to be sufficiently self critical and well written.

The panel is of the opinion that the development of the instruments and initiatives mentioned not only provides the program with a good variety of mechanisms to ensure periodic feedback, but also testifies to a positive and proactive attitude towards quality assurance and enhancement, an attitude that was also confirmed in the meeting the panel had with the education director. During this meeting plans to further embed QA in the program's organizational structures were explained. The set up and main tasks of the new POC-EMMAPA were elucidated and the system of

working with didactic teams and stream-coordinators was clarified.

The panel is confident that with these structural interventions and in maintaining the instruments already at hand, both efficiency and effectiveness of the feedback system will be preserved in EMMAPA2.

Aspect 5.2. Improvement measures

The panel assesses the aspect 'Improvement measures' as good.

The interviews with alumni, students and staff amply evidenced the program's concern for continual improvement. The most impressive achievement is certainly the set up of the 2-year curriculum relatively shortly after it became clear EMMAPA₁ tried to do too much in too little time. Also, the issue of harmonization has been recognized by the program management and several initiatives in that respect have already been taken. As was said above, clear learning streams have been identified and coordinators have been appointed to guard the consistency of these lines. EMMAPA₂ is also in the process of developing common approaches to the guidance and evaluation of internship and master's theses and – again – the establishment of a separate POC-EMMAPA has created a suitable arena for joint discussions and decision making.

Most of the opportunities for improvement identified by the panel were recognized by the program management and some proved already to be analyzed and adequately handled.

Alumni and students say they feel their comments and proposals for improvement are taken seriously. Also more practical demands or ad hoc organizational issues are effectively dealt with. As mentioned above, the panel met with enthusiastic lecturers and leaders, showing great commitment to the program. The panel has no reason to doubt that the further development of the program will be taken in hand with an equal amount of enthusiasm and attention for continual improvement as before.

Aspect 5.3. Involvement of staff, students, alumni and professional field

The panel assesses the aspect 'Involvement of staff, students, alumni and professional field' as satisfactory.

Staff involvement has been formally guaranteed up till now through biannual consortium meetings and in annual lecturers meetings, and also more informally through regular contacts between coordinator and individual staff members. Especially during the intense first half of the program there is ample opportunity for informal contact between 'home' and visiting staff. The POC-EMMAPA and the new system of didactic teams and stream coordinators will further secure staff engagement.

The POC-EMMAPA will be equally beneficent for strengthening student involvement in the program's internal quality assurance. The student's voice is already clearly reckoned with in the formal program evaluations and in the additional annual hearings. Students also indicated they are satisfied with the opportunities to bring in their feedback through more informal channels.

Alumni have been involved in the evaluation of EMMAPA¹ through an online questionnaire. For EMMAPA² this will be supplemented by giving an alumnus seat in the POC-EMMAPA. The involvement of the professional field was realized mainly through the wide participation in the program of local and foreign lecturers with a professional background. The panel learned that informal contacts with organisations such as the International Paralympic Committee has also provided the program with useful external input. Mention should also be made of the valuable initiative to have the quality of the program scrutinized by an independent expert.

To conclude, the panel is of the opinion sufficient efforts have been made to secure the involvement of all stakeholders. The panel encourages the program management to devise ways to guarantee a more structural and regular input from external stakeholders. Setting up an advisory board could be one way to do this.

Conclusion theme 5: Internal quality assurance

All aspects regarding Internal quality assurance are assessed positively by the panel. As such the panel assesses theme 5 'Internal quality assurance' positively.

Theme 6 Results

Aspect 6.1. Learning outcomes

The panel assesses the aspect 'Learning outcomes' as satisfactory.

Coming to the end of this report, it should be clear to the reader the panel is predominantly positive about what has been achieved in the last five years and is also quite confident about the future development of EMMAPA. With its wide focus on APA, the program has managed to convincingly fill a gap in the scientific study of physical activity. EMMAPA addresses a societal need that transcends national borders and uses the expertise available at European and non-European universities. This is quite unique.

The quality of the program content, provided by a team of internationally recognized specialists and professionals in the field of APA is beyond dispute. Courses taught are of high standard and show clear links with recent research and current topics in APA. The international perspective and the mandatory study period abroad are clearly major assets of the program, giving all students an extremely valuable experience.

This overall positive impression is clearly reflected in high satisfaction rates. Evaluation results show students appreciate both program content and delivery. This was also explicitly confirmed during the interview with the alumni. EMMAPA has evidently fulfilled their expectations and has catered for their needs. As for the actual effect of an EMMAPA degree on employment, not a lot of information was available. The SER acknowledges that more effort should go into gathering data on postgraduate career paths. The alumni interviewed by the panel estimated about fifty percent of their study colleagues were still active in APA, some pursuing a PhD or other studies, and some returning to their former job.

A lot has been said already about what was vulnerable in EMMAPA₁. The combination of the heterogeneity in student's study backgrounds, the former 1 year time restriction and the fact that the program relies on different providers with different educational cultures and customs that were not actively harmonized, has led to a sometimes sub-optimal study experience. This was evidenced in the more critical remarks of students and alumni and in the quality of the theses output, which the panel considered acceptable but not particularly impressive. However, the selection at the gate (which can be further improved), a strong guidance during the first part of the program and especially the motivated students and staff, have kept EMMAPA₁ more or less manageable. There has hardly been any drop out and students did manage to produce theses of acceptable quality. It may not always have been a very smooth process, but it would certainly be unfair to infer students have not attained the intended learning outcomes.

Considering the recent implementation of the 2-year program, the future looks quite promising.

The extra year in itself will already create ample space to counter former difficulties. But also the fact the program management has acknowledged and analyzed the main obstacles, has increased the central direction on the program, and has already taken good initiatives to ensure improvement, convinces the panel the program management will be able not only to consolidate what has been achieved, but is also now ready to take the program as a whole to a higher level.

Aspect 6.2. Study progress

The panel assesses the 'Study progress' as good.

The figures on the study efficiency for EMMAPA₁ included in the SER are quite impressive. From 2005 until 2009, only 6 out of 144 students who enrolled, did not graduate. Two students had re-sits, the others graduated after one year. Clearly, students enrolling in the EMMAPA program are highly motivated to succeed and neither the content nor the set up of the program has prevented them from doing so. This of course can only be applauded.

As is mentioned in the SER, it will be important to follow-up study efficiency patterns in EMMAPA2. The longer duration may affect dropout. The panel subscribes to the intention of the POC-EMMAPA to closely evaluate these trends in the future.

Conclusion theme 6: Results

Since the aspects 'Learning outcomes' and 'Study progress' are assessed satisfactory, in effect, the panel assesses theme 6 as positive.

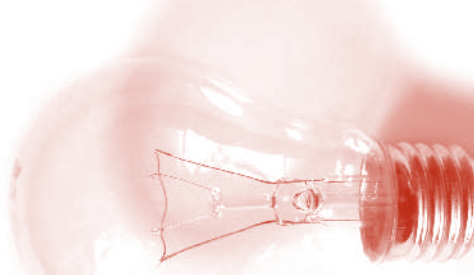
General assessment by the panel

The panel concludes that the Erasmus Mundus Master in Adapted Physical Activity, coordinated by the Katholieke Universiteit Leuven, shows enough guarantees for the generic quality requirements since all six themes are assessed positively. The general assessment of the EMMAPA by the panel is therefore positive.

Recommendations for further improvement: summary

- Stress the program's intention to form researchers more explicitly in the current formulation of the objectives.
- Sharpen the focus and profile of the program.
- Further develop, especially with regard to the second half of the program, joint approaches to teaching and learning (including guidance and evaluation), strengthen the program-wide harmonization and keep enhancing central management on the program as a whole.
- Develop a more detailed thesis guide for students and draw up a similar guide for supervisors.
- Monitor program consistency more closely.
- Keep monitoring the study time and implement the recent plans for a more formal study time measurement.
- Encourage lecturers to provide more review literature.
- Execute the plan to draw up textbooks for each of the three professional streams.
- Refine and supplement current selection procedures to guarantee that only highly qualified students can enter the program.
- Keep devising ways to harmonize the heterogeneity in student's study backgrounds as much as possible.
- Keep ensuring that all teams of theses promoters and supervisors have a balanced professional and scientific background.
- Reorganize the planning and/or reconsider the format of the QA-questionnaires in such a way that student participation is encouraged.
- Devise ways to guarantee a more structural and regular input from external stakeholders. Consider setting up an advisory board.
- Start gathering data on postgraduate career paths.
- Keep monitoring and evaluating study efficiency trends.

De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel

Inleiding

De bachelor- en masteropleiding in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel wordt aangeboden door de Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie. Het dagelijkse bestuur en de kwaliteitsbewaking van de curricula van beide opleidingen zijn in handen van de Opleidingsraad Lichamelijke Opvoeding. Voor het opleidingsspecifieke onderwijs wordt beroep gedaan op vijf vakgroepen van de Faculteit ('Bewegingsvorming en Sporttraining', 'Menselijke Fysiologie', 'Sportbeleid en Management', 'Experimentele Anatomie' en 'Biometrie en Biomechanica').

De bacheloropleiding telt 180 studiepunten. De masteropleiding bedraagt 60 studiepunten en omvat vier afstudeerrichtingen: 'Training en Coaching', 'Sportmanagement', 'Fitheid en gezondheid' en 'Onderwijs'. Tenzij expliciet vermeld, hebben de overwegingen en oordelen over de masteropleiding in onderhavig rapport telkens betrekking op de gehele opleiding en gelden aldus voor de vier afstudeerrichtingen.

De commissie vernam dat de Vlaamse opleidingen Lichamelijke Opvoeding & Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel, de Universiteit Gent en de Katholieke Universiteit Leuven in 2009 bij de bevoegde Minister gezamenlijk een aanvraag hebben ingediend voor het inrichten van een tweejarige master.

De beoogde omvorming dient met name het aanbod aan professionele vorming en de kansen op internationalisering te vergroten en zal ook worden gebruikt om de academische component (via het inrichten van onderzoeksminoren) verder te versterken. De uitbreiding zal sommige opleidingen tevens toelaten een deel van de lerarenopleiding in de master te laten 'indalen'.

De instellingen zullen hun masteropleidingen daarbij volgens eenzelfde structuur (een parallelle opbouw met een gelijke verdeling van studiepunten) inrichten en plannen daarbij ook inhoudelijk nauw te gaan samenwerken. De aanvraag werd eind 2009 goedgekeurd en de tweejarige master zou vanaf 2013-2014 operationeel worden.

De commissie kan een dergelijke samenwerking uiteraard alleen maar aanmoedigen en volmondig bevestigen dat een uitbreiding naar een tweejarige master de Vlaamse opleidingen mooie en welkome kansen biedt. Op het moment van haar bezoek (najaar 2010) was evenwel het eenjarige programma nog volop in voege en waren de details van het nieuwe programma nog niet volledig duidelijk (en uiteraard ook niet verifieerbaar). De oordelen van de commissie zijn dus vooral gebaseerd op haar bevindingen over het eenjarige masterprogramma. Waar relevant zal de commissie verwijzen naar de plannen voor de tweejarige master die zij tijdens het bezoek heeft ingekeken.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Beknopte beschrijving van de doelstellingen

Het zelfevaluatierapport vermeldt volgende algemene opleidingsdoelstellingen:

De opleiding tot academische Bachelor LO & BW heeft tot doel om studenten via een multidisciplinaire benadering voldoende kennis en inzicht te geven in de biomedische en humane (begegings-)wetenschappen. Tevens moeten zij in staat zijn om onder begeleiding beweging en sport als individueel en maatschappelijk fenomeen te begrijpen en te benaderen. Zij hebben een beeld van de diversiteit van de arbeidsmarkt in het domein van LO, sport en bewegen en kunnen een gerichte keuze maken voor verdere specialisering op basis van wetenschappelijk inzicht, persoonlijke interesse, vaardigheden en attitudes.

Academische Bachelors LO & BW:

- hebben algemene kennis van en inzicht in de bewegingswetenschappen, in het bijzonder in de effecten van sport en bewegen voor de mens en de impact ervan op de maatschappij en zijn in staat om wetenschappelijke informatie op te zoeken, te analyseren en te interpreteren (rol als wetenschapper),
- beschikken over basisvaardigheden, kennis en inzicht om programma's uit een brede waaier van toepassingsgebieden te kunnen analyseren, plannen, implementeren en evalueren wat betreft begeleiding en leiding; hierbij zijn ze ondernemend en beschikken ze over voldoende verantwoordelijkheidszin en creativiteit en kunnen ze gericht samenwerken (rol als adviesverstrekker, coach, educator, manager en promotor),
- hebben een brede en kritische kijk op het werkveld en beschikken over voldoende zelfkennis voor verdere oriëntatie en specialisatie (rol als beroepsinnovator en -ontwikkelaar).

De Master LO & BW moet in staat zijn om zelfstandig wetenschappelijk onderbouwde (bege)leiding te geven aan de ontwikkeling, verbetering, invoering, uitvoering en ondersteuning van programma's in de setting van sport en beweging. Hierbinnen dient men ook onderzoek te kunnen uitvoeren naar de werking en het effect van begeleidings- en/of beleidsprogramma's.

Masters LO & BW:

- hebben specifieke kennis van en inzicht in bewegingswetenschappen, om de specificiteit en het effect van sport en bewegen voor de mens en/of de impact ervan op de maatschappij te begrijpen (i.f.v. begeleiding of beleid); ze zijn in staat om zelf wetenschappelijk onderzoek te verrichten en hierover met het werkveld en andere wetenschappers te communiceren (rol als wetenschapper),
- beschikken over vaardigheden, kennis en inzicht om projecten op te zetten en programma's uit een specifiek toepassingsgebied (via de afstudeervarianten: sportmanagement, fitheid & gezondheid, training & coaching, onderwijs) te kunnen analyseren, plannen, implementeren en evalueren wat betreft (bege)leiding; ze nemen initiatief en verantwoordelijkheid in het specifieke werkveld, zijn innovatief en kunnen met onderzoekers en specialisten in het veld samenwerken (rol als adviesverstrekker, coach, educator, manager en promotor),

- hebben een duidelijk beeld van de evoluties in de sportmarkt en de bewegingswetenschappen en zijn in staat om hier een eigen specifieke rol als (bege)leider op te nemen; ze hebben een attitude van levenslang leren verworven waarbij ze hun sterke punten optimaal trachten te benutten en ze van hun zwakke punten werkpunten maken (rol als beroepsinnovator en -ontwikkelaar).

Deze algemene opleidingsdoelen worden in het zelfevaluatie rapport verder geconcretiseerd in een gedetailleerd competentiekader. Een aanschouwelijke voorstelling van het competentiemodel is te vinden op: www.vub.ac.be/LK/documents/onderwijsaanbod/Competenties%20opleiding%20LOBW%20aaffiche.pdf

Oordelen visitatiecommissie

Facet 1.1. Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet niveau en oriëntatie als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie is tevreden met de inspanningen die de opleidingsraad heeft gedaan om de doelstellingen en eindtermen voor de bachelor- en de masteropleiding gedetailleerd en competentiegericht te formuleren. Daarbij werd gewerkt met het bepalen van rollen en specifiek daarbij behorende competenties. Internationale afstemming werd gezocht via een actieve participatie aan het Europese AEHESIS-project⁵. Voor beide opleidingen werden de competenties ook expliciet afgetoetst aan de globale competenties die zijn gedefinieerd in artikel 58 § 2 van het Structuurdecreet en die ook als criteria fungeren voor dit facet. Uit deze toetsing blijkt dat de competentiekaders van beide opleidingen qua niveau en oriëntatie ruim tegemoet komen aan de vigerende eisen.

Wel is de commissie van mening dat het volledige docententeam van beide opleidingen in al hun interne en externe communicatie nog sterker en eenduidiger moet inzetten op het primaat van de wetenschap en het onderzoek. Studenten en docenten geven aan dat nogal wat abiturienten aangetrokken worden door de sport en onvoldoende op de hoogte zijn van de academische insteek, wat dan bijvoorbeeld leidt tot een relatief grote uitval. Ook aan het 'einde' van de opleiding, met name wat het beoogde niveau van de masterproef betreft (zie facet 2.8), vond de commissie tekenen dat er onder de docenten geen eenduidige standaard wordt gehanteerd. Dit zijn volgens de commissie impliciete signalen voor het feit dat er binnen de opleidingen nog werk is om dat wat op papier is gezet verder te interioriseren en consequent uit te dragen. De vorming van bewegingswetenschappers zou daarbij meer uitdrukkelijk centraal moeten staan.

---

⁵ | AEHESIS staat voor 'Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science'.
Zie: www.esep.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=29

Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet domeinspecifieke eisen als goed voor zowel de bachelor- als masteropleiding.

Afgezien van bovenstaande opmerking, die natuurlijk ook geldt voor dit facet, wil de commissie de opleidingen hier vooral complimenteren voor het intensieve en degelijke werk dat is geleverd bij de totstandkoming van de competentiekaders. Met name de actieve participatie in het Europese AEHESIS-project heeft de opleidingen in staat gesteld op een gestructureerde en intensieve manier kennis te nemen van de internationale context en de eisen die worden gesteld door buitenlandse vakgenoten, en daar in hun eigen competentiekaders van te profiteren. De kaders voldoen ook in ruime mate aan de minimeisen die de commissie formuleerde in haar domeinspecifiek referentiekader. De commissie vernam dat actoren uit het beroepenveld nauw betrokken werden bij het opstellen van het competentiemodel. Uit de kaders blijkt dan ook duidelijk een goede afstemming op de eisen van het beroepenveld.

De commissie is van oordeel dat er aan de 'kop' van de opleidingen (de doelstellingen) goed werk is geleverd en de opleidingen een erg mooi instrument in handen hebben om de competentiegerichte aanpak en de geformuleerde ambities verder door te trekken doorheen alle aspecten van de opleidingen. De commissie herhaalt dat daarbij de wetenschappelijke insteek en de onderzoeksgerichtheid expliciet voorop dient te staan. Onder meer de komst van de tweejarige master biedt daartoe een uitgelezen opportuniteit.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Gegeven de positieve scores die aan bovenstaande facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 2   Programma

Beknopt overzicht van de programma's

Onderstaande tabellen geven een schematisch overzicht van de inhoud van de betrokken programma's en de toegekende studiepunten. Een meer uitgebreid overzicht van de opbouw van de programma's en beschrijvingen van de gedoceerde opleidingsonderdelen zijn te vinden op: www.vub.ac.be/LK/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=69.

Eerste jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Chemie (5)	Inleiding tot de biomechanica van het menselijk bewegen (5)
Geïntegreerde werkperiode recreatie- en revalidatiesporten (3)	Algemene biologie en weefselleer (4)
Organisatie van de sport (3)	Sportsociologie (5)
Anatomie van het locomotorisch stelsel (8)	Geschiedenis en filosofie van de sport en de LO (3)
	Bewegingsagogiek (4)
Individuele bewegingsvorming en methodiek I (9)	
Bewegingsvorming en methodiek I (4)	
OF	
Topsportspecifieke carrièreplanning I (enkel mogelijk voor topsporters met het hoogste statuut officieel erkend bij Topsport & Studie) (17)	
Tweede jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Biochemie van de inspanning (7)	Anatomie in-vitro (4)
Immunologie en bindweefselfysiologie toegepast op beweging en revalidatie (4)	Onderzoeksmethodologie in de bewegingswetenschappen (4)
Sportpsychologie (5)	Neurofysiologie van beweging en pijn (4)
	Sportmanagement (5)
	Gezondheidsleer & EHBO (4)
Didactiek van de bewegingsvorming (5)	
Individuele bewegingsvorming en methodiek II (8)	
Bewegingsvorming en methodiek II (10)	
OF	
Topsportspecifieke carrièreplanning III (enkel mogelijk voor topsporters met het hoogste statuut officieel erkend bij Topsport & Studie) (18)	
Derde jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Biomechanica toegepast op de sport (6)	Motorisch leren en psychomotorische ontwikkeling (5)
Navorsingsmethodes, statistiek en informaticatoepassingen (6)	Menselijke fysiologie (5)
Sportbeleid in Vlaanderen (3)	Capita selecta van de beroepssectoren in de lichamelijke opvoeding en Bewegingswetenschappen (3)
	Biometrie toegepast op de lichamelijke opvoeding en de sport (5)
	Trainingsleer en inspanningsfysiologie: deel I (5)
Stages in onderwijsinstellingen (4)	
Individuele bewegingsvorming en methodiek III (6)	
Bewegingsvorming en methodiek III (6)	
OF	
Topsportspecifieke carrièreplanning III (enkel mogelijk voor topsporters met het hoogste statuut officieel erkend bij Topsport & Studie) (12)	
Keuzevakken (6)	

Master	
Semester 1	Semester 2
Trainingsleer en inspanningsfysiologie: deel II (5)	Geïntegreerde werkperiode: Wintersporten (3)
	Financieel management en economische aspecten van de sport (3)
	Sportrecht en sportethiek (3)
Bewegingsvorming en methodiek IV OF Topsportspecifieke carrièreplanning IV (3)	
Masterproef (16)	
Afstudeerrichtingspecifieke pakketten: - Fitheid & gezondheid (27) - Onderwijs (27) - Training & coaching (27) - Sportmanagement (27)	

Oordelen visitatiecommissie

Facet 2.1. Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In het kader van het AEHESIS-project ontwierpen de opleidingen een dekkingsmatrix waarbij is nagegaan welke opleidingsonderdelen bijdragen tot welke competenties en welk niveau (van 'basiskennis en of -gedrag' tot 'flexibel kunnen toepassen in complexe situaties') daarbij wordt nagestreefd. Deze oefening leidt tot de conclusie dat er voor beide opleidingen een goede dekking is tussen competenties en vakinhouden. De commissie deed een gelijkaardige oefening aan de hand van de programmaschema's en de cursusinhouden en kon de relatie tussen competenties en programmaonderdelen over het algemeen eveneens navolgen, maar ziet zeker nog ruimte voor verbetering.

Zo zijn de vakinhouden over het algemeen wel in overeenstemming met de ambities maar is er toch een wat vreemde oppositie tussen de doorgedreven competentie-gerichte aanpak in de doelstellingen en de relatief traditionele, vanuit disciplines (en achterliggende vakgroepen) gedefinieerde, programma's. De gelegenheid om consequent koppelingen te maken bijvoorbeeld tussen praktijkvakken en theorie wordt te weinig gegrepen. Het gebeurt in sommige opleidingsonderdelen, maar die voorbeelden (atletiek-inspanningsfysiologie gekoppeld door het ontwerpen van een trainingsprogramma) krijgen weinig navolging.

Rollen en competenties die door de schotten van de disciplines en vakgroepen heen lopen (bijvoorbeeld 'beroepsinnovator die evoluties en trends opvolgt') zijn heel divers en over het programma verspreid vormgegeven. Onduidelijk is wie de invulling van zo'n rol aanstuurt en hoe een rol met bijhorende competenties coherent en stapsgewijs doorheen beide programma's wordt opgebouwd. De commissie kreeg de indruk dat de programma's en de vormgeving vaak intuïtief en relatief individueel (of vooral binnen de vakgroepen) geschiedt, en er weinig overkoepelende sturing is.

Tijdens de gesprekken werd de commissie duidelijk gemaakt dat de vakgroepen inderdaad op inhoudelijk en op personeel vlak verantwoordelijk zijn voor het onderwijs, maar de opleidingsraad wel een rol speelt in het onderlinge afstemmingsproces. De commissie begrijpt de voordelen van een vakgroepgecentreerde opzet (de structurele inhoudelijke verankering van gedoceerde inhoud in het onderzoeksgebeuren) en wil de opleidingen geenszins alternatieve bestuursstructuren opleggen, maar raadt alle betrokkenen aan om meer gelegenheden voor gezamenlijk opleidingsbreed overleg te creëren en daarbij ook in een duidelijkere proactieve centrale regie te voorzien. Verschillende gesprekspartners wezen in dezen naar de opleidingsraad, maar de commissie kon geen scherp zicht krijgen op het reële mandaat van dit gremium. De commissie vernam wel dat bijvoorbeeld het opstellen van de dekingsmatrix gebeurde tijdens een tweedaags conclaaf met alle betrokkenen en acht een dergelijke overlegstructuur alvast uitermate geschikt voor het versterken van een gemeenschappelijk gedragen en uitgevoerde onderwijsaanpak.

Samengevat kan worden gesteld dat de commissie er niet aan twijfelt dat de huidige programma's de meeste studenten de mogelijkheid biedt de vooropgestelde eindkwalificaties daadwerkelijk te behalen. Zij vraagt zich wel af of dit steeds via de meest efficiënte weg en middels een gereflecteerde en gecoördineerde onderwijsaanpak gebeurt. Aangeraden wordt om de vertaalslag van competenties naar programma's (met oog voor vormgeving en toetsing) gezamenlijk te bespreken en manieren te zoeken om de competentiegerichte aanpak explicieter in de programma's te integreren. Mogelijks kan daarbij het aanstellen van 'competentierolcoördinatoren' die de leerlijnen nagaan en bewaken worden overwogen.

Een tweede uitdaging voor de toekomst ligt in het aansterken van de internationalisering. De opleidingsverantwoordelijken werkten reeds een aantal goede initiatieven uit (doceren van sommige vakken in het Engels, uitnodigen van buitenlandse gastprofessoren, integreren van internationale literatuur) maar de resultaten op het vlak van studentenmobiliteit zijn nog erg beperkt. Aangegeven werd dat dit zeker een van de prioriteiten zal zijn bij de verdere uitwerking van de tweejarige master.

Facet 2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet professionele en academische gerichtheid van het programma als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie bestudeerde de goed uitgewerkte opleidingsonderdelenfiches en het gebruikte lesmateriaal van beide opleidingen en constateerde dat de inhoud van beide programma's over het algemeen een goed niveau halen.

De kennisontwikkeling is voldoende breed en bereikt doorheen de verschillende opleidingsfasen ook de nodige diepte. De gedoeerde stof is up to date en sluit goed aan bij de recente ontwikkelingen in het wetenschapsgebied. Het vakgroepgestuurde aanbod inspireert zich duidelijk op de sterktes van het eigen onderzoek wat reeds vruchten afwerpt in de bachelor en uiteraard volop rendert in de afstudeerrichtingen in de master. Studenten uit beide opleidingen gaven aan dat er regelmatig gerefereerd wordt aan of gebruik gemaakt wordt van het onderzoek van de eigen docenten.

De aansluiting op de beroepspraktijk geschiedt via de practica, de bewegingsvorming en uiteraard de stages die zowel in de bachelor als in de master geprogrammeerd staan. Vooral de stages zijn volgens de commissie een sterk punt van de Brusselse opleidingen. Er is een mooi en ruim aanbod dat goed is vormgegeven in intensieve geïntegreerde werkweken. Ook het ruime aanbod aan stages in de onderwijsafstudeerrichting verdient vermelding.

Het pakket aan reguliere bewegingsvorming in beide opleidingen is op zich voldoende breed en van een goede kwaliteit, al mist de commissie daar een systematische integratie met de theorie. Zoals aangegeven onder facet 2.1 wordt een dergelijke koppeling wel gemaakt voor sommige leerinhouden maar die voorbeelden krijgen toch te weinig navolging. Dit is volgens de commissie een van de punten die een gezamenlijk beredeneerde en uitgevoerde aanpak behoeft.

Een ander aandachtspunt betreft de ontwikkeling van onderzoeksattitudes- en vaardigheden waarbij de commissie vaststelde dat het huidige aanbod niet alle studenten even sterk toerust, wat zich reflecteert in het programma (waar een meer consistente en programmabrede focus op academische vaardigheden overweging verdient) en in de mindere kwaliteit van sommige masterproeven (zie *facet 2.8*). Dit laatste ligt ten dele aan tijdsdruk (zie *facet 2.5*) maar wellicht ook aan de onderzoeksleerlijn zelf die sommige studenten nog onvoldoende de vaardigheden bijbrengt om het finale onderzoekproces gefocust aan te pakken, goed te laten bezinken en de conclusies ook goed in context te plaatsen. De commissie raadt de opleidingsverantwoordelijken aan om die leerlijn programmabreed te versterken en hem ook vroeger te laten beginnen. Tijdens het bezoek vernam de commissie dat er concrete plannen zijn om zowel in de bachelor als in de master het methodologiepakket uit te breiden. Dit lijkt de commissie een goede remediëring en zij raadt de opleidingen dan ook aan de plannen uit te voeren.

Facet 2.3. Samenhang programma

De commissie beoordeelt het facet samenhang programma als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De modeltrajecten die hierboven schematisch zijn weergegeven acht de commissie over het algemeen logisch opgebouwd en inhoudelijk samenhangend. Gespecialiseerde opleidingsonderdelen worden steeds voorafgegaan door algemeen vormende of inleidende vakken en studenten signaleerden geen storende overlap. De commissie waardeert het ook dat er tijdens het hierboven vermelde conclaaf werk werd gemaakt van het uittekenen van volgtijdelijkheden in de vorm van zogenaamde pre- en co-requisites.

Tijdens de gesprekken met de studenten kwam wel de opmerking dat de synthese van de verschillende leerinhouden pas echt op gang komt met de masterproef. Dat is op zich niet problematisch, al gelooft de commissie dat de opmerking gekoppeld kan worden aan haar vaststellingen in verband met de nog relatief individueel of vakgroepgestuurde onderwijsopzet onder facet 2.1. Het ontwikkelen van een gemeenschappelijke en vakgroepoverschrijdende aanpak van de onderwijsvormgeving (zonder dat daarbij de sterktes van het vakgroepgestuurde inhouden hoeven te verdwijnen) zal met andere woorden ook de horizontale samenhang en integratie van de programma's ten goede komen. De commissie verwees in dit kader reeds naar de nood aan een sterkere integratie tussen theorie en praktijk en een meer coherente vertaling van disciplineoverschrijdende rollen en competenties. Specifiek voor de bachelor zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden om aan het eind een integratief opleidingsonderdeel (zoals een bachelorproef) te programmeren.

Een dergelijke meer geregisseerde en geïnstitutionaliseerde aanpak zal de samenhang van de programma's ook structureel en proactief verankeren.

Facet 2.4. Studieomvang

Het bachelorprogramma telt 180 en het masterprogramma 60 studiepunten. De programma's voldoen daarmee aan de decretaal vastgelegde eisen inzake studieomvang.

Facet 2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt het facet studietijd als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

Wat de bachelor betreft vernam de commissie geen klachten over sterk van de be-grote studietijd afwijkende studielast. Studenten getuigen dat het programma over het algemeen goed studeerbaar is. De kleinschaligheid van de opleiding wordt hierbij als een voordeel gezien: de drempels zijn over het algemeen laag en studenten zeggen met problemen inzake studeerbaarheid makkelijk bij de proffen of

assistenten terecht te kunnen. Het bestuderen van de opbouw van de programma's en de cursusinhouden spreken de indruk van een goede studeerbaarheid volgens de commissie niet tegen.

Uit de beschrijvingen in het zelfevaluatierapport is ook duidelijk dat de studeerbaarheid structureel wordt opgevolgd via de onderwijsbeoordelingen en een 'studievoortgangsbewakingscommissie' (die voor elke student een dossier bijhoudt en die op individuele basis beoordeelt) en er desgevallend geremedieerd wordt. De commissie acht dit alles prima geregeld.

De situatie in de masteropleiding ligt anders. Ook hier gelden de kleinschaligheid en een goede opvolging van de individuele student, maar is het duidelijk dat er veel moet gebeuren op erg korte tijd. Dat leidt bijvoorbeeld regelmatig tot uitstelgedrag bij de masterproef. Ook de kwaliteit van de masterproeven wordt zeker niet bevorderd door het feit dat studenten in het huidige format slechts een jaar tijd hebben. Deze vaststelling was een van de directe aanleidingen voor de aanvraag van een tweejarige master die inmiddels is goedgekeurd. De commissie is van oordeel dat de problematiek van de erg krappe eenjarige master aldus voldoende gekend is en er een goede oplossing voor is uitgetekend. De commissie wil daarnaast zeker ook niet voorbijgaan aan de vaststelling dat een groot deel van de masterproeven, ondanks de bestaande druk, een behoorlijk niveau weten te realiseren binnen de voorziene tijd.

Facet 2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet afstemming tussen vormgeving en inhoud als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In het zelfevaluatierapport presenteren de opleidingen hun onderwijsvisie die in het teken staat van 'onderzoeksgebonden onderwijs via leer- en onderwijs efficiëntie naar de professional'. Centraal staan drie leerlijnen (conceptuele lijn/vaardighedenlijn/integrale ervarings- en reflectielijn) die door de programma's heen lopen.

De commissie vond deze visie ook ten dele in de opleidingen terug. Zo valt de vooropgezette trias in beide opleidingen te herkennen in de driedeling tussen theorie die voornamelijk in hoorcolleges wordt gedoceerd, vaardigheden die via werkcolleges en praktische oefeningen wordt bijgebracht en ervaringsgerichte en met het werkveld verbonden stages en werkweken.

Anderzijds is de in het model veronderstelde integratie en complementariteit tussen de drie lijnen minder duidelijk terug te vinden. Opnieuw dient dit volgens de commissie verklaard te worden door een te weinig doorgedreven en doorgesproken opleidingsbrede onderwijsaanpak. Bij het verder consolideren van een dergelijke aanpak lijkt het de commissie zinnig om telkens expliciet vanuit de doelstellingen te vertrekken en gezamenlijk na te gaan hoe de competenties en rollen in de verschillende opleidingsonderdelen zo efficiënt mogelijk kunnen worden vormgegeven.

Daarmee is niet gezegd dat de vormgeving van individuele vakinhouden en bijhorende onderwijsmiddelen (cursussen, powerpoints, readers) niet van een goede kwaliteit zouden zijn of er onvoldoende variatie zou zijn in het onderwijsaanbod. Bachelors – zowel als masterstudenten, getuigen van de grote gedrevenheid van lesgevers en geven aan dat de kleinschaligheid zorgt voor een erg interactieve leeromgeving die duidelijk wordt gewaardeerd. Er wordt in beide opleidingen *de facto* studentgecentreerd gewerkt.

De commissie twijfelt er dus niet aan dat elke lesgever zijn of haar best doet om de leerinhouden zo aantrekkelijk mogelijk aan te brengen, maar meent dat er veel meer naar elkaar gekeken en van elkaar geleerd zou moeten worden. De individuele en vaak intuïtieve aanpak levert hier en daar enkele mooie praktijken op maar die vormen zelden de motor voor een discussie over en het ontwikkelen van een meer opleidingsgebonden onderwijsvisie.

Het viel de commissie ook op dat er relatief veel eigen syllabi gebruikt worden. Wellicht valt te overwegen wat meer gebruik te maken van internationale handboeken.

Facet 2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet beoordeling en toetsing als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De organisatie van het toetsen en het examineren staat beschreven in het zelfevaluatie rapport en is vastgelegd in reglementen. Voor zover de commissie kon nagaan is dit goed geregeld. Examenvormen en -normen worden duidelijk beschreven in de opleidingsonderdelenfiches en studenten uit beide opleidingen geven aan dat zij weten wat er van hen verwacht wordt. Volgens studenten wordt gepeild naar kennis en inzicht, verloopt de examinering fair en wijken vragen of toetsen niet af van de gedoctrineerde stof. De commissie kon ook vaststellen dat er een adequate variatie bestaat in toetsvormen en er zowel met permanente als met periodegebonden evaluatie wordt gewerkt.

De commissie kreeg in de bijlagen van het zelfevaluatie rapport voor beide opleidingen een keur aan representatieve examenvragen te zien die zij over het algemeen van een goed niveau vindt. Er lijkt over het algemeen een adequate koppeling te bestaan tussen het competentiemodel en de toetsing maar die alignatie komt volgens de commissie eerder impliciet en accidenteel dan bewust en gewild tot stand. Voor geen van beide opleidingen is er een opleidingsbrede beoordelingsstrategie die bewust uitgaat van de doelstellingen en die leidt tot een geconcentreerd evaluatiebeleid. Aansluitend op haar eerdere suggesties in dit verband (zie facetten 2.1, 2.3 en 2.6) raadt de commissie de opleidingsverantwoordelijken aan om bij de verdere vertaalslag van de competenties naar de programma's ook de examinering te betrekken.

Voor de evaluatie van de sportpraktijk, de stages en de masterproef zijn zowel de eisen als de manier van beoordelen duidelijk. De commissie stelde wel vast dat met name voor de masterproef naar haar oordeel de vooropgezette standaard niet door alle beoordeelaars even consequent is gehanteerd waardoor de toetsing van het wetenschappelijk eindniveau niet voor de volle honderd procent geborgd is (zie *facet 2.8*).

Facet 2.8. Masterproef

De commissie beoordeelt het facet masterproef als onvoldoende.

De masterproef telt 16 van de 60 studiepunten en voldoet daarmee formeel aan de decretale eisen omtrent de zwaarte van de masterproef. Het werkstuk is opgezet als sluitstuk van de opleiding en krijgt meestal vorm door het inschakelen van de studenten in lopend onderzoek. Studenten kunnen ook een eigen onderwerp kiezen. Over plaats, opzet, organisatie en finaliteit van de masterproef is de commissie tevreden.

De commissie kreeg voor het bezoek een selectie van recente masterproeven te lezen. Tijdens het bezoek keek zij ook een ruimere keur in. De commissie stelde daarbij vast dat de niveaus van de scripties een relatief grote spreiding vertonen en constateerde ook dat een twee scripties volgens haar ten onrechte een voldoende beoordeling hebben gekregen. De commissie heeft dit uitvoerig besproken met de opleidingsvertegenwoordigers, de studenten en de docenten en kwam daarbij tot de volgende tweeledige analyse.

De spreiding in kwaliteitsniveaus valt volgens de commissie deels te verklaren door het feit dat studenten betrekkelijk weinig tijd hebben om hun masterproef uit te voeren. De commissie opperde daarnaast reeds dat de methodologische onderzoeksleerlijn sommige studenten nog onvoldoende de vaardigheden bijbrengt om het finale onderzoekproces gefocust aan te pakken, goed te laten bezinken en de conclusies ook goed in context te plaatsen. Deze twee factoren zouden met het invoeren van de tweejarige master verholpen moeten worden. Een derde element dat speelt bij de spreiding betreft de begeleiding die vooral binnen de vakgroepen en onder toezicht van promotoren plaatsvindt, waarbij regie en intensiteit van begeleiding varieert. Studenten wezen daar expliciet op en de opleidingsverantwoordelijken gaven ook zelf aan dat zij van plan zijn het strak opgezette begeleidingsschema dat binnen de opleidingen Revalidatie en Kinesithérapie werd ontwikkeld ook voor de LO-studenten te hanteren. De commissie heeft er vertouwen in dat met deze ingrepen reeds een belangrijke kwaliteitssprong zal worden gemaakt.

Wat de in de ogen van de commissie onterechte beoordelingen betreft, begrijpt de commissie dat mindere prestaties ten dele worden gecompenseerd door proces-

beoordeling die zich uiteraard niet laat zien in het afgewerkte product. De commissie acht dit op zich geen problematisch gegeven maar meent wel dat de ondergrens – die door de opleiding overigens duidelijk is getrokken – daarbij erg streng bewaakt dient te worden. In twee gevallen is dit niet gebeurd, wat er op wijst dat de vooropgezette standaard onder de docenten kennelijk niet eenduidig wordt gehanteerd. In het licht van haar eerdere opmerkingen over het ontbreken van een opleidingsbrede aanpak en een centrale regie heeft de commissie tevens onvoldoende garanties dat dergelijke voorvallen zich in de toekomst niet opnieuw kunnen voordoen. Met het aan dit facet toegekende oordeel wil de commissie vooral hierover een duidelijk signaal geven en de opleidingsverantwoordelijken aanmanen om in de puntentoekening voldoende checks and balances aan te brengen zodat het wetenschappelijk eindniveau van de opleiding ondubbelzinnig en opleidingsbreed wordt gewaarborgd.

Dit gezegd zijnde wil de commissie niet voorbijgaan aan het andere uiteinde van het spectrum en er op wijzen dat er ook een aantal erg goede masterproeven is gemaakt. Zoals eerder aangegeven constateerde de commissie dat een groot deel van de studenten, ondanks de bestaande druk, een behoorlijk niveau weet te realiseren binnen de voorziene tijd.

Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet toelatingsvoorwaarden als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

De formele toelatingsvoorwaarden voor de bachelor en de master zoals die in het zelfevaluatierapport en in de studiegids staan vermeld, acht de commissie duidelijk en adequaat.

Om de overgang van secundair naar de bachelorfase te faciliteren worden voor bijvoorbeeld chemie en fysica brugcursussen aangeboden en worden er voor de bewegings- en voor sommige theorievakken niveaubepalende testen ingericht. Een goed initiatief acht de commissie het bestaan van de studievoortgangsbewakingscommissie waarin de vorderingen van studenten individueel worden opgevolgd. Niet onbelangrijke ruimte voor verbetering ligt er volgens de commissie nog in de voorlichting naar toekomstige studenten toe. Zoals onder facet 1.1 gesteld, beveelt de commissie de opleiding aan om sterker en eenduidiger in te zetten op het primaat van de wetenschap en het onderzoek, zodat studenten die vooral op het sporten afkomen een ondubbelzinnig beeld krijgen op de aard en de prioriteiten van de opleiding.

Wat de masteropleiding betreft is de commissie tevreden over de manier waarop de aansluiting met de vooropleiding wordt verwezenlijkt. De master steunt op het niveau van de bachelor en studenten gaven aan geen problemen te ervaren bij de

overgang. Voor zij-instromers zijn goede bijspijkerpakketten voorzien die mee geëvalueerd worden via de reguliere onderwijsevaluatie.

In beide opleiding is er ook een individueel traject uitgetekend voor topsporters dat de commissie erg goed opgezet vindt.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Gegeven de positieve scores die hierboven aan de meeste facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, en gegeven het feit dat de negatieve score op facet 2.8 met name als signaal bedoeld is om bij de punten-toekenning van de masterproef de ondergrens strenger te bewaken, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 3 Inzet van personeel

Facet 3.1. Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwaliteit personeel als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Zoals eerder aangegeven onder facet 2.6 is de commissie tevreden over de individuele vakinhoudelijke en didactische deskundigheid van het bij beide opleidingen betrokken personeel. Zoals moge blijken uit het cursusmateriaal en de gesprekken met de studenten en alumni, wordt op een voldoende hoog niveau en middels een waaier aan stimulerende onderwijsvormen gedoceerd. Studenten getuigen dat de afstand tot het personeel erg klein is en de schaal van de opleidingen een erg stimulerende onderwijsomgeving toelaat. Tijdens de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de docenten en de assistenten vond de commissie telkens groepen van bevroegen mensen voor zich die zich duidelijk betrokken voelen bij de opleidingen.

Het is, zoals hierboven meermaals gezegd, volgens de commissie nu vooral zaak om te werken aan een samenhangende opleidingsbrede aanpak van onderwijsaangelegenheden, wat zal noden tot het creëren van meer gelegenheden voor gezamenlijk overleg en een meer proactieve centrale sturing. Dit is van belang voor het verder afstemmen van de programmavormgeving (werk- en toetsvormen) op de competentiekaders en zeker ook voor de coherente borging van het beoogde eindniveau. Met het conclaaf werd reeds een eerste belangrijke stap in de richting van meer intensief opleidingsbreed overleg gezet.

Het formele personeelsbeleid (de schikkingen inzake aanstelling, benoeming, evaluatie en bevordering van het docerend kader zoals die in reglementen is vastgelegd) lijkt adequaat geregeld. Wel stelt de commissie zich vragen over hoe er, in afwezigheid van een duidelijk opleidingsbreed beeld op de formatieomvang ver-

sus onderwijsnoden (zie *facet 3.3*), een efficiënt beleid kan worden gevoerd inzake personeelsinzet. De centrale voorzieningen inzake onderwijsprofessionalisering zijn goed, al worden, zoals in vele universiteiten, docententrainingen vooral door de jonge docenten gevolgd.

Facet 3.2. Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet eisen professionele en academische gerichtheid van het personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie constateerde dat er zich op het vlak van onderzoeksdeskundigheid en onderzoeksactiviteit positieve ontwikkelingen hebben voorgedaan sedert de vorige visitatie. Er is een toegenomen werving van doctoraten op externe fondsen en de performantie van het personeel op onderzoeksvlak wordt sterker dan voorheen gemonitord. Een overzicht van de gerealiseerde onderzoeksoutput van de jongste jaren toont enige variatie tussen de vakgroepen, maar ook dat de opleidingen kunnen bogen op een aantal excellente onderzoekers. De waaier aan specialisaties bij het personeel is voldoende breed en sterk om de vier afstudeerrichtingen goed te kunnen dragen.

De commissie sprak eerder al haar waardering uit voor het stageaanbod in beide opleidingen dat zij erg uitgebreid en kwalitatief hoogstaand acht. Er is ook voldoende inbreng van praktijkassistenten die een mooi assortiment aan sporten dekken. Zowel de professionele als academische gerichtheid van het aan beide opleidingen verbonden personeel acht de commissie goed gewaarborgd.

Facet 3.3. Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwantiteit personeel als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Met betrekking tot de personeelsformatie kreeg de commissie tegenstrijdige en onduidelijke signalen. In het zelfevaluatie-rapport is er sprake van 'een student-stafratio die op een gemiddelde waarde ligt voor de universiteit'. Tegelijkertijd is er tijdens de gesprekken meermaals sprake van een onderbezetting en een overbelasting. De cijfers uit het zelfevaluatie-rapport (student/ZAP: 16,5 en student/AAP: 24,58) worden tijdens het bezoek opnieuw nageteld waarna nieuwe cijfers worden aangeleverd: respectievelijk 28,5 en 42,93. De commissie verbaasde zich ook over de grote 'verbroekeling' van het AAP-kader waar bijvoorbeeld 9,85 VTE wordt verdeeld over 29 personen.

Navraag leert dat objectieve becijferingen noch door de Faculteit noch door de opleidingen actief worden gebruikt om een onderwijsformatieplan op te stellen op basis waarvan eventuele onderwijsomvangsproblemen kunnen worden onderzocht en

beantwoord. De commissie beveelt de opleidingen sterk aan om daar snel werk van te maken. De ontbrekende koppeling tussen beschikbare onderwijsformatie en de onderwijsprogramma's in termen van docentbelastings-VTE's is, zeker in het kader van de op handen zijnde invoering van de tweejarige master, cruciaal om de duurzaamheid van de onderwijsprogramma's objectief vast te stellen.

Los van deze nood aan nauwkeurige begijferingen kreeg de commissie door de verschillende gesprekken heen niet de indruk dat er binnen de opleidingen sprake is van een nijpend personeelstekort. Er is weliswaar een hoge werklust (wat ook door de laatst aangeleverde cijfers wordt geïmpliceerd) maar uit de gesprekken met docenten, assistenten en studenten komt naar voren dat de onderwijskwaliteit en -organisatie daar voorlopig niet merkbaar onder lijdt. De huidige situatie is suboptimaal maar niet onhoudbaar. Met de tweejarige master in het verschiet komt de kritische grens evenwel stilaan in zicht.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

Gegeven de positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1. Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet materiële voorzieningen als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie kreeg tijdens het locatiebezoek een rondleiding langs de frequentst door de opleidingen gebruikte faciliteiten op de Campus Etterbeek. Zij bezocht onder meer de labo's Biomechanica, Biometrie en Menselijke Fysiologie, het computerlokaal en de leslokalen, de sportzalen, het Health City complex en het zwembad, het centrum voor Studie en Begeleiding en de bibliotheek. Over de snijzaal en faciliteiten op de Campus Jette kreeg de commissie een diavoorstelling.

De commissie meent dat de kwaliteit van de faciliteiten alsook de breedte van het aanbod beide opleidingen erg goed ondersteunen. De infrastructuur voldoet aan de hedendaagse normen en is afgestemd op de opleidingsnoden. De studenten kunnen de nodige experimenten uitvoeren, beschikken over moderne apparatuur en mooi vernieuwde sportfaciliteiten. Leslokalen zijn goed uitgerust met audiovisuele voorzieningen. Het boeken- en tijdschriftenaanbod is niet bijzonder groot maar alle nodige referenties zijn vlot elektronisch toegankelijk.

Facet 4.2. Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet studiebegeleiding als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De informatievoorziening is voor beide opleidingen goed geregeld en lijkt prima aan te sluiten op de behoeften van de studenten. Studenten zeggen goed op de hoogte te zijn van wat ze van de opleidingen kunnen verwachten en wat de opleidingen van hen verwachten. De opleidingsonderdelenfiches zijn verzorgd en bevatten de nodige informatie over doelstellingen, cursusinhouden, werkvormen en examen-vormen. Docenten lichten de lessenspakketten en verwachtingen ook toe aan het begin van elke cursus. De verwachtingen omtrent en organisatie van stages en masterproef zijn volgens de commissie tevens duidelijk en beide processen zijn voldoende geprotocolleerd. In de informatievoorziening naar abituriënten toe moet, zoals eerder gesteld, wel nog sterker en eenduidiger worden ingezet op het primaat van de wetenschap en het onderzoek.

De studiebegeleiding wordt in beide opleidingen sterk gefaciliteerd door de kleinschaligheid. Studenten worden opgevolgd via een schier persoonlijke en dus op maat gesneden begeleiding. Daarnaast is er op centraal en facultair niveau ook een meer formeel aanbod in de vorm van een studiebegeleidingscentrum, individuele studietrajectbegeleiding, vakinhoudelijke begeleiding, de eerder vermelde opvolgingscommissie of het studieadviescentrum. De commissie ontving hier geen klachten over en stelt vast dat studenten erg tevreden zijn over het aanbod dat zij efficiënt en adequaat achten. De commissie kan zich daar bij aansluiten.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 5   Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1. Evaluatie resultaten

De commissie beoordeelt het facet evaluatie resultaten als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In het zelfevaluatie rapport wordt uitvoerig ingegaan op de institutionele onderwijs-evaluatie waarvan de commissie op cd-rom een demo en de resultaten in de vorm van histogrammen kreeg. De evaluatie lijkt goed te zijn opgezet, vindt na elk semester plaats, en peilt ook voldoende breed naar de belangrijkste onderwijsaspecten. Gemeld werd wel dat de participatiegraad van de studenten relatief beperkt is (minder

dan de helft en vaak onder de 30%). Gezien de schaal van de opleidingen vraagt de commissie zich af in hoeverre dit centrale systeem echt een effectieve opvolging van de resultaten garandeert.

Diezelfde kleinschaligheid kan evenwel ook als een duidelijk pluspunt voor de kwaliteitszorg ingeroepen worden: de lijnen tussen docenten en studenten zijn kort wat een erg efficiënte, zij het informele, kwaliteitscyclus toelaat. Studenten en alumni geven aan dat de luister- en oplossingsbereidheid van de staf groot is. Sommige docenten organiseren na elk semester zelf een beperkte evaluatiesessie. De opleidingsverantwoordelijken geven verder aan dat de opleidingsraad het voornaamste kanaal is voor het evalueren en bijsturen van de opleidingen. Volgens alle betrokkenen worden signalen in dit gremium grondig besproken en aangepakt.

De commissie meent dat beide opleidingen aldus over een voldoende sterk basisaanbod aan evaluatie-instrumenten beschikken, maar raadt aan om – in samenwerking met de centrale diensten – verdere evaluatie-initiatieven te ontwikkelen die meer toegesneden zijn op de maat van de opleidingen. Evaluatiesessies zouden bijvoorbeeld opleidingsbreed kunnen worden ingevoerd.

In navolging van haar opmerking onder facet 3.3 raadt de commissie de opleidingen ook aan om werk te maken van objectieve informatievergaring inzake belangrijke randvoorwaarden zoals personele bezetting. Het evalueren van resultaten bij het ontbreken van een onderwijsformatieplan lijkt de commissie immers niet makkelijk. Het uitbreiden en optimaliseren van de evaluatiekanalen en objectieve informatievergaring zal wellicht ook de kwaliteit van het volgende zelfevaluatie-rapport ten goede komen. Het rapport dat de commissie onder ogen kreeg was niet altijd even toegankelijk en vaak ontbrak het aan eenduidig cijfermateriaal. De open gesprekken hebben evenwel de nodige verduidelijking gebracht.

Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet maatregelen tot verbetering als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De vaststellingen onder dit facet lopen uiteraard parallel met die onder het vorige facet. Er is een duidelijke oplossingsbereidheid bij het personeel, studenten worden gehoord en via het informele circuit komen ad hoc verbetermaatregelen snel tot uitvoering. De opleidingsraad nam in het recente verleden ook een aantal meer structurele initiatieven die de kwaliteit van de opleidingen ten goede kwamen. De commissie denkt daarbij aan de actieve deelname aan het AEHESIS-project, de organisatie van het conclaaf, het opstellen van de dekkingsmatrix en de volgtijdelijkheden of de screening van de opleidingsonderdelenfiches.

Anderzijds viel het de commissie op dat de opvolging van een aantal aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie op zich laat wachten. De nood aan opleidingsbreed overleg en het reduceren van het grote aantal vakgroepen lijken deze commissie de twee meest pertinente.

Om verder te evolueren in de richting van een gedragen verbeterbeleid (met inbegrip van het vaststellen van prioriteiten, streefdoelen, tussendoelen, tijdsaders en verantwoordelijkheden) zal er nood zijn aan een sterkere regie en een meer robuuste gegevensvergaring.

Facet 5.3. Betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Afgezien van de lage participatiegraad in de formele onderwijsevaluatie is de commissie tevreden over de inspraakmogelijkheden die studenten krijgen via het informele circuit en hun vertegenwoordiging in de bestuursorganen van de opleidingen en de faculteit. Het organiseren van opleidingsbrede evaluatiesessies (of focusgroepen) zoals voorgesteld onder facet 5.1, kunnen die mogelijkheden nog verder uitbreiden.

De medewerkers worden structureel bij de kwaliteitszorg betrokken via de vakgroepen en de opleidingsraad. Zoals aangegeven verdient een initiatief als het conclaaf verdere navolging en zouden bijvoorbeeld rond specifieke thema's (zoals competentierollen, werkvormen, toetsing, e.d.) afzonderlijke sessies of werkgroepen kunnen worden ingericht.

De betrokkenheid van alumni geschiedt via een centraal opgezette alumni-enquête. De opleiding plant ook zelf een enquête in het kader van het aftoetsen van de dekkingsmatrix. Het beroepenveld werd tot op heden minder formeel en recurrent bij de kwaliteitszorg betrokken. De commissie vernam wel dat de facultaire raad recent de oprichting van een externe adviesraad heeft goedgekeurd.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1. Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet gerealiseerd niveau als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Wat de bacheloropleiding betreft ziet de commissie geen duidelijke redenen om te twifelen of studenten het beoogde niveau halen. Het niveau van cursussen en examens is voldoende hoog, de stages zijn een erg sterk punt, de doorstroom naar de master verloopt erg vlot en studenten tonen zich erg tevreden over de genoten opleiding.

Wel meent de commissie dat de weg tussen vooropgestelde en behaalde competenties iets efficiënter zou kunnen worden afgelegd. De nood aan regelmatig opleidingsbreed overleg en een sterkere regie (die moeten resulteren in een meer zichtbare alignatie tussen doelstellingen en programma) liep als een rode draad doorheen dit rapport. De commissie is ervan overtuigd dat vele inefficiënties hiermee snel kunnen worden weggewerkt. De commissie wenst hier ook nog eens haar aanbeveling om de methodologielijn te versterken en haar suggestie om het invoeren van een soort bachelorproef te overwegen te herhalen.

De conclusies voor de master lopen grotendeels parallel. Ook hier geldt (en in het licht van de tweejarige master wellicht nog meer) dat een sterkere opleidingsbrede aanpak van alle onderwijsaspecten erg positieve effecten zal hebben op de efficiëntie waarmee de studenten de doelstellingen bereiken. Cruciaal is ook de ondubbelzinnige bewaking van het eindniveau. Positief gequoteerde masterproeven die eigenlijk de minimumnorm niet halen zouden in de toekomst niet meer mogen voorkomen. Voor het grootste deel van de studenten stelt er zich evenwel geen probleem. Zij leveren over het algemeen behoorlijke werken af die hier en daar weliswaar nog mankementen vertonen maar gegeven de korte tijd waarin ze moeten worden gemaakt zeker een voldoende niveau halen. Enkele masterproeven vond de commissie excellent.

Over de kwaliteit van de stages is de commissie bijzonder tevreden. Tevredenheid is er ook bij de afgestudeerden. Zij waarderen de genoten opleiding over het algemeen sterk. De meesten vonden ook relatief snel werk en ervaren de inhoud en het niveau van huidige tewerkstelling als bevredigend. Realisaties op het vlak van mobiliteit blijven zeer beperkt (3 uitgaande en 6 binnenkomende studenten tussen 2007 en 2010). Dit is een werkpunt dat ook door de opleiding zelf als een prioriteit voor de toekomst naar voren werd geschoven.

Facet 6.2. Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet onderwijsrendement als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Uit de tabellen die werden opgenomen in het zelfevaluatie-rapport blijkt dat:

- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar nog geen 60 studiepunten hadden verworven (404), over de periode 2006-'07, 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 58,7% meer dan 75% van hun opgenomen credits behaald heeft. 26,2% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 60 en maximum 119 studiepunten hadden verworven (164), over diezelfde periode gemiddeld 84,7% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 10,9% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 120 studiepunten hadden verworven (27), gemiddeld 66,7.% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 25,9% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de masterstudenten (127) over de periode 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 61,4% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 14,9% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits.

Uit deze cijfers blijkt dat de uitval vooral in het eerste jaar groot is. Tussen 2007 en 2009 haalt nauwelijks 35%, 29% en 34% de volle 100% van de opgenomen credits. De commissie begrijpt dat dit een typisch Vlaams fenomeen is (de zogenoemde 'selectie in het eerste jaar') maar kan dit bezwaarlijk 'goed' noemen. In de volgende fasen van de bacheloropleiding zijn de cijfers stukken beter, maar blijven ze wel wat achter bij de andere Vlaamse LO-opleidingen.

Ook in de master liggen de rendementen nog relatief laag. In 2008 en 2009 halen respectievelijk maar 55% en 45% de eindmeet met de volle 100% aan opgenomen credits. De flexibilisering en het fenomeen van het 'slepen met de thesis' verklaren uiteraard veel.

Toch raadt de commissie de opleidingen aan om deze cijfers goed in het oog te houden en de rendementen zoveel mogelijk te trachten op te krikken.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Integraal oordeel van de visitatiecommissie

Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Master in Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

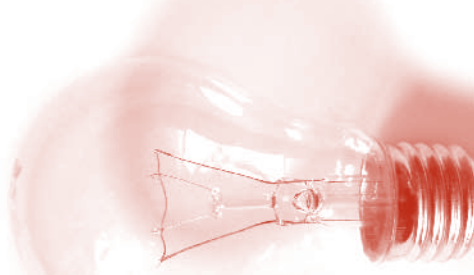
Overzicht geformuleerde verbeter suggesties

Onderstaande lijst vat beknopt de voornaamste suggesties van de commissie in het kader van het verbeterperspectief samen. Het is duidelijk dat deze lijst in samenhang met de analyses in de tekst dient te worden gelezen.

- Zet in de interne en externe communicatie sterker en eenduidiger in op het primaat van de wetenschap en het onderzoek. Geef daarbij de vorming van bewegingswetenschappers een centralere rol.
- Versterk de studentenmobiliteit en de internationalisering.
- Creëer meer gelegenheden voor gezamenlijk overleg en voorzie daarbij in een duidelijkere proactieve centrale regie.
- Ontwikkel een gemeenschappelijke en vooral vakgroepoverschrijdende aanpak van de onderwijsvormgeving. Bespreek daarbij gezamenlijk de vertaalslag van competenties naar programma's (met oog voor vormgeving en toetsing) en zoek manieren om de competentiegerichte aanpak explicieter in de programma's te integreren.
- Overweeg daarbij het aanstellen van 'competentierolcoördinatoren' die de leerlijnen nagaan en bewaken.
- Maak consequenter koppelingen tussen praktijkvakken en theorie.
- Overweeg het programmeren van een integratief opleidingsonderdeel aan het eind van de bachelor.
- Versterk de leerlijn methodologie opleidingsbreed en laat hem vroeger beginnen.
- Maak meer gebruik van internationale handboeken.
- Zorg dat er in de puntentoekenning van de masterproef voldoende 'checks and balances' worden aangebracht zodat het wetenschappelijk eindniveau van de opleiding ondubbelzinnig wordt geborgd.

- Maak werk van een objectieve informatievergaring inzake belangrijke randvoorwaarden zoals personele bezetting.
- Ontwikkel in samenwerking met de centrale diensten verdere evaluatie-initiatieven die meer toegesneden zijn op de maat van de opleidingen. Evaluatiesessies (focusgroepen) zouden bijvoorbeeld opleidingsbreed kunnen worden ingevoerd.
- Stel een meer gedragen verbeterbeleid (met inbegrip van het vaststellen van prioriteiten, streefdoelen, tussendoelen, tijdsaders en verantwoordelijkheden) op.

IV

De opleidingen Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Universiteit Gent

Inleiding

De bachelor- en masteropleiding in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen van de Universiteit Gent wordt aangeboden door de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen. Het dagelijkse bestuur en de kwaliteitsbewaking van de curricula van beide opleidingen zijn in handen van de Opleidingscommissie Bachelor en Master in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Voor het opleidingsspecifieke onderwijs wordt beroep gedaan op de expertise binnen de vakgroep 'Bewegings- en Sportwetenschappen'.

De bacheloropleiding telt 180 studiepunten. De masteropleiding bedraagt 60 studiepunten en omvat drie afstudeerrichtingen: 'Fysieke activiteit, fitheid en gezondheid'; 'Sportmanagement' en 'Sporttraining'. Tenzij expliciet vermeld, hebben de overwegingen en oordelen over de masteropleiding in onderhavig rapport telkens betrekking op de gehele opleiding en gelden aldus voor de drie afstudeerrichtingen.

De commissie vernam dat de Vlaamse opleidingen Lichamelijke Opvoeding & Bewegingswetenschappen van de Universiteit Gent, de Vrije Universiteit Brussel en de Katholieke Universiteit Leuven in 2009 bij de bevoegde Minister gezamenlijk een aanvraag hebben ingediend voor het inrichten van een tweejarige master.

De beoogde omvorming dient met name het aanbod aan professionele vorming en de kansen op internationalisering te vergroten en zal ook worden gebruikt om de academische component (via het inrichten van onderzoeksminoren) verder te versterken. De uitbreiding zal sommige opleidingen tevens toelaten een deel van de lerarenopleiding in de master te laten 'indalen'.

De instellingen zullen hun masteropleidingen daarbij volgens eenzelfde structuur (een parallelle opbouw met een gelijke verdeling van studiepunten) inrichten en plannen daarbij ook inhoudelijk nauw te gaan samenwerken. De aanvraag werd eind 2009 goedgekeurd en de tweejarige master zou vanaf 2013-2014 operationeel worden.

De commissie kan een dergelijke samenwerking uiteraard alleen maar aanmoedigen en volmondig bevestigen dat een uitbreiding naar een tweejarige master de Vlaamse opleidingen mooie en welkome kansen biedt. Op het moment van haar bezoek (najaar 2010) was evenwel het eenjarige programma nog volop in voege en waren de details van het nieuwe programma nog niet volledig duidelijk (en daardoor niet verifieerbaar). De oordelen van de commissie zijn dus vooral gebaseerd op haar bevindingen over het eenjarige masterprogramma. Waar relevant zal de commissie verwijzen naar de plannen voor de tweejarige master die zij tijdens het bezoek heeft ingekeken.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Beknorte beschrijving van de doelstellingen

Het zelfevaluatie rapport vermeldt volgende algemene opleidingsdoelstellingen voor de bachelor:

- doorgedreven kennis en inzicht hebben in bestaande theorieën en wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot bewegings- en sportactiviteiten en aanverwante vakgebieden en deze theorieën en onderzoeksresultaten kunnen analyseren, kritisch evalueren en toepassen in onderzoek en in de begeleiding van de bewegende mens op alle leeftijden en in verscheidene bewegings- en sportgerelateerde settings,
- eenvoudig wetenschappelijk onderzoek kunnen initiëren en rapporteren over het functioneren en het begeleiden van de bewegende mens.

De algemene opleidingsdoelstellingen voor de master opleiding luiden als volgt:

- gespecialiseerde inzichten hebben in theorieën en wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot bewegings- en sportactiviteiten en deze kritisch kunnen integreren voor het ontwerpen van bewegings- en sportsituaties en het professioneel begeleiden van de bewegende mens op alle leeftijden en binnen verscheidene bewegings- en sportgerelateerde settings,
- zelfstandig wetenschappelijk onderzoek kunnen verrichten en rapporteren over het functioneren en het begeleiden van de bewegende mens.

Deze algemene opleidingsdoelen worden in het zelfevaluatie rapport verder geconcretiseerd in globale opleidingscompetenties die op hun beurt worden uitgesplitst in een gedetailleerd competentiekader dat de ambities van de opleidingen beschrijft binnen de volgende competentiegebieden:

- cognitieve en intellectuele competenties
- onderzoekscompetenties
- bewegingscompetenties
- beroepscompetenties
- maatschappelijke en communicatieve competenties

De doelstellingen en het competentiemodel zijn te vinden op de website van de opleidingen: www.ugent.be/ge/nl/onderwijs/opleidingen/lobw/inl/voorstelling.pdf

Oordelen visitatiecommissie

Facet 1.1. Niveau en oriëntatie

De commissie beoordeelt het facet niveau en oriëntatie als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie is van oordeel dat de in het zelfevaluatie rapport geformuleerde algemene doelstellingen en de daarvan afgeleide competentiekaders zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding erg helder en concreet werden verwoord.

Inhoudelijk voldoen zij in ruime mate aan de algemene eisen en de decretaal vastgelegde globale competenties van het bachelor- en masterniveau, zoals gedefinieerd in artikel 58 § 2 van het Structuurdecreet. In een tabel in de bijlagen van het zelfevaluatie­rapport worden de eindcompetenties van beide opleidingen expliciet vergeleken met het Structuurdecreet, de niveaus 6 en 7 van het European Qualifications Framework en het Europese AEHESIS-kader⁶. Uit die exercitie blijkt dat alle decretaal vastgelegde competenties die ook als criteria fungeren voor dit facet, afdoende worden gedekt. Via de afstemming op AEHESIS zijn de competentiekaders tevens internationaal gekaderd. De opbouw van de kaders en de formuleringen van de gedetailleerde eindtermen getuigen van een doorgedreven competentie­gerichte aanpak.

Tijdens de gesprekken werd het de commissie duidelijk dat er sterk geïnvesteerd is in onderling inhoudelijk overleg met alle betrokken actoren en er zowel onder de docenten – als de studentengroep een gedeelde visie op de opleidingen bestaat die duidelijk overeenkomt met wat er in het zelfevaluatie­rapport aan het papier werd toevertrouwd. Zowel op schrift als tijdens de gesprekken profileren beide opleidingen zich ondubbelzinnig als expliciet wetenschappelijke georiënteerde studies die een hoog academisch niveau nastreven.

Facet 1.2. Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt het facet domeinspecifieke eisen als goed voor zowel de bachelor- als masteropleiding.

Ook vanuit een meer domeinspecifiek gezichtspunt is de commissie tevreden over de competentiekaders van de opleidingen. De kaders voldoen in ruime mate aan de minimumeisen die de commissie formuleerde in haar domeinspecifiek referentiekader. Een nadere studie van de cognitieve, intellectuele en onderzoekscompetenties wijst uit dat de ambities van de opleidingen aantoonbaar sporen met de vigerende eisen van de actuele internationale wetenschapsbeoefening. De goed geformuleerde specifieke beroepscompetenties en maatschappelijke en communicatieve competenties garanderen volgens de commissie ook in goede mate de afstemming op de behoeften van het werkveld.

De commissie waardeert vooral de evolutie van de opleidingen op het vlak van expliciete onderzoeksgerichtheid en fundamenteel wetenschappelijke uitstraling. De opleidingsverantwoordelijken, docenten en assistenten gaven aan dat de belangrijkste progressie in de afgelopen jaren vooral op deze vlakken werd gemaakt. De herinbedding van de opleidingen in de geneeskundige faculteit is daar wellicht niet vreemd aan (zie ook facet 3.2).

---

6 | AEHESIS staat voor 'Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science'.

Zie: www.esep.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=29

Uit gesprekken met studenten blijkt deze evolutie ook duidelijk vruchten af te werpen: studenten noemen de wetenschappelijke insteek en de onderzoeksgerichtheid als de gezichtsbepalende eigenschappen van de opleidingen en geven ook aan dat deze profilering mee bepalend is geweest in hun studiekeuze.

In de toekomst zal het zaak zijn om verder te gaan op de ingeslagen weg. De commissie vernam tot haar tevredenheid alvast dat de opleidingsvertegenwoordigers de tweejarige master willen aangrijpen om het profiel – via het aanbieden van onderzoeksminoren, gebaseerd op de sterktes van het onderzoek – nog verder aan te scherpen. De commissie wil een dergelijke profilering op onderzoeksspeerpunten zeker aanmoedigen en suggereert daarbij om in dit licht een gedetailleerde internationale benchmark uit te voeren. Een dergelijke vergelijking met wat de opleidingen als hun internationale voorbeelden zien zal ongetwijfeld inspirerend werken bij het verder uittekenen van hun eigenheid.

Algemene conclusie bij onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding

Gegeven de positieve scores die aan bovenstaande facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 2   Programma

Beknopt overzicht van de programma's

Onderstaande tabellen geven een schematisch overzicht van de inhoud van de betrokken programma's en de toegekende studiepunten. Een meer uitgebreid overzicht van de opbouw van de programma's en beschrijvingen van de gedoceerde opleidingsonderdelen zijn te vinden op:

<http://studiegids.ugent.be/2010/NL/FACULTY/D/>

Eerste jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Inleiding tot de biologische chemie (6)	Beginselen van de weefselleer en de biologie (4)
Functionele anatomie (9)	Biomedische fysica (6)
Wijsbegeerte (4)	Biochemie (7)
Psychologie (5)	Grondslagen en geschiedenis van de lichamelijke opvoeding en de sport (5)
Individuele bewegingsactiviteiten I (4)	
Interactieve bewegingsactiviteiten I (4)	
Artistieke bewegingsactiviteiten I (6)	
Tweede jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Psychosociale en maatschappelijke aspecten van de bewegingsactiviteiten (3)	Intensieve internationale training door gastdocenten (3)
Biomechanica van de motorische vaardigheden (6)	Motorische controle en motorisch leren (5)
Inleiding tot de statistiek en tot de methodologie van onderzoek in de bewegingswetenschappen (5)	Algemene bewegingsdidactiek en didactische oefeningen (5)
Algemene en menselijke fysiologie (8)	Inleiding tot sportmanagement (4)
	Gezondheidsleer met inbegrip van de EHBO- en de reanimatietechnieken (4)
Zelfverdediging en openluchtactiviteiten (4)	
Artistieke bewegingsactiviteiten II (4)	
Interactieve bewegingsactiviteiten II (5)	
Individuele bewegingsactiviteiten II (4)	
Derde jaar bachelor	
Semester 1	Semester 2
Didactisch handelingsonderzoek (5)	Methodologie van het onderzoek in de bewegingsactiviteiten (4)
Algemene trainingsleer en evaluatie van conditionele eigenschappen (5)	Lichamelijke en motorische ontwikkeling (4)
Bewegingsanalyse (5)	Inspanningsfysiologie (6)
Methodiek van de bewegings- en sportactiviteiten (7)	
Interactieve bewegingsactiviteiten III (3)	
Keuze tussen 3 majoren: - Major Fysieke activiteit, fitheid en gezondheid (16) - Major Sportmanagement (16) - Major Sporttraining (16)	
Master	
Semester 1	Semester 2
Multivariate statistiek in bewegingswetenschappen (3)	Communicatietechnieken en -principes (3)
Gezondheids- en fitheidsaspecten van sport en bewegingsactiviteiten (3)	Ethische en juridische aspecten in lichamelijke opvoeding en het sportbeleid (3)
Actuele bewegings- en sportactiviteiten (5)	
Masterproef (20)	
Afstudeerrichtings specifieke pakketten: - Fysieke activiteit, fitheid en gezondheid (23) - Sportmanagement (23) - Sporttraining (23)	

Oordelen visitatiecommissie

Facet 2.1. Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

De commissie beoordeelt het facet relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Afgaand op de globale opbouw van de programmaschema's, het bekijken van de studiewijzer waarin voor elk opleidingsonderdeel begin- en eindcompetenties helder worden omschreven en op het bestuderen van het studiemateriaal, meent de commissie dat beide programma's een adequate concretisering zijn van de ambities die worden beschreven in de competentiekaders. Zowel naar inhoud als naar vormgeving toe bieden de programma's de studenten voldoende mogelijkheden om de leerdoelen vlot te bereiken. Een tabel in de bijlagen bij het zelfevaluatie rapport waarin aanschouwelijk wordt gemaakt hoe individuele opleidingsonderdelen bijdragen tot het realiseren van de verschillende opleidingscompetenties ondersteunt deze conclusie.

In de eerste bachelorfase wordt via een fundamentele vorming in de basiswetenschappen (chemie/anatomie/biochemie/fysica) de beoogde stevige wetenschappelijke grondlaag gelegd en wordt gestart met het bijbrengen van de sportvaardigheden. Tijdens de tweede bachelorfase worden die laatste verder geoefend en wordt daarbij de brug naar de theorie steeds expliciet gelegd. De synergie tussen theorie en praktijk die de opleiding gedurende het hele traject weet te realiseren acht de commissie overigens een bijzonder sterk punt (zie facet 2.2). In diezelfde fase krijgen studenten ook de nodige methodologische training. In de derde en laatste fase wordt een verdere verdieping in domeinspecifieke kennis, bewegingsvaardigheden en onderzoeksmethodologische vorming gerealiseerd. Via de keuze tussen een van de drie majoren wordt gericht voorbereid op de master en via de stage komen studenten met de beroepspraktijk in aanraking.

In de master krijgen studenten naast een gemeenschappelijke truncus de kans om zich te specialiseren via een van de drie afstudeerrichtingen. De opleidingsonderdelen realiseren daarbij een inhoudelijke verdiepingsslag zoals die verwacht mag worden op masterniveau. Ook de stage verloopt binnen het gekozen domein. De master culmineert ten slotte in de prima opgezette en goed begeleide masterproef.

De commissie heeft bijzondere waardering voor de weloverwogen manier waarmee de programma's zijn opgezet. Uit de opbouw, maar vooral uit de gesprekken waarin gemaakte keuzes werden toegelicht, blijkt er een strakke regie te worden gevoerd over beide curricula. Er is, zo getuigen alle betrokken partijen, het nodige overleg waarna beslissingen worden genomen en ook consequent worden uitgevoerd. Dat blijkt onder andere uit het eenvormig maken van de studiefiches, het gemeenschappelijke werk rond het competentiemodel en de vertaling ervan naar de programma's of de ontwikkeling van een visietekst rond sportpraktijk en het implementeren van

die visie in alle praktijkonderdelen. Overleggen en beslissen gebeurt in efficiënt opgezette structuren waarbij de verantwoordelijkheden (met name die tussen opleidingscommissie en vakgroep) duidelijk zijn verdeeld. De commissie heeft er dan ook alle vertrouwen in dat de programmawijzigingen die nodig zullen zijn in het kader van het invoeren van de tweejarige master in gemeenschappelijk overleg én met de nodige doortastendheid zullen worden doorgevoerd.

Belangrijkste aandachtspunt daarbij is de verdere versterking van de internationalisering. De opleidingsverantwoordelijken ontwikkelden reeds een paar interessante initiatieven (zoals de intensieve lesweek met buitenlandse professoren en gastsprekers in de tweede bachelor) maar de resultaten op het vlak van studentenmobiliteit zijn nog beperkt. Aangegeven werd dat dit een van de prioriteiten is bij de verdere vormgeving van de tweejarige master.

Wat de bachelor betreft wil de commissie de opleiding de overweging meegeven om de methodologische leerlijn reeds wat explicieter te laten beginnen tijdens de eerste fase.

Facet 2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt het facet professionele en academische gerichtheid van het programma als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Aandacht voor kennisontwikkeling is in beide programma's goed terug te vinden. In de bachelor worden algemeen wetenschappelijke vakken van een hoog niveau aangeboden vanuit de geneeskundefaculteit. Het domeinspecifieke aanbod in bachelor en master steunt dan weer op de in de vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen aanwezige expertise. Het cursusmateriaal dat de commissie voor beide opleidingen kon inkijken getuigt van een hoge kwaliteit en een prima niveau van de gedoeerde stof.

Het aanbod is ook up to date. In het cursusmateriaal van de bachelor zijn tal van referenties aan recent internationaal onderzoek terug te vinden. Ook de organisatie van een intensieve lesweek met buitenlandse professoren en gastsprekers is volgens de commissie een prima initiatief. In de master zijn de afstudeerrichtingspecifieke pakketten erg degelijk en participeert de student via zijn masterproef ook actief aan lopend doctoraatsonderzoek binnen de vakgroep.

In het kader van het verbeterperspectief zou de commissie wel willen suggereren om tijdens de bachelorfase de wiskundige toerusting van de excellente studenten, bijvoorbeeld via een aparte track, sterker te stimuleren. Zo worden zij in staat gesteld om in hun onderzoek tijdens de masterfase bijvoorbeeld op het vlak van biomechanica meer geavanceerde analyses uit te voeren.

Ook onderzoeksvaardigheden en -attitudes worden aantoonbaar geoefend in beide programma's. In de bachelor begint dit expliciet (via M&T-onderwijs) vanaf de tweede fase. In de eerste fase maken de studenten volgens de docenten op een passievere manier kennis met onderzoekcultuur in verschillende vakken. Wellicht kan ook hier het over de vakken verspreide aanbod geïnventariseerd worden en gekeken worden of dit niet op een meer geïntegreerde manier kan worden vormgegeven, zodat deze leerlijn reeds vanaf het eerste jaar duidelijk zichtbaar is. In de masteropleiding profiteren studenten naar eigen zeggen van de vaardigheden die zij in de bachelor oefenden en zijn zij voldoende toegerust om in lopend onderzoek te kunnen meedraaien. Dat blijkt volgens de commissie overigens ook uit de kwaliteit van de masterproeven (zie *facet 2.8*).

Zoals onder facet 2.1 aangegeven, vindt de commissie de synergie tussen sportpraktijk en -theorie die de opleidingen gedurende het hele traject weten te realiseren erg geslaagd. Ook de studenten herkennen dit als een erg sterk punt. Opnieuw stelde de commissie vast dat ook hierachter een weloverwogen plan en een geïnstitutionaliseerde aanpak schuilgaat. Vanuit een visietekst rond sportpraktijk werd voor elk praktijkvak in de twee opleidingen de linken tussen sportvaardigheden en theorie en onderzoek expliciet nagegaan en zitten praktijkdocenten en wetenschappers geregeld samen om die wisselwerking blijvend te garanderen. Er is tevens een liaisonpersoon aangesteld wier verantwoordelijkheid het is dit integratieproces tussen theorie en praktijk verder te faciliteren en als spil fungeert tussen het ZAP en de praktijkassistenten. De commissie vindt dit een uiterst degelijke aanpak die getuigt van een sterk beredeneerd kwaliteitsmanagement (zie *facetten 5.1 en 5.2*) en bijdraagt tot een exemplarische samenhang (zie *facet 2.3*). Ze spoort de opleidingen aan om vooral op dit pad verder te gaan.

De aansluiting bij de beroepspraktijk ten slotte wordt expliciet gerealiseerd via de stages die zowel in de bachelor als in de master staan geprogrammeerd. Studenten kiezen via de major en afstudeerrichting de setting waarbinnen ze werkveldervaring willen opdoen. Concept, voorbereiding, organisatie, inhoud en toetsing van de stages worden in het zelfevaluatierapport uitvoerig beschreven. Vastgesteld werd dat de procedures duidelijk uitgeschreven staan en alle processen goed geprotocolleerd zijn. Over de kwaliteit en het verloop van hun stage toonden studenten en afgestudeerden zich erg tevreden, een enkele uitzondering niet te na gesproken.

Facet 2.3. Samenhang programma

De commissie beoordeelt het facet samenhang programma als excellent voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De reeds geroemde strakke regie en efficiënte overlegcultuur in de schoot van de opleidingscommissie werpen volgens de commissie het duidelijkst hun vruchten af in de gerealiseerde samenhang van de programma's.

De opbouw van beide programma's berust op inhoudelijke sequenties tussen opleidingsonderdelen die in strakke en door de opleidingscommissie uitgetekende volgtijdelijkheden werden gegoten. De commissie vernam dat dit via besprekingen in een tiental ad hoc werkgroepen gebeurde. Een curriculummanager is aangesteld die deze volgtijdelijkheden ook daadwerkelijk bewaakt en studenten hierover informeert en hen begeleidt. De verticale coherentie is erg logisch en hangt strak samen met het toenemende kennis- en vaardighedeniveau die door het bachelor- en mastertraject heen van de studenten wordt verwacht.

Daarnaast realiseren de opleidingen ook een prima horizontale coherentie. Gewezen werd reeds op de uitstekende en ook institutioneel verankerde integratie tussen theorie en praktijk. Ook voor de majoren tijdens de bachelorfase en de afstudeerrichtings specifieke pakketten tijdens de masterfase is er een sterke horizontale samenhang. Ook hiervoor bestaat er een institutionele verankering in optieoverleggroepen die geleid worden door coördinatoren.

De commissie wil de opleidingen hier dus vooral complimenteren met de uitstekende manier waarop zij – via breed overleg, duidelijk verdeelde beslissingsbevoegdheden, een goed verankerde opvolging en sterk leiderschap – de samenhang proactief 'managen'. De gehanteerde aanpak verdient zonder meer navolging.

Facet 2.4. Studieomvang

Het bachelorprogramma telt 180 en het masterprogramma 60 studiepunten. De programma's voldoen daarmee aan de decretaal vastgelegde eisen inzake studieomvang.

Facet 2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt het facet studietijd als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Tijdens de gesprekken met de studenten en de alumni uit beide programma's vernam de commissie geen klachten over sterk van de begrote studietijd afwijkende studielast. De programma's werden consequent als studeerbaar gekwalificeerd. Ook uit het bestuderen van de programmaopbouw en de cursusinhouden concludeert de commissie dat er voor de opleidingen sprake is van een evenwichtige opbouw en goed studeerbare programma's. De commissie waardeert het dat de opleidingsverantwoordelijken, ondanks de huidige krapte binnen het format van de eenjarige master, er toch in slagen om door een erg goede en strakke begeleiding studenten in relatief korte tijd mooie producten te laten afleveren (zie facet 2.8).

De studeerbaarheid wordt structureel opgevolgd via kwantitatieve (retrospectieve en prospectieve) studietijdmetingen. Dit wordt aangevuld met jaarlijkse focusgroepgesprekken die worden geleid door de curriculummanager en de studietrajectbegeleider. Dit alles lijkt de commissie goed te zijn geregeld. Uit de bespreking van de

resultaten van deze metingen en gesprekken in het zelfevaluatie-rapport is duidelijk dat er geen structurele knelpunten zijn, ad hoc problemen snel worden gedetecteerd en, vooral, efficiënt worden opgelost.

Facet 2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt het facet afstemming tussen vormgeving en inhoud als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

In beide opleidingen wordt, zo blijkt zowel uit de doelstellingen als uit de beschrijvingen over de didactische vormgeving in het zelfevaluatie-rapport, vanuit een expliciet competentiegericht perspectief gewerkt. Waar kennisoverdracht centraal staat – met name in de eerste bachelorfase – wordt met hoorcolleges gewerkt. Die maken al vlug plaats voor een rijke waaier aan onderwijsvormen (practica, stages, thuisopdrachten, presentaties, onderzoeksverslagen etc.) in de latere fasen. Uit de studiefiches blijkt dat de vormgeving van de vakken gevarieerd is en goed afgestemd is op de beoogde doelstellingen.

Uit de gesprekken met beide docentengroepen blijkt dat er regelmatig samen wordt gereflecteerd over het zo aantrekkelijk mogelijk vormgeven van de programma's en de studenten en alumni getuigen van een grote tevredenheid over de manier waarop de curricula worden aangeboden.

Speciale vermelding verdient opnieuw de gerealiseerde integratie van kennis en kunde in de practica. Mooie voorbeelden zijn de biomechanische bewegingsanalyses bij gym of de onderwaterregistratie van zwembewegingen. In verschillende opleidingsonderdelen worden ook interactieve onderwijsmethoden (DVD's, simulatieprogramma's, gebruik van tablets in de sportzaal) ingezet.

Ook over de gebruikte leermiddelen is de commissie tevreden. Slides, boeken, artikels en syllabi die worden gebezigd in de bachelor- en de masteropleiding zijn van een hoge kwaliteit en ondersteunen het leerproces. Het viel de commissie wel op dat er relatief veel eigen syllabi gebruikt worden. Wellicht valt te overwegen wat meer gebruik te maken van internationale handboeken.

Facet 2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt het facet beoordeling en toetsing als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De organisatie van het toetsen en het examineren staat uitvoerig beschreven in het onderwijs- en examenreglement. Voor zover de commissie kon nagaan is dit goed geregeld.

Examenvormen en -normen worden duidelijk beschreven in de studiefiches. Daarnaast bestaan er in beide opleidingen voor bijvoorbeeld de beoordeling van de stages, de practica of de masterproef gedetailleerde protocollen. Studenten worden aldus erg goed geïnformeerd over wat er van hen verwacht wordt. Over de transpa-

rantie van het toetsgebeuren of van de beoordeling ving de commissie geen klachten op. Studenten noemde de examinering fair, vragen of toetsen sluiten volgens hen aan bij de stof en er wordt gepeild naar kennis en inzicht.

De commissie kon voor elk opleidingsonderdeel recente examenvragen inkijken en zag daarbij de inschatting van de studenten bevestigd. Het niveau van de vragen is volgens de commissie goed afgestemd op de respectieve opleidingsfasen en de vraagstellingen zijn duidelijk academisch gericht. Ook de sportvaardigheden worden in beide opleidingen op een adequate en faire manier getoetst.

Een doorgedreven onderlinge afstemming van de gebruikte evaluatievormen in het licht van de competentiekaders gebeurde nog niet expliciet. Wel is er overleg tussen docenten van de verschillende majoren en afstudeerrichtingen. De commissie raadt de opleidingen aan om dit overleg ook breder op te zetten en regelmatig samen na te gaan of alle vooropgezette competenties uit de kaders ook daadwerkelijk en op de meest adequate wijze worden getoetst.

Facet 2.8. Masterproef

De commissie beoordeelt het facet masterproef als goed.

De masterproef telt 20 van de 60 studiepunten en voldoet daarmee formeel aan de decretale eisen omtrent de zwaarte van de masterproef. Het werkstuk is opgezet als sluitstuk van de opleiding en krijgt vorm door het inschakelen van de studenten in lopend onderzoek.

De voorbereiding start reeds vroeg in de derde bachelor met presentaties van de onderwerpen en het samenbrengen van studenten die in eenzelfde topic zijn geïnteresseerd in scriptieseminaries. Studenten dienen vervolgens een voorlopige titel in te dienen en een kort voortgangsrapport op basis van een aantal artikelen op te stellen dat wordt beoordeeld in het kader van het methodologieonderwijs. Ze krijgen tevens een handleiding waarin zowel de verwachtingen omtrent de masterproef als het hele proces worden toegelicht.

Deze erg tijdige en opnieuw goed geformaliseerde aanpak garandeert volgens de commissie een strakke opvolging en zorgt ervoor dat er snel kan worden ingegrepen bij eventuele problemen. Navraag leerde de commissie dat ook de studenten deze strakke regie erg waarderen.

Opvallend is dat ook promotoren een handleiding krijgen die de verwachtingen van de opleiding specificeert en ingaat op de timing. Dit is volgens de commissie een uitstekend middel om conformiteit in de begeleiding te verzekeren. Daarnaast is er een voor elke student en docent toegankelijk gestandaardiseerd beoordelingsformulier waarin gedetailleerde en goed omschreven criteria worden opgesteld.

De inschakeling in lopend doctoraatsonderzoek verloopt volgens studenten, alumni, assistenten en promotoren erg vlot. De commissie stelde vast dat studenten voldoende ruimte hebben om zelf hun weg te zoeken en dat ze bijvoorbeeld hun eigen gegevens dienen te verwerken. Secundaire data-analyse wordt vermeden. Vaak kiezen studenten om met twee aan eenzelfde masterproef te werken. Daarvoor zijn er duidelijke regels en voorzieningen getroffen waardoor de uitwerking en de beoordeling van dergelijke werken goed verloopt. Studenten die een eigen topic willen onderzoeken krijgen die mogelijkheid, al gebeurt dit niet erg vaak. De commissie raadt de opleiding aan om deze optie zeker open te houden en de studenten daarover te informeren.

Ook wat de output betreft ten slotte is de commissie erg tevreden. Zij kreeg een keur aan werkstukken te lezen die over het algemeen van een hoge kwaliteit waren, waaruit duidelijk een analytisch en probleemoplossend vermogen blijkt en die getuigen van het beheersen van de nodige wetenschappelijke methodieken. Sommige werken zouden winnen bij een scherper geformuleerde onderzoeksvraag of meer geavanceerde analyses. Gegeven de relatief korte tijd die er in de eenjarige master evenwel kan worden besteed aan het werk meent de commissie dat de opleiding trots kan zijn op het niveau dat haar studenten weten te realiseren.

De invoering van de tweejarige master is volgens de commissie een uitstekende opportuniteit om een verdere verbeterslag te maken en ervoor te zorgen dat studenten zoveel mogelijk kunnen komen tot publiceerbare wetenschappelijke artikels. Aangeraden wordt om studenten daarbij ook zoveel mogelijk te stimuleren tot het publiceren van hun werk. Sommige studenten bereiken dit doel nu al.

Facet 2.9. Toelatingsvoorwaarden

De commissie beoordeelt het facet toelatingsvoorwaarden als excellent voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

De formele toelatingsvoorwaarden voor de bachelor en de master zoals die op de respectieve en hierboven vermelde webpagina's staan aangegeven acht de commissie duidelijk en adequaat.

De commissie wenst onder dit facet evenwel met name haar waardering uit te drukken voor de inspanningen die de bacheloropleiding doet om de overgang van het secundair onderwijs zo goed mogelijk te laten verlopen.

De opleiding realiseert volgens de studenten allereerst een erg effectieve informatievoorziening waarbij de academische insteek van de opleiding duidelijk wordt benadrukt. Voor de start wordt het programma in detail toegelicht en slaagcijfers worden gepresenteerd. Studenten zeggen dat ze zich snel bewust worden dat het niet 'alleen maar om wat sporten gaat'. Aanvullend worden er verplichte zelftesten

en remedieringscursussen georganiseerd en is er vanuit het monitoraat en de vakinhoudelijke studiebegeleiders een rijk begeleidingsaanbod dat de studenten helpt bij de basisvakken.

Verder vernam de commissie dat de opleiding ook zelf een longitudinale predictorstudie coördineert, uitvoert en verwerkt, waarbij factoren voor het al dan niet slagen in het eerste bachelorjaar in detail worden onderzocht. De uitslagen van die studie dienen vervolgens om een meer gecibleerd informatie- en begeleidingsaanbod op te zetten. Dit laatste initiatief getuigt volgens de commissie opnieuw van de beredeneerde, professionele en proactieve manier waarop er binnen de opleiding wordt omgegaan met onderwijsaangelegenheden.

Eerstejaarsstudenten getuigen ook zelf dat zij zich erg goed omringd weten en dat zij het gevoel hebben dat de opleiding er alles aan doet om hun aanwezige potentieel te laten renderen, zonder dat daarbij aan het niveau van de opleiding zelf wordt geraakt.

De masteropleiding kan uiteraard steunen op het niveau van de bachelor. Studenten getuigden dat de overgang tussen de twee cycli bijzonder vlot verloopt. De commissie stelde ook vast dat er kwaliteitsvolle voorbereidings- en schakelprogramma's werden opgesteld die regelmatig via focusgroepen geëvalueerd worden. Ook voor bijvoorbeeld topsporters zijn er flexibele en individuele trajecten mogelijk.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: Programma

Gegeven de positieve scores die hierboven aan elk facet werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 3 Inzet van personeel

Facet 3.1. Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwaliteit personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Los van de formele schikkingen inzake aanstelling, benoeming, evaluatie en bevordering van het docerend kader zoals die in het centrale personeelsreglement werden vastgelegd – en die de commissie voor zover zij dat in detail kon nagaan, adequaat geregeld acht – is de commissie erg tevreden over zowel de vakinhoudelijke als de didactische deskundigheid van het bij beide opleidingen betrokken personeel.

Een studie van het gebruikte cursus- en lesmateriaal leert dat de opleidingen inhoudelijk profiteren van de brede waaier aan expertise van de medewerkers. Het cursusmateriaal van beide opleidingen is van hoge kwaliteit, up to date en verzorgd. Studenten en afgestudeerden getuigden zonder uitzondering over de grote betrokkenheid van het docententeam en de passie waarmee de lesgevers hun ex-

pertise uitdragen. Assistenten en docenten gaven aan dat er een goed aanbod is aan docententrainingen die, zoals in vele universiteiten, vooral door de jonge docenten worden gevolgd.

Op didactisch vlak profiteren beide opleidingen met name van de sterke opleidingscommissie die heel wat werk verzet om samen over doelstellingen, opzet en vormgeving van de programma's na te denken en vervolgens de vele onderwijsaspecten en -processen formaliseert en protocollleert. Dat leidt niet enkel tot het ontstaan van een hecht team en een breed gedragen visie op het onderwijs maar is ook een erg verstandige manier om met een relatief beperkte groep ZAP-leden en een grote groep assistenten het onderwijs zo efficiënt en coherent mogelijk te organiseren. De commissie stelt zich wel de vraag of tijdsroevende initiatieven zoals bijvoorbeeld het predictorenonderzoek, het opzetten van focusgroepen of de implementatie van het competentiekader naar werkvormen of examenvormen toe, het exclusieve domein van de opleiding moet zijn en of het centraal niveau van de universiteit daarbij niet een wat meer ondersteunende rol zou kunnen spelen.

Facet 3.2. Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt het facet eisen professionele en academische gerichtheid van het personeel als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De herinbedding van de opleidingen en de vakgroep 'Bewegings- en Sportwetenschappen' in de Faculteit Geneeskunde heeft een erg positief effect gehad op de robuustheid van de onderzoeksinbedding van de opleidingen. Er is aangesloten bij een sterke onderzoekstraditie wat – getuige de tabellen in het zelfevaluatierapport – heeft geleid tot een exponentiele groei in bijvoorbeeld A1-publicaties en het genereren van doctoraten. De inbedding zorgt er ook voor dat er vruchtbare linkjes kunnen worden gelegd tussen beweging, gezondheid en geneeskunde, wat de opleidingen alleen maar ten goede kan komen. De commissie is tevreden te kunnen vaststellen dat de samenwerking tussen Faculteit en opleiding erg goed verloopt en dat er sprake is van een wederzijdse verrijking.

Afgaand op de lijst met publicaties en de onderzoeksdomeinen waarbinnen de docenten van de vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen actief zijn, meent de commissie dat de opleidingen kunnen profiteren van een brede en rijke expertise. Er is een ruim scala aan onderzoekslijnen die de majoren en de afstudeerrichtingen van de opleidingen goed ondersteunen. Het werken met één vakgroep heeft ook het duidelijke voordeel dat heel wat bestuurlijke complexiteit wordt vermeden. De samenwerking tussen vakgroep en opleidingscommissie lijkt in ieder geval erg vlot te verlopen.

Wat de professionele inbreng betreft kunnen de opleidingen rekenen op een uitgebreid team van praktijkassistenten dat een ruim assortiment aan sporten dekt.

Expertise uit het beroepenveld wordt verder ook binnengebracht via de stagementoren en gastsprekers. De commissie memoreert hier ook graag opnieuw het prima initiatief van het aanstellen van een liaisonpersoon die de link tussen het ZAP en de praktijkdocenten faciliteert.

Facet 3.3. Kwantiteit van het personeel

De commissie beoordeelt het facet kwantiteit personeel als voldoende voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Omdat 'harde' en vooral tussen de instellingen vergelijkbare cijfers inzake staf-studentratio niet meteen voorhanden zijn, gaat de commissie af op de cijfers die de opleidingen zelf produceerden. De Gentse opleidingen komen voor het academiejaar 2010 uit op een ratio van 15,9 (op basis van 474 studenten/29,9 VTE AP-leden). Niet meegerekend zijn de vele assistenten op externe kredieten (30,9 VTE).

Bij de bespreking van de cijfers wordt herhaaldelijk aangegeven dat er toch een zekere spanning zit op de personeelsformatie. Het inzetten van 'externen' zorgt ervoor dat die kwetsbaar is, en de werkdruk werd niet door alle gesprekspartners als even comfortabel ervaren. Met name het ZAP-bestand (8,75 VTE in oktober 2010) lijkt aan de krappe kant.

De commissie volgt de opleidingscommissie in haar inschatting dat de huidige situatie niet meteen onhoudbaar is, maar gelooft wel dat er bij uitbreiding naar een tweejarige master een bijzonder nijpende situatie zal ontstaan. De Faculteit zegde evenwel on dubbelzinnig haar steun toe om het personeelsbestand in dat geval ook aan te passen.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: Inzet van personeel

Gegeven de positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1. Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt het facet materiële voorzieningen als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie kreeg tijdens het locatiebezoek een rondleiding langs de frequentst door de opleidingen gebruikte faciliteiten. Zij bezocht onder meer de huisvesting op de HILO campus aan de Watersportbaan met inbegrip van de labo's bewegingsleer en inspanningsfysiologie en het sportcomplex GUSB. De faciliteiten op andere locaties werden via een beeldpresentatie toegelicht. De commissie kreeg ook een uitgebreide toelichting bij de renovatieplannen voor het HILO.

Het HILO was tijdens het bezoek van de commissie volop in verbouwing en toonde zich dan ook niet meteen van zijn beste kant. De goedgekeurde en reeds deels in uitvoering verkerende plannen gaven evenwel een mooi en erg veelbelovend beeld op de nabije toekomst.

Ondanks de verbouwingen kreeg de commissie overigens niet de indruk dat studenten daar erg veel last van ondervinden. Leslokalen (soms in containers), seminarieruimtes en computervoorzieningen zijn behoorlijk uitgerust en voorzien van de nodige audiovisuele infrastructuur. De huidige labo's beschikken over up to date apparatuur en alle nodige proefopstellingen kunnen worden geplaatst. Ook de indoor en outdoor sportinfrastructuur is meer dan adequaat voor de noden van de opleidingen.

Op de campus is er een kleine bibliotheek met een beperkt aanbod aan sportspecifieke boeken en tijdschriften. Een uitgebreid aanbod is evenwel vlot via elektronische weg toegankelijk.

Facet 4.2. Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt het facet studiebegeleiding als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Wat de instroombegeleiding betreft kan de commissie verwijzen naar de complimenten die zij daarover onder facet 2.9 maakte. De bacheloropleiding doet uitstekende inspanningen om de overgang tussen secundair en hoger onderwijs zo efficiënt mogelijk te laten verlopen. De facultaire vakinhoudelijke studiebegeleiders, de trajectbegeleider en de curriculummanager zorgen voor een breed aanbod aan diensten en opvolging die op verschillende niveaus werkzaam zijn en elkaar ook goed aanvullen. Het predictorenonderzoek zorgt daarbij dat er een geïnformeerd en gecibleerd informatie - en begeleidingsbeleid kan worden gevoerd.

Voor beide opleidingen zijn er verder heldere studiefiches voorhanden en voor het uitvoeren van stages, practica of de masterproef zijn er telkens uitgebreide protocollen beschikbaar die de studenten de nodige houvast bieden. Studenten getuigen dat zij met vragen ook rechtstreeks bij de docenten en assistenten terecht kunnen. De opleidingen zijn zo opgebouwd dat studenten middels toetsen, tussentijdse evaluaties en feedbackmomenten regelmatig 'gevat' worden op belangrijke scharniermomenten in hun opleiding. De opleidingsverantwoordelijken hebben zo de instrumenten in handen om een beleid te voeren waarbij studenten actief worden aangesproken. Studenten en docenten tonen zich erg tevreden over deze aanpak. De commissie sluit zich daarbij aan.

Algemene conclusie bij onderwerp 4: Voorzieningen

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

De commissie beoordeelt het facet evaluatie resultaten als excellent voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie is onder de indruk van de manier waarop de kwaliteitszorg voor de betrokken opleidingen is opgezet.

Enerzijds zitten de opleidingen verankerd in de gestructureerde onderwijsbeoordelingen die door de facultaire Kwaliteitscel Onderwijs worden georganiseerd. Studenten vullen daartoe na elk semesterexamen online bevestigingen in die door de cel worden geanalyseerd en leiden tot een syntheserapport per docent en een samenvattend rapport voor de opleiding. De vragenlijsten zijn volgens de commissie voldoende breed opgezet en beslaan alle belangrijke facetten van een opleiding.

Anderzijds ontwikkelden de opleidingen ook zelf tal van initiatieven die een meer op hun specifieke noden afgestemde kwaliteitsbewaking mogelijk maken. Zo zijn er de focusgroepen waarbinnen bepaalde thematieken gericht bevestigd worden, enquêtes bij de pas afgestudeerden en het reeds meermaals vermelde predictorenonderzoek.

Het is evenwel vooral uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de studenten dat is gebleken dat er binnen de opleidingen een erg levendige kwaliteitsscultuur bestaat. Studenten geven aan dat er steeds proactief naar verbetermogelijkheden wordt gezocht en hun mening en opmerkingen erg gewaardeerd worden. Opleidingsverantwoordelijken tonen zich erg betrokken bij de opleiding en nemen onderwijs en kwaliteitsverbetering ernstig. In een prima werkende opleidingscommissie wordt de input uit enquêtes grondig besproken en duidelijke remediëeringsplannen worden opgesteld en uitgevoerd (zie facet 5.2). Bijzondere aandacht gaat daarbij naar het formaliseren van processen en het uittekenen van manieren om het onderwijs zo coherent mogelijk vorm te geven.

De commissie wil de opleidingen ten slotte ook complimenteren met de kwaliteit van het zelfevaluatierapport dat duidelijk een uiting is van de ernst waarmee interne kwaliteitszorg wordt aangepakt. Het rapport is een goed leesbaar en zelfkritisch stuk dat pertinente analyses bevat die zijn onderbouwd met het nodige cijfermateriaal. Het is tekenend dat de meeste verbeterpunten die de commissie tijdens haar bezoek noteerde reeds figureerden in het zelfevaluatierapport.

Facet 5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt het facet maatregelen tot verbetering als excellent voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

De commissie stelde vast dat de uitkomsten van de evaluaties ook daadwerkelijk leiden tot concrete verbetermaatregelen.

Zo werd na de vorige visitatie een analyse gemaakt van de aanbevelingen die de basis vormde voor een gefaseerd actieplan. Prioriteiten werden gesteld en verantwoordelijkheden toegewezen. De commissie constateerde dan ook dat de meeste knelpunten uit de vorige visitatie inmiddels zijn weggewerkt. Zo werd de studiebegeleiding aanmerkelijk verbeterd, werd werk gemaakt van het vernieuwen van de werkvormen en het onderling afstemmen van theorie- en praktijkvakken en werd de alumniwerking nieuw leven ingeblazen.

Daarnaast werd werk gemaakt van het opstellen van competentiekaders, het vernieuwen van de studiefiches en het standaardiseren van de begeleiding en de beoordeling van de stages en masterproeven. Ook de onderzoeksgerichtheid en het wetenschappelijke karakter van de opleidingen werd aanmerkelijk versterkt.

Het zelfevaluatie rapport gaat ook in op de voornaamste streefdoelen voor de toekomst. Daarbij staan onder meer de invoering van de tweejarige master en het opkrikken van de internationalisering centraal.

Uit de gesprekken met de studenten bleek dat er in beide opleidingen ook erg veel aandacht wordt besteed aan signalen die via informelere kanalen binnenkomen. Studenten zegden goed gehoord te worden en getuigden dat er steeds snel en efficiënt op hun opmerkingen wordt ingespeeld.

Aansluitend bij haar bevindingen onder facet 5.1 drukt de commissie ook hier met name haar tevredenheid uit over de gecoördineerde en doortastende aanpak van verbeteracties in de schoot van de opleidingscommissie. Knelpunten of signalen worden steeds goed geanalyseerd, waarna er duidelijke plannen worden uitgetekend en verantwoordelijken worden aangeduid. De acties worden ook vaak institutioneel verankerd (een curriculummanager bewaakt de volgtijdelijkheden, een liaison faciliteert de integratie tussen theorie en praktijk/optieoverleggroepen met coördinatoren bewaken de horizontale samenhang).

Deze aanpak – breed overleg, duidelijk verdeelde beslissingsbevoegdheden, een goed verankerde opvolging en sterk leiderschap – getuigt volgens de commissie van een uitstekend kwaliteitsmanagement.

Facet 5.3. Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt het facet betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Over de betrokkenheid van medewerkers (via de opleidingsraad en werkgroepen) en studenten (via enquêtes, focusgroepen en meer informele kanalen) werd reeds erg positief gesproken in dit rapport. Het is voor de commissie duidelijk dat participatie in beide opleidingen hoog in het vaandel wordt gedragen. Studenten en alumni getuigen van een bijzondere openheid naar studenten en studenteninitiatieven toe. De vele externe docenten die niet elke dag op de campus vertoeven worden via werkgroepen en de liasonpersoon op een goede manier bij de opleidingen betrokken.

De opleidingen houden contact met de alumni via bevragingen, of een jaarlijkse 'terugkomdag'. Een vertegenwoordiger van de alumnivereniging zetelt in de opleidingscommissie en maakte deel uit van de zelfevaluatiecommissie. Recent werd ook de alumnivereniging heropgestart die erg actief lijkt en, zoals blijkt uit de gesprekken met de alumni, ook bijzonder betrokken is bij de opleidingen. De commissie waardeert dit sterk.

Via de erg actieve vertegenwoordiging van alumni hebben de opleidingen ook een goed contact met het beroepenveld. De commissie vernam dat het beroepenveld apart bevraagd werd in het kader van het plannen van de tweejarige master. Via de externe stage en de persoonlijke contacten van de docenten is er ook informele feedback uit het beroepenveld. Om dergelijke externe feedback ook meer structureel een plaats te geven in de kwaliteitszorg zouden deze contacten geformaliseerd kunnen worden in de vorm van een externe adviesraad.

Algemene conclusie bij onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1. Gerealiseerd niveau

De commissie beoordeelt het facet gerealiseerd niveau als goed voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Wanneer de commissie de doelstellingen van de bachelor opnieuw in ogenschouw neemt, deze afzet tegen het kwalitatief hoogstaande programma en de gedegen cursusinhouden, en vervolgens het goede niveau van de examenvragen, stageverlagen en werkjes bekijkt, is er alle reden om erg tevreden te zijn over de behaal-

de resultaten. Andere meer indirecte indicatoren, zoals de erg vlotte doorstroom naar de master of de hoge tevredenheid van de studenten en de 'alumni' (zijnde de masterstudenten) over de genoten opleiding, wijzen in de richting van eenzelfde zeer positieve conclusie.

Eenzelfde oefening voor masteropleiding leidt tot dezelfde resultaten. De commissie kan hierbij ook de goede kwaliteit van de masterproeven meenemen en de getuigenissen van de alumni. Deze verklaarden zich unaniem positief over de opleiding en getuigden dat de opleiding goed voorbereid op het beroepenveld. Cijfers uit het zelfevaluatie-rapport leren dat de tewerkstellingsgraad van de afgestudeerden erg hoog is (98%, met een gemiddelde periode van 1 maand werkloosheid na de studie) en dat afgestudeerden globaal gezien heel tevreden zijn over hun positie.

Realisaties op het vlak van mobiliteit blijven relatief beperkt (een 7 tot 9 studenten per jaar ongeveer). Dit is een werkpunt dat ook door de opleiding zelf als een prioriteit voor de toekomst naar voren werd geschoven.

De commissie memoreert ten slotte ook de prima bestuurlijke en organisatorische omkadering van beide onderwijsprogramma's. De uitstekende interne kwaliteitszorg en de sterke regie door de opleidingscommissie zijn prima garanties voor het kwaliteitsniveau in de toekomst.

Facet 6.2. Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het facet onderwijsrendement als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding.

Uit de tabellen die werden opgenomen in het zelfevaluatie-rapport blijkt dat:

- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar nog geen 60 studiepunten hadden verworven (622), over de periode 2006-'07, 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 52,6% meer dan 75% van hun opgenomen credits behaald heeft. 27,3% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 60 en maximum 119 studiepunten hadden verworven (293), over diezelfde periode gemiddeld 89,8% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 4% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de bachelorstudenten die bij de start van het academiejaar reeds minimum 120 studiepunten hadden verworven (149), gemiddeld 92,6% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 4,7% van de studenten haalde minder dan de helft van de opgenomen credits;
- van de masterstudenten (206) over de periode 2007-'08 en 2008-'09, gemiddeld 91,7% meer dan 75% van hun opgenomen credits heeft behaald. Gemiddeld 2,4% haalde minder dan de helft van de opgenomen credits.

Uit deze cijfers blijkt dat de uitval vooral in het eerste jaar groot is. Tussen 2007 en 2009 haalt nauwelijks 27%, 26% en 29% de volle 100% van de opgenomen credits. De commissie begrijpt dat dit een typisch Vlaams fenomeen is (de zogeheten 'selectie in het eerste jaar') en waardeert, zoals onder facet 2.9 aangegeven, ook erg sterk de pogingen die worden ondernomen om de slaagcijfers op te trekken, maar kan dit bezwaarlijk 'goed' noemen. In de volgende fasen zijn de cijfers dan weer wel erg behoorlijk te noemen. In de master halen in 2008 en 2009 respectievelijk 77,5 en 90,2% de eindmeet met de volle 100% aan opgenomen credits.

Algemene conclusie bij onderwerp 6: Resultaten

Gegeven de bovenstaande positieve scores die aan de respectieve facetten werden toegekend en de daar aangehaalde motiveringen en bedenkingen, besluit de commissie ook op onderwerpniveau tot een positief oordeel voor zowel de bachelor- als de masteropleiding.

Integraal oordeel van de visitatiecommissie

Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Bachelor in de Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Gezien de positieve conclusies bij de zes onderwerpen is de visitatiecommissie van oordeel dat er bij de opleiding 'Master in Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen', voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn, en heeft zij aldus een positief eindoordeel over deze opleiding.

Overzicht geformuleerde verbeter suggesties

Onderstaande lijst vat beknopt de voornaamste suggesties van de commissie in het kader van het verbeterperspectief samen. Het is duidelijk dat deze lijst in samenhang met de analyses in de tekst dient te worden gelezen.

- Voer in het kader van de verdere profilering in de tweejarige master een gedetailleerde internationale benchmark uit.
- Versterk de studentenmobiliteit en de internationalisering.
- Laat de methodologische leerlijn reeds explicieter beginnen tijdens de eerste bachelorfase.
- Onderzoek de mogelijkheid om de wiskundige toerusting van de excellente studenten, bijvoorbeeld via een aparte track, sterker te stimuleren tijdens de bachelorfase.
- Maak meer gebruik van internationale handboeken.
- Ga na of alle vooropgezette competenties uit de competentiekaders ook daadwerkelijk en zo adequaat mogelijk worden getoetst.
- Hou de mogelijkheid voor studenten om een eigen onderwerp te kiezen voor de masterproef buiten lopend doctoraatsonderzoek open en informeer studenten daarover.
- Zorg dat masterproeven zoveel mogelijk in de vorm van publiceerbare wetenschappelijke artikels worden afgeleverd en stimuleer studenten om hun werk ook daadwerkelijk te publiceren.
- Overweeg het oprichten van een externe adviesraad.

Bijlage 1 Personalia

Prof. Dr. W. van Mechelen (1952) (Voorzitter) werkte na zijn opleiding aan de Amsterdamse Academie voor Lichamelijke Opvoeding 9 jaar als leraar lichamelijke opvoeding. Dit combineerde hij met zijn studie geneeskunde (Universiteit van Amsterdam). In 1982 deed hij artsexamen, waarna hij ging werken als bedrijfsarts/sportarts en als wetenschappelijk medewerker bij de Werkgroep Inspanningsfysiologie en Gezondheidskunde van de Vrije Universiteit Amsterdam (VUA). In 1988 volgde registratie als bedrijfsarts en in 1992 promoveerde hij bij de Faculteit der Bewegingswetenschappen van de VUA op een proefschrift getiteld 'Aetiology and prevention of running injuries'. In 1993 werd hij geregistreerd als epidemioloog B. Sedert 1999 is hij hoogleraar Sociale Geneeskunde, in het bijzonder de bedrijfs- en sportgeneeskunde. In deze functie geeft hij leiding aan een groep van ca. 50 onderzoekers op het terrein van arbeid, sport, lichamelijke activiteit en gezondheid en is hij voorzitter van het 'Onderzoekscentrum Body@Work TNO VUmc' (www.bodyatwork.nl). Hij is hoofd van de Afdeling Sociale Geneeskunde en co-directeur van het EMGO+ Instituut, beiden van VU medisch centrum. Hij is co-editor van twee internationale peer-reviewed tijdschriften en lid van de editorial board van 9 van dergelijke tijdschriften. Hij bekleedt een groot aantal nationale en internationale advies- en bestuursfuncties. In 2010 ontving hij de ACSM Citation Award, en recentelijk ontving hij de Burgerpenning voor zijn gehele oeuvre.

Harlindis Dumoulin (1953) studeerde lichamelijke opvoeding en aggregatie lichamelijke opvoeding aan de Katholieke Universiteit Leuven. Zij startte als leerkracht lichamelijke opvoeding in het secundair onderwijs. Vanaf 1978 werkt zij als sporttechnisch coördinator bij de BVLO – Bond voor Lichamelijke Opvoeding, een recreatieve sportfederatie en vereniging voor gediplomeerden in de lichamelijke opvoeding en de sport. Binnen deze en aanverwante verenigingen bekleedt zij bestuurlijke functies waaronder secretaris-generaal van BVLO en KBBLO Koninklijke Belgische Bond voor Lichamelijke Opvoeding en bestuurder van het Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding. Zij was in 2009 stichter van ICES, Internationaal Centrum Ethiek in de Sport.

Zij was lid van verschillende werkgroepen in het veld van de lichamelijke opvoeding met o.m. de projectgroep 'School open voor de sport' met de Koning Boudewijnstichting (1997-1999), de werkgroep 'Follo's/Flexibele opdracht Leraar Lichamelijke Opvoeding' met het Kabinet Sport en Bloso, de Vlaamse Sportadministratie, (2000-2004) en het project 'Ontbijt je fit'.

Van 1998 tot 2008 maakte zij deel uit van de Adviserende Beroepscommissie voor Sportaangelegenheden. Sinds 2008 is zij ondervoorzitter van de Vlaamse Sportraad en lid van de Algemene Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

Zij was van 1972 tot 1982 lid van het Belgische Volleybal damesvolleybalteam en was daarna lange tijd actief als jeugdtrainer.

Kimara Goethals (1988) studeerde wiskunde wetenschappen aan het instituut Heilige Kindsheid in Ardooeie. In 2011 behaalde Kimara haar masterdiploma in de lichamelijke opvoeding en bewegingswetenschappen en dit specifiek voor de opleiding fysieke activiteit en gezondheid. Momenteel is Kimara nog bezig met haar specifieke lerarenopleiding, onderdeel van de faculteit psychologie en pedagogie. Kimara wil in januari 2012 afstuderen. Beide studies volgt ze aan de universiteit van Gent. Dit jaar schreef ze een masterproef in het kader van de fysiologie.

In de middelbare school was Kimara lid van de leerlingenraad, de schoolraad en engageerde zich voor verschillende sportactiviteiten. In haar loopbaan binnen de Gentse universiteit zetelde Kimara drie jaar in de opleidingscommissie.

Kimara geeft sinds drie jaar kleuterturnen in Ardooeie. Daarbovenop coacht ze ook al twee jaar een jeugdvolleybalploeg in Beveren (Roeselare). Verder is Kimara ook medewerker van Vlabus en vult ze heel wat sportieve activiteiten in.

Prof. Dr. J.L. Peschar (1944) studeerde sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en promoveerde in 1975 bij Prof. Dr. I. Gadourek op een longitudinaal onderzoek naar de invloed van sociale achtergrond op school- en beroepsloopbaan. Tot 1989 werkte hij als universitair hoofddocent Methoden en Technieken aan de RU Groningen en was er vervolgens tot 2006 hoogleraar onderwijssociologie. Centraal in zijn werk staat aandacht voor onderwijs- en sociale ongelijkheid in een Oost-West en internationaal vergelijkend perspectief. Naast onderzoeksopdrachten en studieverblijven (Stockholm, USA, Parijs, Canada) werd hem hiervoor een eredoctoraat door de Budapest University of Economic Sciences (tegenwoordig Corvina Universiteit) verleend. Hij was onderzoekscoördinator bij een Oost-West- instituut van de UNESCO in Wenen, coördinator, voorzitter en lid van nationale evaluatieprogramma's, zoals de voor de Basisvorming, Weer Samen Naar School (WSNS) en Passend onderwijs. Hij was gedurende lange tijd betrokken bij het onderwijs-indicatoren programma van de OECD en daarbij onder andere OECD-projectleider voor het ontwikkelen van internationale instrumenten om Cross-Curriculaire Competenties in het internationale PISA-onderzoeksprogramma te meten. Hij was daarnaast onder meer Decaan van de Sociale Faculteit (psychologie, sociologie, pedagogiek, onderwijskunde, kunstmatige intelligentie en bewegingswetenschappen) in Groningen en lid van visitatiecommissies in Nederland, Vlaanderen, Duitsland en Portugal op het terrein van de sociale wetenschappen.

Sander Raeymaekers (1988) studeerde Grieks-Wetenschappen aan het Sint-Jozef-college te Turnhout. In 2010 vervolgde hij zijn hogere studies aan de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen (FaBeR) van de Katholieke Universiteit Leuven, met het diploma van Bachelor en van Master in Lichamelijke opvoeding en Bewegingswetenschappen. Momenteel volgt hij aan de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen (FEB) de eenjarige opleiding Master in Management. Zijn engagement in vertegenwoordiging begon al vroeg, zo was hij in de middelbare

school reeds actief lid van de sportraad. Later in zijn eerste jaren aan het sportkot van Leuven vervulde hij de taak van jaarverantwoordelijke en gedurende zijn hele opleiding vertegenwoordigde hij zijn medestudenten in de Permanente Onderwijs Commissie (POC) van de opleiding Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen. Verder engageerde Sander zich in het presidium van zijn studentenvereniging Apolloon, wat onder meer ook actieve participatie inhield in de algemene vergadering van de Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie (LOKO). Daarna zetelde hij ook in de Faculteitsraad van FaBeR tot hij afstudeerde. Ook fungeerde hij enkele jaren als medewerker van studentenweekblad Veto.

In de gymnastiek is Sander reeds enkele jaren actief als trainer en jurylid. Als competitietrainer geeft hij momenteel les bij turnclubs Blauwput Omnisport (Kessel-lo) en Gymflex (Mechelen), en daarnaast leidt hij mee het Gymteam van de K.U.Leuven. Verder is hij als occasioneel docent gymnastiek verbonden aan de Vlaamse Trainersschool en is hij kamp leider op gymnastiekstages van de Gymnastiekfederatie Vlaanderen vzw en Sporta.

Eerder behaalde hij het diploma hogere graad piano (optie instrument) aan de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans (SAMWD) te Turnhout, alsook het diploma lagere graad contrabas (optie instrument).

Prof. Dr. H.M Toussaint (1958) studeerde bewegingswetenschappen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In 1985 startte hij zijn promotieonderzoek. Dit combineerde hij met een studie geneeskunde aan de VU die hij in 1988 afrondde met het doctoraal-examen. In 1988 promoveerde hij op het op een proefschrift over de mechanische en energetische belasting bij het zwemmen, waarna hij ging werken als wetenschappelijk medewerker bij de Werkgroep Inspanningsfysiologie en Gezondheidskunde van de Vrije Universiteit Amsterdam. Daar ontwikkelde hij onderzoek en onderwijs rondom ergonomie en was hij betrokken bij de post-doctorale beroepsopleiding Ergonomie. In 2003 werd hij benoemd tot lector Bewegingswetenschappen aan de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO) van de Hogeschool van Amsterdam, met als opdracht wetenschappelijk onderzoek te introduceren in het ALO-onderwijs. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is het effect dat lichamelijke (in)activiteit heeft op de (gezonde) ontwikkeling van basisschool kinderen. In 2007 werd hij benoemd tot professor invité aan de universiteit van Rouen aan de Faculté des Sciences du Sport. Momenteel combineert hij de werkzaamheden van lector met die van hoofd onderzoek van het InnoSport fieldlab zwemmen in Eindhoven welke hij namens de faculteit bewegingswetenschappen van de VU vervult.

Bijlage 2 Bezoekschema's

Woensdag 3 november 2010

13u30 - 16u30	intern beraad visitatiecommissie
16u30 - 17u15	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair coördinator)
17u15 - 18u45	opleidingsverantwoordelijken BA + MA + EMMAPA, opstellers zelfevaluatie, student en AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
18u45 - 19u30	nabespreking commissie
20u	avondmaal commissie

Donderdag 4 november 2010

9u00 - 9u45	studenten Ba LO&BW, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
9u45 - 10u30	studenten Ma LO&BW, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10u30 - 11u00	pauze & korte nabespreking commissie
11u00 - 11u30	Studenten EMMAPA, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
11u30 - 12u00	AAP/BAP (Ba LO&BW + Ma LO&BW + EMMAPA) betrokken bij onderwijs & onderwijskundig overleg
12u00 - 13u30	middagmaal commissie & nabespreking commissie
13u30 - 14u15	docerend personeel BA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
14u15 - 15u00	docerend personeel MA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
15u00 - 15u45	docerend personeel EMMAPA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
15u45 - 16u30	pauze & nabespreking commissie
16u30 - 17u15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal, inclusief evt. AAP/BAP/ATP verantwoordelijk voor begeleiding), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijke interne kwaliteitszorg.
17u15 - 18u00	gesprek met afgestudeerden van de opleiding (EMMAPA)
18u00 - 18u45	gesprek met afgestudeerden van de opleiding (MA)
18u45 - 19u30	nabespreking commissie & gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examen-opgaven
19u45 - 20u30	informele ontmoeting met de academische overheid, een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie

Vrijdag 5 november 2010

8u45 - 11u15	bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek computerlokalen e.d.
11u15 - 12u15	spreekuur en eventueel aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12u15 - 13u00	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
13u00 - 16u30	nabespreking, middagmaal en intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
16u30 - 16u45	mondelinge rapportering

Dinsdag 30 november 2010

14u00 - 17u00	intern beraad visitatiecommissie
17u00 - 17u45	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair coördinator)
17u45 - 18u45	opleidingsverantwoordelijken BA+MA, opstellers zelfevaluatie, student en AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
18u45 - 19u15	nabespreking commissie
19u15 - 20u00	informele ontmoeting met de academische overheid, een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaal commissie

Woensdag 1 december 2010

9u00 - 9u45	studenten BA, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
9u45 - 10u30	studenten MA, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10u30 - 11u00	pauze & korte nabespreking commissie
11u00 - 11u30	AAP/BAP betrokken bij onderwijs & onderwijskundig overleg
11u30 - 12u15	docerend personeel BA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
12u15 - 13u00	docerend personeel MA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
13u00 - 14u30	middagmaal commissie & nabespreking commissie
14u30 - 15u15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal, inclusief evt. AAP/BAP/ATP verantwoordelijk voor begeleiding), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijke interne kwaliteitszorg.
15u15 - 17u30	bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek computerlokalen e.d.
17u30 - 18u15	gesprek met afgestudeerden van de opleiding
18u15 - 19u15	nabespreking commissie & gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examen-opgaven
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

Donderdag 2 december 2010

9u00 - 10u00	sprekkuur en eventueel aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
10u00 - 11u00	nabespreking commissie
11u00 - 11u45	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
11u45 - 15u15	nabespreking, middagmaal en intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
15u15 - 15u30	mondelinge rapportering

Woensdag 15 december 2010

15u00 - 17u00	intern beraad visitatiecommissie
17u00 - 17u45	bestuur van de faculteit (decaan, vice-decaan, facultair coördinator)
17u45 - 18u45	opleidingsverantwoordelijken BA+MA, opstellers zelfevaluatie, student en AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
18u45 - 19u15	nabespreking commissie
19u15 - 20u00	informele ontmoeting met de academische overheid, een vertegenwoordiging van het faculteitsbestuur en de opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaal commissie

Donderdag 16 december 2010

9u00 - 9u45	studenten BA, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
9u45 - 10u30	studenten MA, inclusief studenten betrokken bij onderwijskundig overleg
10u30 - 11u00	pauze & korte nabespreking commissie
11u00 - 11u30	AAP/BAP (BA + MA) betrokken bij onderwijs & onderwijskundig overleg
11u30 - 12u15	docerend personeel BA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
12u15 - 13u00	docerend personeel MA, inclusief ZAP/AAP/BAP betrokken bij onderwijskundig overleg
13u00 - 14u30	middagmaal commissie & nabespreking commissie
14u30 - 15u15	verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal, inclusief evt. ZAP/AAP/BAP/ATP verantwoordelijk voor begeleiding), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijke interne kwaliteitszorg
15u15 - 17u30	bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek computerlokalen e.d.
17u30 - 18u15	gesprek met afgestudeerden van de opleiding
18u15 - 19u15	nabespreking commissie & gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examen-opgaven
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

Vrijdag 17 december 2010

9u00 - 10u00	spreekuur en eventueel aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
10u00 - 11u00	nabespreking commissie
11u00 - 11u45	afsluitend gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
11u45 - 14u45	nabespreking, middagmaal en intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
14u45 - 15u00	mondelinge rapportering

Ravensteingalerij 27
B - 1000 Brussel

T +32 (0)2 792 55 00
F +32 (0)2 211 41 99

www.vlir.be
administratie@vlir.be